

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Allmänna Sektionen

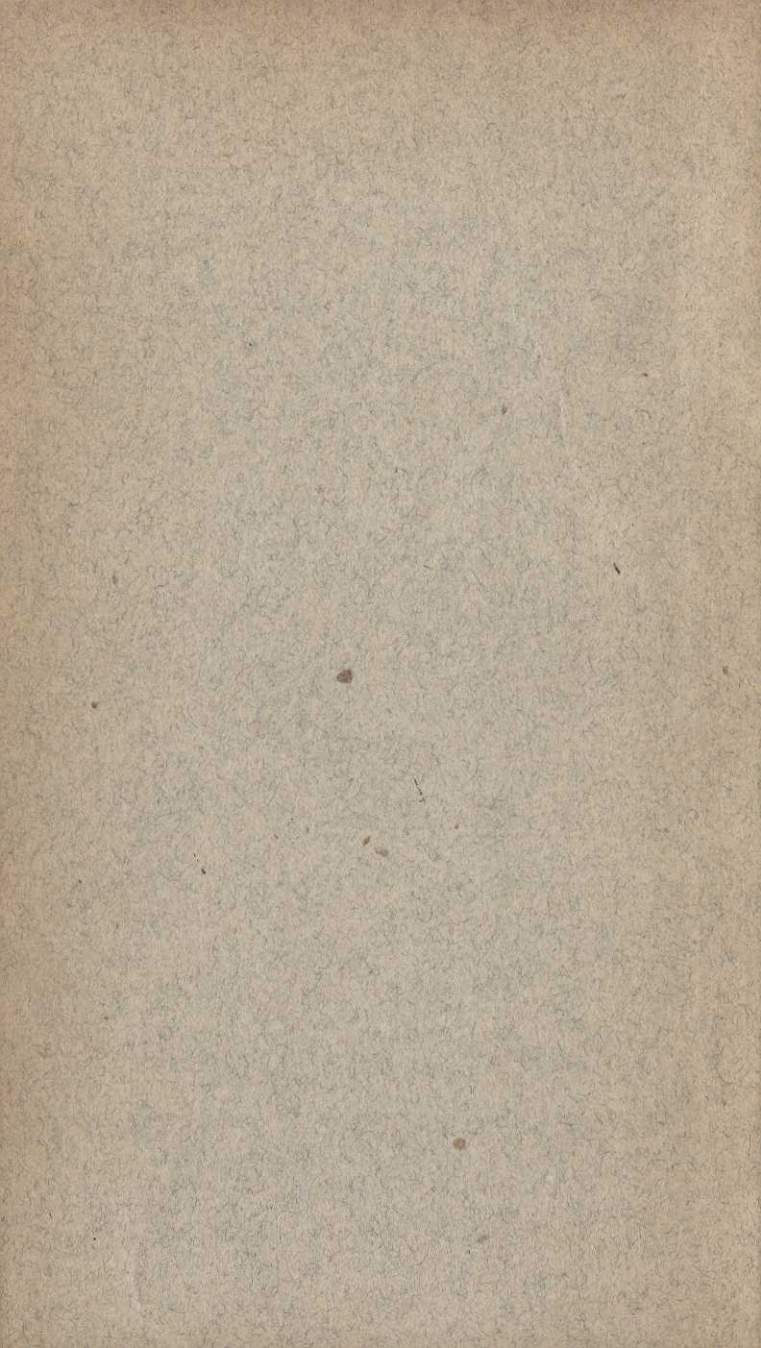
Geogr.
Ital.

GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIKLIOTEK

100180 8757

BILDER FRÅN ITALIEN

AF

ALFHILD AGRELL

(THYRA)

STOCKHOLM
OSCAR L. LAMMS FÖRLAG

FRÖBERG PERMANENT

STOCKHOLM, GERNANDTS BOKTRYCKERI-AKTIEBÖLAG, 1883.

FÖRORD.

Skrifna i breffform, utan egentligt sammanhang med hvarandra är jag fullt medveten om, att dessa "Bilder" hvarken ega det värde eller den afrundning som höfves för att förscara deras utgifvande i bokform. Men tanken på att äfven de svagaste solglimtar från Södern bör kunna verka upplifvande i vår kulna Nord, har likväl gifvit mig mod att våga försöket. Döm icke strängt läsare, hoppas icke på lärdom och konsthistoria, och kanske skall du då icke allt för mycket ångra, att du tagit min bok i handen.

Stockholm i April 1883.

Förf:n.

INNEHÅLL:

Från Sicilien.

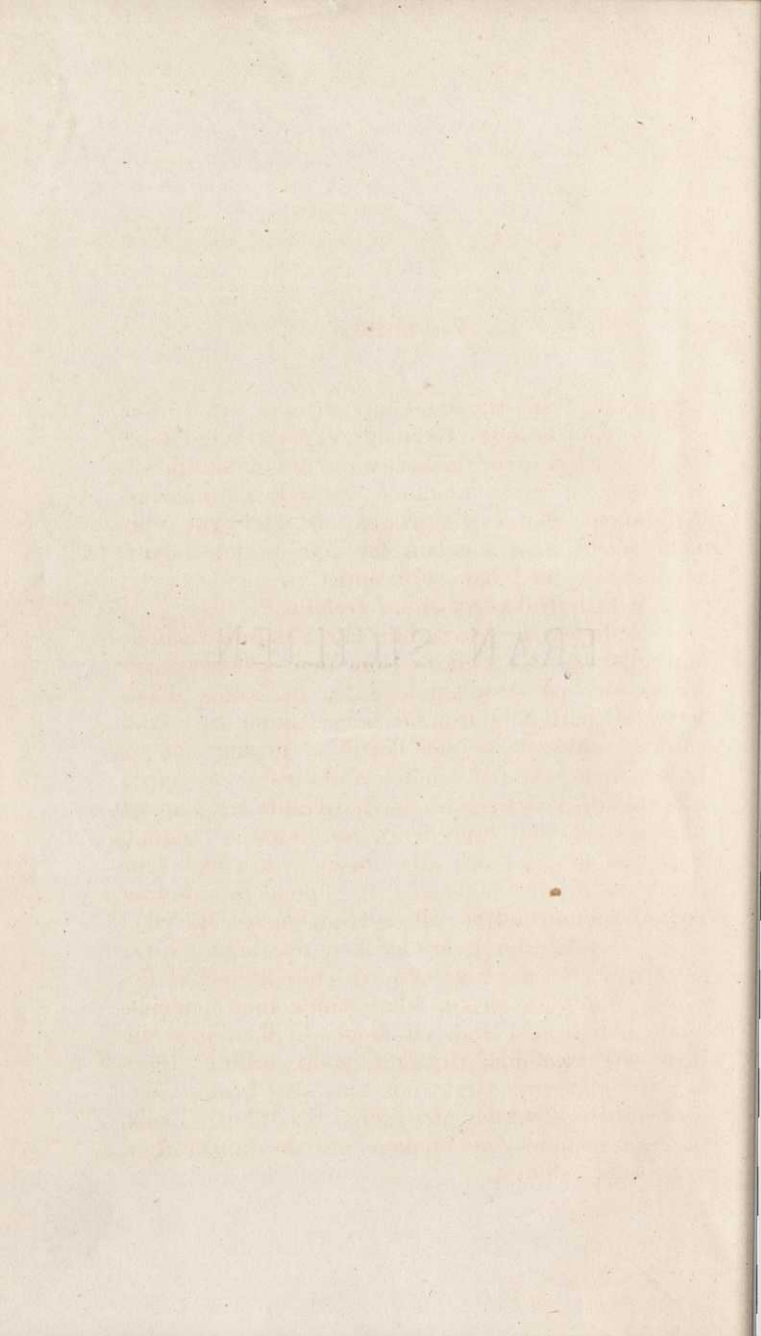
	Sid.
<i>Palermo</i>	1
<i>Palermo</i> : En morgonpromenad. — Capella Palatina	7
» Ett besök i capucinerklostret. — Museum. — Litet af hvarje. — Monreale.....	15
<i>Girgenti</i> : Fata morgana. — En parasollhistoria. — Grekiska templen. — Farväl.....	24
<i>Syrakusa</i> : Ankomst. — Svikna förhoppningar. — En vandring	33
En »riktig» röfvcarehistoria	43
På vägen: En blick på Catania. — Underbara Taor- mina	51
I <i>Taormina</i> : Etna. — Spridda minnen. — Söndags- stämning. — Endast natur	60
I <i>Taormina</i> : Honung och marmor. — En garibaldist. — Litet om seder och bruk. — Vid sjön	69
En teaterrepresentation i <i>Taormina</i> . Afsked från <i>Sicilien</i>	79

Italienska causerier.

<i>En karnavalsdag i Neapel</i>	89
<i>En tarantella</i>	95
<i>Capri</i>	102
<i>Sagan om Anacapri</i>	109
<i>Klosterlif</i>	118
<i>S:ta Rosalies kapell</i> : Ett julminne från Palermo	127
<i>En påskdag i Rom</i>	134
<i>Huru vi besågo Herculanium</i>	140

FRÅN SICILIEN.

Palermo.

Resan från Marseille blef mycket svår. Fartyget krängde förfärligt, vågorna slog oupphörligt öfver däck och synranden utgjordes af blott en enda kokande, rytande vattenmassa. Kaptenen påstod visserligen, att det var »une belle mer», men i sådant fall har jag det djupaste medlidande med hans erfarenhet.

Emellertid voro vi nu framme.

Solbelyst och lockande låg Palermo, Siciliens hufvudstad, »La Felice», som den så betecknande kallas, der på stranden med sin halfkrans af violettröda härligt skiftande berg bakom sig; sakta sänktes ankaret; en hel flottilj af brokigt målade båtar ilade oss till mötes, framdrifna af smärta, mörkhyade roddare; himmeln hvälfde sig klar och blå, ack så blå! öfver våra hufvuden — glömda voro nu sjösjuka och alla obehag. Allt hade lemnat rum för denna känsla af häpnadsfull undran, fattigdomens undran öfver rikedomens öfverflöd, som väl fattar en hvar, hvilken för första gången sätter sin fot på Italiens jord. Första veckan försvann som i en dröm. Jag kände mig lika famlande och osäker som en fånge, hvilken med ens från sitt skumma, dystra fängelse blifvit förflyttad till glänsande prakt och ljus. Jag tordes knapt röra mig af fruktan att vakna, och blott så småningom vänjde sig blicken vid de färgkraftiga, praktfulla taflorna.

Palermos belägenhet är i sanning beundransvärd. Det är som om hela staden låg och gungade på de glänsande, solbelysta vågorna, fasthållen endast af den mjukt bugtande bergskedjan der bakom, hvars stundligen vexlande färgspel man aldrig tröttnar att beundra.

Vid fullkomligt lugnt väder kan man långt i vester ana de hvita spetsarna på Etnas hufvud, och straxt vid inloppet höjer sig »Monte Pellegrino», »det skönaste berg Italien eger», säger Bædeker, och jag ger honom rätt.

Palermo med en folkmängd af omkring 220,000 innevånare (de underlydande byarne inberäknade) eger flera teatrar, mellan 70 och 80 kyrkor, ett intressant museum, praktfulla allmänna trädgårdar samt ett mildt, varmt, lätt fuktigt klimat, som gör staden till en eftersökt vinteruppehållsort för sjuklingar. Hafvet, som vid storm kastar sina vågor högt upp på Marinan, en omtyckt promenadplats, skänker friskhet och sälta åt luften, som eljest skulle upphettas till en kanske plågsam grad. Under tre veckor vi vistats här, har solens glöd och glans icke varit fördunklad af ett enda moln. Himmeln är ständigt hög, ständigt blå, ständigt klar! Italiens himmel! Hur oändligt många gånger är den ej beskrifven och dock, hur obeskriflig är den ej!

I Januari infinner sig regntiden och lär det då, som öfver allt i södern för öfrigt, äfven här blifva nödvändigt att förskaffa sig ett rum åt solsidan, åtminstone för den, som kommit hit af helsoskäl.

Vi räkna i dag den 1 December. Blott trenne veckor till jul, och dock står naturen i sin rikaste färging. I trädgården utanför mitt fönster råder en prakt, som oupphörligt tilldrager sig min uppmärksamhet och beundran. Der finnes ljus-

gröna gräsmattor, palmer flera arter, smärta pepparträd, hvilkas acasielika bladverk kasta skuggor af den utsöktaste finhet på de ljusgula sandgångarne, orangeträd nedtyngda af halfmogen frukt och nyss utslagna blommor, jettehöga töjer om hvilkas dimensioner vi i norden hafva dvergartade begrepp, kameliaträd, öfversållade af blommor, hyacinter, hvita liljor och rosor, först och sist rosor, de härligaste rosor hvars storlek, färgprakt och doft det är omöjligt att beskrifva.

Verandan, der jag sitter och skrifver är alldeles öfvertäckt af slingerväxter, luften är mättad af vällukter och under piniegruppen borta vid muren plaskar vattnet sakta från fontainen. Underbara Italien hvars senhöst är sådan! Rättvisan fordrar dock tillägga, att sicilianarne sjelfva säga, att de knapt minnas ett år sådant som detta; så härligt och oföränderligt. Jorden bär skörd efter skörd, naturen tycks ingen hvila behöfva, och sommaren dröjer, dröjer som om hon icke skulle kunna slita sig loss från sitt älsklingsbarn.

Hotellet, der vi bo, är genom ett platt tak förenadt med sin nybygda flygel. Här tillbringar jag timmar beundrande den härliga utsigten öfver hafvet; men när middagshettan kommer, gömmer man sig gerna i det svala, luftiga växthuset, inom hvars glasväggar »dolce far niente» är den enda italienska som studeras.

Eftermiddagarne, här förmiddagarne, ty vi äta icke middag förrän klockan 7, egnas mest åt kringströfvande i staden. Jag tröttnar icke att beundra detta varma sydländska gatulif så fullkomligt skiljande sig från allt jag hittills sett. Dessa grön-saksförsäljare, de flesta gamla män med vackra, präktiga hufvuden omvirade med eldröda dukar, dessa utpyntade, skriande åsnor spända för bjert gula grant målade kärror, dessa munkgestalter,

som med blicken sänkt och händerna knäpta kring radbandet klyfva mängden utan att man vet hur, dessa blomsterpyramider i alla gathörn af hvilkas prakt man kan blifva delaktig för ett par soldi, dessa skri af utbudare, denna lättjefulla sömnlighet blandad med det mest sprittande lif; allt detta fångslar mig oemotståndligt. Palermo är regelbundet bygd, ehuru, om sanningen måste fram, temligen illa underhållen. Flera af de gamla palatserna tälja sorgliga sagor om vanvårdnad och förfall och hvad de nya angå, visa de en bestämd anslutning till den snart inom hela världen rådande ladustilen. Men till ersättning finner man inuti den gamla egentliga staden så många intressanta »krypin», så många vackra gårdsinteriörer, så briljanta ljuseffekter och måleriska perspektiv att man väl kan vara nöjd, — om man är nöjd med dylikt.

Vid »Corso Vittori Emanuele» en åtkantig plats omgifven af byster och kolonner, skäres staden i fyra delar af tvänne sig korsande hufvudgator. Här kulminerar lifvet och rörelsen för att sedan sprida sig åt mindre besökta stadsdelar och slutligen dö ut i en aristokratisk hviskning eller gäspning på Marinan, der Palermos eleganta värld visar sig mellan 5 och 6 till häst eller åkande i heltäckta equipager, hvilkas underhåll, hviskar folket, tvingar flere af de högadlige egarne till en i hvardagslag högst tarflig diet på maccaroni och billigt vin.

Den sicilianska adeln är känd för sitt högmod. Den innesluter sig i sina palats i Catania och Palermo, hvarje släkt förande stat (till det yttre) som vore den af furstehus samt ignorerar så mycket som möjligt Italien och Italiens regerande konung. Ibland när kassakistan är alltför tom, lär det hända, att den rekryteras med någon småadlig frökens hemgift, men för den,

som sänker sig till det borgerliga elementet fins det ingen nåd. Han eller hon är för alltid död för sin egen kast. Emellertid kan jag icke hjälpa att det förefaller som om Palermos eleganta värld har mycket tråkigt. Herrarne, de flesta vackra, bleka, högst eleganta, se ut som om ingenting på jorden skulle intressera dem, och fruntimren föras omkring i sina täckvagnar som fångslade foglar i burar. Det passar icke för en dam af familj att visa sig i öppet åkdon, ja, täckvagnens fönster äro ofta till och med nedfällda. Ibland anar man bakom glasrutan bland en sky af flor och spetsar ett blekt stolt ansigte, eller också flammar en till mötes ett par svarta blixtrande ögon. Voilà tout.

Förnämhet är dyrköpt i alla land, ehuru knapt så dyrköpt som här. I allmänhet är den sicilianska qvinnan icke så vacker som jag förestält mig henne. Jag har förgäfvets sett mig omkring efter denna grace och färg som Egron Lundgren lärt oss att beundra i sina italienska qvinnobilder. De flesta se vissna, ja nästan förbrända ut; det är som om solen hvilken ur jorden frambringar så praktfulla rosor förtorkar qvinnokindens. De helt unga flickorna se knapt unga ut, och vid ett par och tjugo år är deras fägring afgjordt förbi. Lyssande undantag finnes likväl, bland dem vår värds unga hustru, som är briljant vacker, ehuru både färg och grace fattas. I går var det allmän konsert i engelska trädgården. När jag lyssnade till Verdis och Bellinis kompositioner föreföll det mig, som om de hemma hos oss uppträdit i pels och med förbunden mun af fruktan att förkyla sig, här deremot jublade de om i det klara solskenet som en flock blomsterprydda skalkaktiga amoriner, förtjusande det måste medgifvas om man också nekar att böja sig för deras makt. Ett särskildt nöje var att observera det glödande intresse hvarmed

publiken följde prestationen. Ett blixtnabbt »bravo!» belönade hvarje lyckad passage; ett hotande mummel hvarje falsk not, hvarje trögt tempo. *Lif* måtte italienaren framför allt ha i sin musik; eljest tröttnar han. Vi sutto litet för oss sjelfva och läto den brokiga mängden defilera oss förbi, och brokig var den i sanning. Det fins inga färger så skrikande, så, efter våra begrepp, föga passande tillhopa, att en sicilianska skulle tveka att sätta dem på sig, och hon gör deri rätt. Denna skarpa, glänsande, genomskinliga dager ropar efter färg, och naturens prakt fördunklar äfven de mest lysande, de djerfvaste nyanser. Som en egenhet anmärkte jag, att flera af damerna voro utrustade i muff. — Hvad mer? Muffar äro här saisonens nyhet. *Vi* frysa af hjertans lust när det gäller att vara moderna; sicilianskorna koka sig — eller åtminstone sina händer, för att uppnå samma eftersträfvansvärda mål. — Hvems är felet? Naturligtvis *modets*, som inte vet att vara modernt på rätt håll. Men solen börjar att sänka sig. Vat-tenkonstens strålar, hvilka nyss glänste som rinnande guld, återtaga så småningom sin naturliga färg, skuggorna från cypresserna falla längre; hotellets fönster öppnas; aftonsvalkan är kommen. Nedför den låga trappa, som förer till trädgården stiger just nu en gråklädd äldre man med blicken sänkt och pannan tyngd af tankar. Det är Richard Wagner, Tysklands stolthet, verldens störste kompositör, säga de, som dyrka det nya. Han har kommit till Palermo för att söka hvila och lugn efter ett ansträngande arbete. Sakta lemnar jag verandan. Au revoir, läsare.

Palermo.

En morgonpromenad. — Cappella Palatina.

Klockan hade nyss slagit sju, när vi begåfvo oss af på upptäcktsresa efter något nytt.

Sättet att beundra efter resehandbok förstår jag mig icke på. Man går då dit man blifver visad, vanligen trött och indisponerad samt med förut fattade åsigter, för att i nittionio fall af hundra känna sig besviknen. Nej, då är det bättre att lita på ödet — och sig sjelf — och det var just det vi gjorde denna morgon.

Palermo höll på att morna sig. Här och der sträckte sig en aristokratisk portvakt med förakt tittande på de tidiga fotgängerskorna; på kyrktrapporna stodo kyrkvaktarne och gäspade, lika ruggiga som deras egna vigvattensqvastar, under det att den lägre kyrkobetjeningen sopade, putsade helgonen om näsan och gjorde fint till morgonmessen. Vid brunnen på porta Nuova höll en brandgul hexa på att skölja — tvätta kan aldrig komma i fråga — några svarthåriga, grimaserande pojkbysningar, och i sjelfva rännstenen låg en gatsopare i röd fez och sof den arbetsammes tunga sömn med qvasten till hufvudkudde, vaktad af en »ordningens upprätthållare», som stod bredvid och fundersamt kliade sig i hufvudet. De som ännu ej så tidigt på morgonen syntes till voro de förnåma och tiggarne, hvilka

tyckas hafva samma vanor. Landtboarnes kärror rullade sakta genom gatorna, under det att deras egare med röster så klara och rena, att de kunnat väcka en tenorfattig teaterdirektions förtviflan, utropade sina varor, och längre in i staden var det vanliga lifvet redan i full gång.

Att portgången än den fattigare italienarens och sicilianarens barn- och sängkammare, matsal, mottagnings- och arbetsrum är kändt, men det fullkomliga lugn, hvarmed han blottar sitt familjelif inför kommande och gående, har ännu icke upphört att väcka min förvåning och beundran.

Här står en ung flicka och kammar sitt långa, präktiga hår i den lättaste möjliga dräkt, medan modern, obekymrad om offrets protester, håller på att »slå i» sin äldste son de begrepp om lydnad, hvilka han icke tyckes hågad att erkänna; här lyssnar en prest med tankspridd min till de flödande förtviflade orden från en medelålders qvinna, som, knäböjande, krampaktigt omfattat en flick at hans vida dräkt; här intager en äkta man sitt morgonkaffe, under det att hustrun med det yngsta barnet i knäet sitter hopkrupen i ett hörn och gnager på en hårdnad brödkant.

Jag har ännu icke fått klart för mig, hvilka jag beklagar mest här i södern, qvinnorna eller — åsnorna; men på det hela är skilnaden dem emellan så obetydlig, att saken torde blifva svår att afgöra. Från ett mörkt, djupt rum med fönster ända ned till gatan hörde vi ett qvitter som från hundratals små foglar. Det var en barnkrubba, der åtminstone femtio halfnakna, svartbruna barnungar från tre till tio års ålder voro församlade. Bredvid stod en gammal apelsinförsäljare, tydligen misantrop och människoföraktare. Vi öfverraskade honom genom att förflytta hela hans lager — liten affär nog, när hvarje apelsin kostar tre fjer-

dedels öre — midt bland barnklungan. Der blef ett skri, ett jubel, ett skratt och kulbytterande, som icke låter beskrifva sig. Och att slutligen se alla dessa graciösa, mörkbruna barngestalter med händer, upplyftade klädningar och skjortor fulla af de guldgula frukterna, kinderna glödande af ansträngning och ögonen glindrande af undran och fröjd, var i sanning en tafla, väl värd att betrakta, fast den — icke stod upptagen i Bædeker. När vi vände oss om, funno vi oss omgifna af en halfcirkel skrattande, gestikulerande, intresserade människor. Vi hade stält till folkuppror »en miniature», men hvad gjorde det — i Palermo!

I detsamma fick en kusk sigte på oss, och nu visste vi vårt öde. Italiens kuskar äro beryktade, men Palermos taga bestämdt priset af dem alla. I sina höga, svarta hattar och tätt tillknäpta rockar se de samt och synnerligen ut som afsigkomne diplomater, och deras förmåga att spåra upp och »drifva» resande står öfver hvarje beröm. När intet annat hjälper, förfölja de sitt offer gata upp och gata ned i ett sakta lunk, till dess man slutligen, nervös och förtviflad, erkänner sig besegrad. Mycket riktigt. »Si signora, si!» Skyndsamt hoppade vi upp i åkdonet, men hvart skulle vi fara? Solen strålade så klar, vinden kom så ren och uppfriskande från hafvet, vårt lilla äfventyr hade muntrat upp oss; vi kände oss just i stämning att se något vackert, och i stämning måste man vara. Man uppsöker ju icke gerna sina vänner, när man af en eller annan orsak icke känner sig kunna njuta af deras sällskap; det förefaller mig, som om man vore skyldig det sköna samma undseende, om icke annat, så för sin egen skull.

Vi beslöto oss för Cappella Palatina i Palazzo Reale. Cappella Palatina bygdes under norrmanerne 1139 af konung Roger II som tacksamhets-

gärd åt S:t Pierre för hans kraftiga hjälp vid sicilianernes underkufvande och anses för att vara det skönaste kungliga kapell i världen. Jag erkänner, att just det ryktet gjorde mig litet miss-trogen, ty erkända skönheter ingifva icke alltid sympati.

Vår väg förde oss förbi Domkyrkan, en högst besynnerlig byggnad, som ovilkorligen kommer betraktaren att blinka i tanke att man har något fel i synorganen. Allt är här snedt: kupol, torn, dörrar, fönster. Dessutom störes blicken af omotiverade bildstoder, utbyggnader och grannlåter, hvilka den ena icke passar ihop med den andra. Möjligt är, att kyrkan i sitt ursprungliga skick varit tilltalande, men i så fall har den blifvit förstörd af de olika restaureringsförsök, för hvilka den varit utsatt. Den är anlagd år 1169. Dess största intresse är konnngagrafvarne, hvilka innehålla några sarkofager af utmärkt skönhet.

Som vår häst, besynnerligt nog, icke haltade mer än på två ben, voro vi snart framme vid Piazza della Vittoria, der Palermos kungliga slott ligger på en upphöjning, hvarifrån det beherskar hela staden. Första intrycket var icke angenämt. Likasom Domkyrkan har Palazzo Reale så småningom blifvit förstördt af de förändringar och påbyggnader, som de olika herskarne ansett nödvändiga, och består nu endast af en väldig massa hopgyttrade byggnader, imponerande blott genom sina väldiga proportioner. En del af den stora byggnaden användes till kasern, en annan till skola för utbildande af prester. Den verldsliga och kyrkliga makten under samma tak! Det var väl mer än frihetshjelten Garibaldi vågade hoppas, när han den 26 juli 1861 efter en förbittrad strid planterade sin fana på Palazzo Reales terrass och lät besätta staden i Victor Emanuels

namn. Mitt sällskap föredrog att först beundra utsigten från S:t Ninfas torn, det äldsta här befinliga fästningsverk och som numera användes till observatorium, jag deremot uppsökte kapellet och blef eröfrad, tjusad med ens. Jag vet icke, huru länge jag varit derinne, innan jag ens började se hvad jag såg, så harmoniskt, så helgjutet var intrycket af det hela. Ingen enda detalj ådrog sig blicken, allt sammansmälte i denna känsla af onämbart lugn och välbehag, som man blott erfar inför ett verkligt kostverk.

De små, högt uppe sittande fönstren insläppte en dämpad, färgmättad dager, som hade en underbar trolsk verkan. Man tyckte sig för alltid kunna lefva i denna luft; tanken på den ljusa, bullrande verlden blef nästan plågsam, och munkarnes entoniga mumlande röster, som hördes genom den halföppnade dörren till sakristian, var det enda ljud man tyckte sig kunna fördraga.

Jag skulle visserligen kunna dela in kyrkan i skepp, egyptiska och italienska pelarrader, beskrifva dess tak, som tyckes sprunget ur sjelfva klippan, så mäktigt nyckfullt ser det ut, dess väggar täckta med mosaiker på guldgrund, hvilka egentligen förskaffat kapellet dess stora rykte, dess panelningar, inlagda med millioner stenbitar af en half tums storlek, dess golf af samma dyrbara arbete, dess för öfrigt slösande prakt och rikedom, men till hvad skulle det tjena! Dess förnämsta skönhet, dess harmoniska lugn och helgjutenhet i form och färg, som kommer det lilla templet att i dubbelt afseende göra ett stort intryck, måste kännas och kan icke beskrifvas. De få sittplatser, som finnas, äro förenade i choret, till hvilket en låg, bred marmortrappa leder, och här öfver hufvudaltaret, som består af ett enda svart marmorblock, finnas den heliga jungfruns och frälsarens afbildningar

i en nisch, uppburen af smärta marmorkolonner; och så lefvande afteckna sig dessa figurer mot den guldglänsande bakgrunden, att man tycker dem andas i stället för att som nu endast bestå af känslolösa stenmosaiker. En skarpare ljusreflex från kupolfönstren upplyser denna del af choret, hvilket är af en särdeles god verkan. Till venster finnas de kungligas platser, och här är hvarje tänkbar lyx samlad. Trött af att beundra och ofrivilligt gifvande vika för den känsla af hemlighetsfull förtrollning, som smugit sig öfver mig, satte jag mig ned på en pall, som stod under ett af fönstren. På afstånd hördes tonerna af en skär fyrstämmig barnchor; det var kyrkans elever, som öfvade sig; eljest var tystnaden fullkomlig. Presterne hade aflägsnat sig, min cicerone likaså; det föreföll mig, som om jag var ensam herskare i denna underbara verld. Plötsligt sköts en dörr upp, som jag hittills icke observerat, och en medelålders prest med ett strängt, asketiskt ansigte inträdde, läsande i en liten bönbok. Utan att lyfta upp ögonen gjorde han knäfall framför den heliga modern och började sedan att gå fram och tillbaka, oupphörligt läsande. Jag hoppades kunna smyga min väg obemärkt, men det misslyckades, och aldrig skall jag glömma hans min, när vi helt oförmodadt stodo ansigte mot ansigte. Han ryggade tillbaka, gjorde hastigt korstecknet och retirerade så fort det var honom möjligt, ännu i dörren kastande en förfärad blick på min stackars gråklädda gestalt.

Jag kan precis icke säga, att det smickrade mig så särdeles att blifva behandlad så der som en ond ande, men det friskade upp mig. Jag kastade ännu en blick kring kapellet, som i sanning förtjenade sitt namn »det skönaste» samt uppsökte mitt sällskap, som jag fann i vice ko-

nungarnes sal. Vice konungarnes sal innehåller en intressant samling porträtt, bland hvilka presterna intaga ett framstående rum dels genom sitt stora antal och dels genom sina för det mesta skarpa och intelligenta ansigten.

I rummet bredvid fins en samling aqvareller, hvilka väl förtjena att uppmärksammas, och härifrån är ingång till »erkebiskopens sal», ett ståtligt rum med vackra fresker af Velasquez, samt till de kungliges enskilda våning, hvilken erbjuder föga eller intet af intresse med undantag af några mosaiker på guldgrund samt en salong, dekorerad i pompejansk stil af en siciliansk artist vid namn Particcola.

Utanför konungens våning löper en bred terrass, och här brukar konung Umberto tillbringa flere timmar dagligen, när han är på besök i Palermo, och det förvånar mig icke. Utsigten är härlig; han kan, så att säga, härifrån räkna sina palermianske undersåtar. Midt framför ser man S:t Giovanni degli Eremiti, en gammal intressant normandisk kyrka uppförd i orientalisk stil, hvars kupoler likna upp- och nedvända kopparkastruller af jettestorlek och som för öfrigt ser ut, som om den vore doppad i blod, och kanske är den så. Det var dess klockor som gäfvö signalen till »Sicilianska aftonsången». Sedan vi, som vi trodde, besett allt, som var af intresse, öppnade vaktmästaren under vördnadsfull tystnad dörren till ett litet simpelt rum med de enklaste möbler. En jernsäng, ett par rankiga stolar och ett skrifbord, se der hela möbleringen. »Quivi stava il nostre Garibaldi», sade han med synbar stolthet. Allt står orubbadt från den tiden, till och med hårborsten, vårdslöst kastad åt sidan, har icke blifvit lagd på sin plats.

Att känna tacksamhet är vackert, att visa
hvad man känner kanske än vackrare.

Klockan slog tio: den vanliga turistströmmen
började att infinna sig. Glada sökte vi hamn.
Medgif, att ödet kan vara älskvärdt ibland!

Palermo.

Ett besök i capucinerklostret. — Museum. — Litet af hvarje. — Monreale.

Af alla sätt att begrafva eller rättare förvara sina döda är väl de förmögne Palermoboarnes det mest egendomliga. De sända dem till capucinerbröderna, hvilka bokstafligt steka dem till capucinerbröderna, hvilka bokstafligt steka dem vid sakta eld, till dess de anses kunna motstå luftens verknningar, och upphänga dem sedermera kring klosterkällarnes väggar, der de återfinnas af de sörjande, igenkänliga endast genom den lapp på bröstet, som angifver deras namn, födelse- och dödsår.

Det gör ett eget, i högsta grad plågsamt intryck, när man från lifvet och ljuset kommer ned i dessa skumma, dystra grafhvalf och ser dessa till tusendetal uppgående, förtorkade, grimaserande lik upphängda sida vid sida så tätt, att icke ens en tum af väggarne är synlig, uppehållna af utspända rep och med de stackars tomma ögonhålorna stirrande, som om de af alla krafter protesterade mot det våld på naturen, som här blifvit begånget.

De fleste af männen äro insvepte i klostrets kåpä; många bära dock egna kläder, ja, somliga äro till och med utstyrda i full baltoalet med hvit halsduk och chapeau bas under armen. Lokalen är rymlig. Hvem vet om icke här, när midnattstimmen slår, dansas en bacchanalisk dödsdans,

spelad af artisten, som dinglar derborta med fiolen fastbunden på bröstet och hedersdiplomet hoprulladt i handen. Han var en stor man för blott två år tillbaka.

De af liken, hvilka bäst bibehållit sin menskliga form, ligga i glaskistor, iklädda praktfulla dräkter. Bland dessa senare finnes en ung furste af Tunis, som här blifvit omvänd till kristendomen (!) och nu i sin mjuka, hvita, guldbroderade dräkt med krona på hufvudet och bönbok i handen i dubbelt afseende utgör klostrets stolthet.

Det föreföll mig, som om ett sorgset leende sväfvade öfver de fina, ännu fullkomligt väl bibehållna läpparne. Stackars furstesön! Kanske han saknar sina fäders graf! Det finns ju så mycken otacksamhet till i verlden.

Vår vägvisare, en jovialisk munk, som tydligen här kände sig lika väl hemmastadd som i sin egen syskonkrets, jernade en fot här, rätade upp ett hufvud der — allt under det han utvisade de mer eller mindre märkliga personer vi gingo förbi.

Qvinnornas sal! Hvilket sorgligt hånande intryck gjorde den icke. Hvad hjälpte här alla toalettens finesser! Siden, band, blommor, allt gjorde döden blott mera bister, dem sjelfva än mera afskräckande! De unga flickorna buro alla kronor af orangeblommor. Dessa, tillika med toaletten för öfrigt, var det enda, som skilde dem från derns egna mormorsmödrar.

Qvinnorna ligga i fack, det ena öfver det andra. Nedanför stå de kistor, i hvilka de förts till klostret, ordnade med detta skönhetssinne, som italienaren visar i allt, till och med i de enklaste, de sorgligaste anordningar. »La bella!» sade munken och visade på en glaskista, som stod litet för sig sjelf på en upphöjning. Insvept i en matt rosasidendräkt, garnerad med

dyrbara spetsar, låg här, att döma efter figurens smärthet, en helt ung flicka med det präktiga rödblonda håret utslaget, de små fötterna instuckna i hvita sidenskor och händerna omfattande, den ena en vissnad blombukett, den andra en halft utslagen solfjäder. Men ansigtet! Det vämjeliga, groteska ansigtet! Det var, som om det roat döden att här taga sin mest afskyvärda form. Men hvad gjorde det! Hon var ju dock ännu: »la bella», så stor är minnets makt. »Uccisa», sade munken med en axelryckning. Mördad så ung, så skön! Ack, »la bella» är ett farligt namn i södern! Som någonting eget anmärkte jag, att nedanför kistan låg en mörk träslå med flere afbalkningar och i hvarje sådan några vissnade blommor fastbundna. Ju längre jag betraktade dem, ju tydligare togo de form. Slutligen läste jag fullkomligt klart: »Perdono!» Hvem hade smugit hit detta förtvifflans rop förklädt i blommor. Det skall jag aldrig få veta. Det föreföll mig, som om jag lyft på en tung börda, och tyst lade jag den tillbaka utan att göra några frågor. Vi kommo nu till presternes sal. Samlingen var icke stor, men vald. Kardinaler i röda kåpor prydde väggarne, och i dyrbar länstol af utskuret trä satt en erkebiskop i full skrud med hufvudet tillbakalutadt och båda tandraderna blottade, som om han gapskrattade åt slutet på den höga visa han sjungit i alla sina dagar. Der innanför voro de lärde samlade. Ack, de utgjordes blott af en mängd döds-kallar och skelett. De voro vanligen så väl »preparerade», innan de kommo till klostret, upplyste vår följeslagare, att det återstod föga eller intet för munkarne att göra. De lärdes kost tyckes således här som så väl öfver allt annanstädes mest bestå af själaspis. »Barnens sal!» —

Men jag hade fått nog. Denna halfskymning,

dessa förvridna, halfförbrända lik, dessa grinande till hälften mumier till hälften människor, började att ingifva mig en barnslig känsla af ångest och fasa. Det föreföll mig, som om de betraktade mig allt mera förebrående, allt mera sorgset. Men också hvad hade en lefvande bland de döda att göra!

Nej, ut i ljuset och lifvet. När den tunga jerdörren slogs igen bakom mig, tyckte jag mig höra ett skrammel af benknotor der innanför, och för hvarje steg jag tog, var det, som om ett gäckande hånskratt vältrat sig i mina steg. Med hvilken vällust jag ånyo inandades den varma, blomsterdoftande luften och såg den strålande himmelen öfver mig, kan jag icke beskrifva. Skratta gerna, läsare, jag ger dig lof, men det verkligt osköna är en spökverld, i hvilken mången icke ostraffad vågar sig.

Capucinerklostret är gammalt, förfallet och erbjuder för öfrigt föga eller intet af intresse.

Medan mitt sällskap pligtskyldigast gick att beundra kyrkan, roade jag mig med att betrakta förstugans väggar, som äro tapetserade med »löften», det vill säga med taflor, som utvisa helgonens makt — om man betalar dem bra.

Här ramlar en sotare ned af ett tak, men hejdas af en »osynlig» hand, tillhörande ett helgon, vid hvars fot en qvinna ligger med tvenne tjocka vaxljus i händerna. Här står ett hus i ljusan låga, men vid ena fönstret sitter en ung flicka i hvit klädning, som tydligen har det mycket svårt och angenämt, tack vare den guldkedja hon kastat ned till helgonbilden midt emot. Här har en sjuk fått blodstörtning, men blodströmmen förbyter sig helt oförmodadt till praktfulla rosor, hvilket underverk förklaras af de tolf vaxljusen, som brinna framför den heliga Rosalies bild, och så i oändlig-

het. Det ligger en naiveté i detta, som skulle vara löjlig — om den icke vore så rörande, ty tusen och än tusen tro dock på dessa löftens ofelbara makt.

En gammal munk kom och höll mig sällskap. Jag fick bland annat veta af honom, att Palermos invånare icke fira jul eller nyår, utan blott »de dödas dag». Då står klostret öppet för allmänheten, som infinner sig i massor, och barnen döttras för att hos sin goda farfar, mor eller mormor anhålla om namn och presenter, hvilket allt mycket riktigt kommer dem tillhanda några timmar senare. Hur det går med de barn, hvilkas förfäder icke varit tillräckligt nobla för att hängas eller hur saken numera i allmänhet kommer att ordnas, vet jag icke, ty i fjor fingo Capucinerne tillsägelse att upphöra med sin konst: »de döda skola hädanefter anständligen begravas».

Nu kom mitt sällskap tillbaka, vi bjödo de vänlige och tillmötesgående bröderne farväl, trängde oss med möda fram genom den täta krets af tiggare, som omgaf vår vagn, och nu är Capucinerklostret med dess så väl döda som levande invånare »ett minne blott».

Palermos museum erbjuder rätt mycket af intresse och är särdeles lämpligt som förstudie till Neapels. Det innesluter bland annat inom sina väggar de beryktade »Les métopes de Selinonte», de äldsta grekiska skulpturverk, som finnas, med undantag af Mycene'ska lejonerna. De förskrifva sig ända från sjunde seklet före Kristus och anses vara af den utmärktaste skönhet. För ett ouppfostradt öga förefaller den saken visserligen något tvifvelaktig, men af ett stort historiskt intresse äro de alltid äfven för den, som icke förstår att njuta af afslagna näsor och andra antika lemlästningar. För öfrigt finnes här en samling af urnor,

som kanske är en af de vackraste i Italien. Tafvelgalleriet är icke stort, men godt. Dess största intresse är ett urval af gamla altartaflor, hopsamlade ur klostren. När man står framför sådana der gamla kyrkmålningar, fattar man lätt, att det religiösa måleriet måste vara på förfall i en tid sådan som vår. De äro alla målade med en pietet och andakt, som blott en naiv och varm tro kan skänka; också göra de nästan alla ett fast religiöst intryck, äfven om man måste anse sig hafva åtskilligt att invända mot realitet och färg. Den moderna konsten finnes representerad endast i de allmänna trädgårdarne. »La flora», en storartad anläggning, har flere marmorgrupper af yngre mästare, bland hvilka Bendette Civiletti tager priset genom sin »Canaris med följeslagare». Det ligger en smidighet, en energi och kraft öfver denna grupp, som gör den i hög grad märklig. Också utgör den Palermos stolthet, ehuru, om sanningen måste fram, kanske mest därför, att den är en present af konung Umberto till Siciliens hufvudstad. Konstnären har för detta arbete mottagit 40,000 lire, ett högt pris, som vittnar godt för både köpare och artist. Litet afskildt från den egentliga trädgården ligger en lugn, grönskande fyrkant, inhägnad med jettehöga cypresser, hvilka beskugga några vackra sarkofager och urnor. Här är Palermos Pantheon, och en älskligare minnesplats har aldrig Siciliens store män kunnat önska sig, trots all dess konstlöshet. Här om dagen gjorde vi en utflygt till Monreale, en stad, som ligger ungefär en timmes väg från Palermo och som för sin tillkomst har att tacka den dervarande domkyrkan, hvilken, anlagd 1170 och fullbordad 1176, omkring sig samlat först en hel här af troende och så småningom en befolkning på 16,000 personer.

Vägen dit ut, sedan man väl lemnat staden, var utomordentligt vacker. Det kändes underbart att så att säga tum efter tum lyftas upp öfver Palermo, som slutligen låg alldeles vid våra fötter. Till venster hade vi en vidsträckt dalsänkning, öfverfylld af oranger och oliver, hvilkas bladverk glittrade som silfver i solskenet; till venster de skiftande, härliga bergen och i fonden hafvet, just då likasom inneslutet i en gördel af flammande purpur. Det var i sanning en härlig tafla.

För några år sedan, när rövveriet stod i flor, ansågs det nödvändigt för de resande att göra sitt testamente, innan de foro till Monreale, men numera är det bättre sörjdt för deras säkerhet. Karabinierposter stå utställda här och der, och som vanligen rövverena börja anfällen från motsatta sidan, från bergen, är det naturligt, att de resande, som befinna sig i midten, kunna känna sig säkra — att blifva ihjelskjutna, hvilket ju alltid är en lugnande tanke, åtminstone för regeringen. Emellertid så har, skämt åsido, rövverierna kring Palermo alldeles aftagit: herrar banditer hafva dragit sig längre inåt landet, der säkerheten ännu är mycket tvifvelaktig, åtminstone påstås det så — af de illa sinnade. Katedralen i Monreale anses för att vara af utsökt skönhet och är så visserligen. Men — ja, hvem rår för sina sympatier! — för mig var förgyllningen för grann, dagern för skarp och missförhållandet mellan väggarnes delvisa ornering och takets slösande prakt allt för stort. »Cappella Palatina» spökade ännu i mitt minne. Ljufva Cappella Palatina! Palermo är värdt ett besök bara för din skull! Till höger om hufvudskeppet ligger »Profeternes kapell», ett åttkantigt rum i ren barockstil med vackra byster, och der innantför fins ett särskildt litet bönrum med ett par dörrar af utsöktaste

skönhet, riktiga underverk af träsnidarekonst. Till venster är ett rum helgadt åt S:t Benedetta. Väggarne äro här indelade i marmorfält, i olika färger prydda af vackra hauts reliefs, föreställande scener ur Frälsarens barndom. Middagsmessen var nyss slutad, kyrkan var full af qväfvande väl-lukter. Trött, utan förmåga att längre njuta af det vackra omkring mig, smög jag mig ut och uppsökte det gamla, numera obebodda Benediktinerklostret, som ligger strax bredvid och som lockat mig från första ögonkastet. En gammal munk med snöhvitt hår och milda, tankfulla drag, erbjöd sig att blifva min ciceron, och nu var hvarje tanke på trötthet försvunnen. Den fullkomliga tystnaden, solljuset, som strömmade in genom de förfallna fönstren, den vördnadsvärda gubbgestalten, som så väl passade i denna omgifning, allt detta återgaf mig den stämning jag förlorat, och med lätt sinne började jag min vandring. Sedan jag beundrat utsigten från taket, förde mig min följeslagare trappa efter trappa nedåt; slutligen stannade han framför en rostig jerndörr, som han med en viss omständlighet, ja, med en viss stolthet öppnade, och han hade rättighet att vara stolt.

Jag befann mig på den gamla klostergården. Af kolossal storlek, är den inhägnad af en fyrkant marmorkolonner — och hvilka kolonner! Luf-tig, fin, formskön, är hvarje pelare ett mästerverk och hvarje detalj en ny skönhet. Sammanbundna af bågar stå pelarne två och två tillsammans, och om man lägger ögat till den smala strimma, som skiljer dem åt, ser man tvärs igenom den långa raden utan att blicken störes af en enda rubbning i perspektivet. Hvarje pelares kapital är af olika arbete, ehuru de uppgå till öfver två tusen två hundra. I midten grönskade

en yppig gräsmatta, och i ena hörnet var en brunn instängd inom fyrdubbla pelarrader, ehuru vattnet nu har utsinat. Palermo eger så mycket verkligt skönt, att det skulle behövas månader för att kunna njuta af allt, och dock reser jag i morgon. Klimatets fuktiga värme passar icke alla. Farväl, älskliga Palermo! Jag hoppas, att Sicilien ännu skall hafva mycket vackert att erbjuda mig, men »första platsen» i mitt minne kommer du dock alltid att bibehålla!

Mitt nästa bref blifver från Girgenti eller Syracusa — om röfvarena icke lägga hinder i vägen.

Girgenti.

Fata Morgana. — En parasollhistoria. — Grekiska templen. — Farväl.

En kulan, grå halfdager hvilade öfver Girgenti. I öster arbetade sig dagern fram så småningom, som förbud skickande en smal, röd strimma, hvilken glödde som blod. I dällden utanför staden låg likasom ett mjukt, hvitt täcke vågligt utbreddt, och på höjden bakom aftecknade sig skuggrikt några ojemna, spetsiga konturer, framför hvilka hördes de jemna, dämpade stegen af en skyltvakt, stadd i tienstgöring. En skarp lurstöt klingade, och som genom ett trolleri sprungo tusental fullt beväpnade män upp från marken, afskakande de hvita mantlar, i hvilka de varit insvepta, inom ett ögonblick fullt färdiga till strid. På litet afstånd stod en liten trupp atletiske, svartmuskige män, iklädde bröstharnesk, pansar, som gick till halfva låret, rund sköld och hjälm, de flesta stödde på sina stora slagsvärd, andra omsorgsfullt blankande de korta kastyxor de buro öfver axeln. Anföraren, en jettelik gestalt, med ett bredt, rödt ärr tvärs öfver ansigtet, mönstrade med ett bistert leende sin trupp. »Segra eller dö», nickade han. Segra eller dö! Det fans intet skryt i de orden. Männen, »de invigde», visste sin dom.

Dagern trängde fram allt mer och mer. Den röda strimman bredde ut sig, till dess hela hori-

sonten flammade i glänsande purpur, konturerna togo form af tält, uppslagna sida vid sida, skyltvaktens nyss så oförliga skugga krympte allt mer, och så småningom upptäckte man, ehuru ännu som genom ett flor, en väldig krigshär, uppställd i full slagordning.

Ett af tältförhängena slogs tillbaka, och en ung man utträdde, iklädd skarlakanskjortel, hvit mantel, kastad öfver det glänsande bröstharnesket, och med det lockiga hufvudet obetäckt, endast på grekiskt vis prydt af en blomsterkrans. Ett jublande rop helsade honom välkommen. Det var Himilcon, den kartageniensiske härens anförare. Behagfullt helsande, kastade han sig upp på sin stridshäst och ilade fram till Amilcar, hans like i rang och skicklighet, som, kall och kärf, med ett hänfullt leende lyssnat till folkets jubel. Under skyddet af Girgentis murar stod en annan här, den grekiska, uppställd redan i timmar, inväntande fienden, som, det visste man, denna dag ämnade en afgörande drabbning. Här rådde fullkomlig tystnad, afbidandets tystnad. Plötsligt skallade ropet: fienden är här! Hela den kartageniensiska hären med spanska fotfolket i spetsen vältrade sig fram mot staden. Grekerne togo emot dem med ett bedöfvande rop af: Framåt för Girgenti! Striden blef hårdnackad, förbittrad, förtviflad. Tum för tum slogo de anfallande sig fram, tum för tum ånyo tillbakakastade. Öfver allt syntes Himilcons fladdrande lockar; öfver allt hördes Amilcars uppmuntrande rop. Orörliga, bildande ett tätt led, stodo »de invigde» på en kulle, blott väntande på ett tecken för att kasta sig i striden.

Framåt för Girgenti! Huggen föllo skarpa och blixtsnabba. Ingen gaf, ingen tog pardon. Kartagernes venstra flygel vacklade. Himilcon gjorde under af tapperhet, Amilcar likaså, men

förgäfves. Det gick som en darrning genom hela hären. »Hurra, framåt för Girgenti! Nu gaf de invigdes anförare det efterlängttade tecknet. Med ett härskri, som hördes öfver hela fältet, kastade sig männen ned för kullen, och ve dem, som kommo i deras väg; de föllo som träd, bortsopade af lavinen. För ett ögonblick vände segerns gudinna bort sitt ansigte från de kämpande grekerne; men nu öppnades stadsportarne, friska skaror af frivillige strömmade ut, och ånyo log hon mot sina utvalde. Framåt för Girgenti! Striden blef allt mera förbittrad, allt mera bullrande. »De invigde» kämpade som lejon eller bättre som förtviflade män, för hvilka lifvet eger intet värde; slungarne från Balearerna utvecklade hela sin olycksbringande skicklighet, men nya skaror utströmmade alltjemt genom stadsportarne, och ropet »för Girgenti!» klingade allt högre, allt mera segervisst. Himilcon ref i förtviflan sina lockar, blomsterkransen hade för längesedan sjunkit ned på hans axlar, dränkt i blod, Amilcar hotade, besvor, bad, men allt förgäfves. Nederlagets panik hade fattat kartagenienska hären. Led efter led bortkastade sina vapen; inom ett ögonblick skulle den vara stadd i full flykt, när i detsamma en oändlig förvirring uppstod på grekiska sidan. En fjerdedel af hären marscherade öfver till fienden. »Förräderi, förräderi», skallade det som ett dödsskri. »Ve, ve öfver förrädarne!» En timme derefter var Girgenti fallet; dess storhetstid var förbi. I det samma höjde sig solen fullkomligt bakom bergen, slet sönder den dimma som hvilat öfver dällden. Greker och kartager, Himilcon, Amilcar, allt upplöste sig i fantastiska moln och försvann likt drömbilder, hvilka de också voro, och jag såg Girgenti, sådant det är nu, en obetydlig stad, tillbakaträngd, tillbakakastad mot klippan, der den

klängt sig upp liksom för att söka skydd, lefvande endast för och genom sina minnen, en ruin af forntida storhet och prakt. Det känns underbart att sätta foten på en mark, så full af minnen som denna. De smyga sig kring en, hvart man går, titta fram bakom förfallna grafvar, leka kurra gömma i löfverket, som täcker ramlade portiker, nicka och le bland blommorna, som frodas i springorna på gamla murar, tissla och tassla, bedåra ens sinnen, komma en att drömma sekelslånga drömmar under loppet af några få soliga minuter samt flyga skrattande sin kos, när deras offer vaknar upp till verkligheten, som jag gjorde nu, och fann mig sittande med fötterna i en pöl och parasollen sakta sväfvande öfver hafvet med vinden. Hvad man kan undvara här i Södern, men omöjligt en parasoll; också begaf jag mig strax efter lunch på upptäcktsresa efter en dylik.

Det nuvarande Girgenti är en riktig genom-italiensk stad, med balkonger blommande af barnkläder — för att låna ett uttryck af Thackeray — makaronifestoner i boddörrarne, barnungar i rännstenarne och dagdrifvare öfverallt der solen skiner. För öfrigt hvimlar hela staden, liksom hela Sicilien för öfrigt, af prester. I Palermo såg man dem flockvis, i Monreale skockvis och här corpsvis, hvilket dock förklaras af den omständigheten att Girgenti är första erkebiskopsstiftet på ön. Jag omringades naturligtvis genast af en hel massa små lazarönämnen, som erbjödo sina tjänster, och sedan jag på så god italienska, som det var mig möjligt, förklarade hvad jag ville hafva, och de med gester och miner visat, att de förstått min mening, följdes vi helt gemytligt åt till — — domkyrkan, der de små skälmarne aflämnade mig, fordrande »soldi» i oändlighet till belöning för deras förräderi. Troligtvis visste de, att modern kyr-

kan gerna skänker tak öfver hufvudet åt de vilseförda.

Emellertid var intet annat att göra än att hålla god min i elakt spel. Jag gjorde mig fri från mina små plågoandar och steg in. En ung prest i svart kjortel och hvit tunik af gardinstyg erbjöd sig att visa mig kyrkans märkvärdigheter: en madonna af Guide, tung och dämpad i färgen, men skär och älsklig till uttrycket, en gammal verkligt vacker marmorsarkofag med bas-reliefs, föreställande scener ur Hippolytes historia, samt ett bref, skrifvet af sjelfva mörkrets furste, vid hvilket tillfälle vet jag ej. Min följeslagare påstod, att det var äkta, och som jag icke har äran att känna personens i fråga handstil, kunde jag icke opponera mig. I fall det möjligen skulle intressera någon, vill jag nämna, att jag verkligen slutligen lyckades finna en parasoll, som jag vid min hemkomst ämnar hembjuda åt etnografiska samlingen, der den ovilkorligen kommer att pryda sin plats.

Naturen kring Girgenti är mäktig, ehuru enslig, och erbjuder flere storartade utsigter. I synnerhet är man väl belönad för sin möda, om man stiger upp till klippan Atenea, som ligger strax utom staden, skild från denna genom en djup dalsänkning, som, enligt sägen, en af Girgentis forne tyranner låtit spränga för att lemna fritt inträde åt hafsvinden och så medelst begränsa malarian, som på den tiden strängt grasserade i dessa trakter. Vi voro der uppe tidigt en morgon, just som solen steg upp i all sin prakt. Luften var icke fullt klar, men jag vet icke, om det ej snarare var en förtjenst än ett fel. Sjelfva klippan fick mjuka, afrundade konturer, herden vid dess fot, med den toppiga röda mössan och det tofviga svarta håret, såg ut som bergakungen sjelf, och från öfversta afsatsen blef utsigten verkligen

sagolikt vacker. Girgentis skrofliga klippor skiftade som den rikaste sammet; fartygens master stucko så trolskt upp ur de mjuka molnslöjor, som sammanbundo himmel och haf, och så småningom bredde en klar, rosenröd dimma ut sig, genom hvilken på afstånd hägrade som en dröm Junos tempel, hvars smärta kolonner glänste i den rikaste solbelysning likt guld. Jag har blott sett en tafla, som i skönhet öfverträffade denna: utsigten från grekiska teatern i Taormina, som kanske är den skönaste Italien har att erbjuda.

Af de beryktade grekiska fornlemningarne, den sista återstoden af Girgentis stormaktstid, intager Junos tempel ovilkorligen första rummet. Anlagdt omkring år 500, beläget vid slutet af gamla stadsmuren, som med sina inmurade, nedrasade grafvar ser ut som en katakomb ofvan jord, tjuisar det från första ögonblicket genom sitt härliga läge, sin ädla form och genom den fläkt af höghet och lugn, som ligger utbredd öfver det samma. Af de 34 pelare, som en gång bildat templet, återstå i temligen oskadadt skick endast de 16, hvilka uppåra den smäckra fasaden, genom hvilken hafvet flätar sig som ett mjukt, mörkblått band; de andra äro afbrutna, skadade, krossade. Till tak hvälfver sig den klara höga himmelen; man har svårt att tänka sig ett annat öfver dessa väggar, och så harmonisk, så oändligt tilltalande är bilden af det hela, att man icke ens för ett ögonblick önskar att kunna återställa den arkitektoniska symmetri, som sekler efter sekler arbetat på att förstöra. I ett hörn af det innersta egentliga templet ser man ännu lemningar som efter ett krossadt altare. Här var fordom presterne allra heligaste, och här trampar nu min profana fot. I en af de nedrasade pelarne var en grof, numera till hälften förrostad, krok inslagen.

Kanske att på den hängde den beryktade tafla af Juno, som Zeuxis, en af Greklands mest berömde mästare, målade med fem af Girgentis vackraste flickor till modell. Han tog den enas ögon, den andras mun och så vidare. Resultatet blef det, att den man, som betraktade gudinnans bild med obetäckt ansigte, blef vansiunig af kärlek; konstnären sjelf krossade sitt hufvud mot taflans fot.

Concordiatemplet, som vi besökte härnäst, är det bäst bibehållna eller rättare det enda fullkomligt restaurerade af templen. Det har för århundraden tillbaka användts till kristen gudstjenst och skulle ännu i nödfall kunna användas till kyrka. Hvilande på 34 tunga doriske pelare, med breda arkader, är det allt igenom hållet i en ren och ädel stil, ehuru det aldrig torde hafva egt Junos tempels hela tjusningskraft — åtminstone föreföll det mig så. I cellens hörn finnas tvenne uppgångar till taket — när ett sådant fanns — der presterne brukade tillbringa timmar under betraktelser och bön. Jag steg uppför den ena trappan. Den var så trång, att jag endast med möda kunde tränga mig fram; här och der gapade stora svarta hål, mossa och gräs växte i springorna, och på de förfallna trappstegen voro tydliga märken efter sandaler innötta.

Herkulani tempel, som ligger en bit derifrån, är störtadt, fallet, som om guden sjelf i ett anfall af vrede krossat det med sin klubba. En enda pelare har undgått den allmänna förstörelsen. Men de stora stenmassor, som här äro hopade, och de väldiga grundmurarne visa, att det måste hafva varit en mäktig byggnad.

Jupiters tempel, påbörjadt omkring år 480, blef aldrig fullbordadt, men beskrifves af de gamle som någonting alldeles utomordentligt af skönhet och prakt. Nu ligger äfven det krossadt, beröf-

vadt sina dyrbaraste skatter, en fallen storhet, för hvilken man ovilkorligen böjer sitt hufvud. Castors och Pollux' »tempel» är en enda liten bit poesi. Fyra smärta pelare sammanbundna af de vackraste bågar, ofvanpå hvilka ligga som uppblåsta tvänne glänsande hvita marmorstycken, till avantscen en mjuk skiftande gräsmatta, staden till bakgrund och till sidokulisser ett par luftiga mandelträd, hvars blomkronor glänste rosenröda i solen. Hvad kan man mer begära! Väggar och tak? De funnos — fast osynliga.

Sedan vi besett allt, återvände vi till Junos tempel för att ännu en gång glädja oss åt dess härliga form och från dess tinnar kasta ännu en blick utöfver det landskap, hvars barn *fordom* under århundraden tillbedjande legat vid dess fot och hvars barn *nu* med liknöjd belåtenhet ockra på dess skönhet och dess minnen.

Hemfärden blef förtjusande. Luften var uppfylld af vällukter från mandelträden, som utan blad, öfversållade af blommor, sågo ut som jettebuketter, hopbundna af elfvefingrar; här och der framskymtade, ridande på åsnor, bönder, insvepte på ridar- eller banditmanér i stora kappor, med kapuschongen dragen öfver hufvudet; vid brunnar och bäckar stodo barbenta, mörkhyade unga qvinnor med armarne i sidorna och antikt formade krukor på hufvudena, nyfiket betraktande de resande, omedvetna om, huru mycket lif och färg de gåfvo åt taflan, och när vi kommo närmare staden, klingade, som frambesvuren af Titania sjelf, ouvertyren till »Midsommarnattsdrömmen» oss till mötes, utförd af en dubbelqvartett messingsinstrument. Af hvilken effekt dessa skära luftiga toner, nyckfullt framburna af vinden, voro i denna omgifning, låter icke beskrifva sig. När vi kommo till den långa bro, som inviger staden, funno vi den packad

af folk. I trädgården vid dess fot satt den musik-corps, som nyss förorsakat oss en så angenäm öfverraskning, och af allt vårt hjerta, ehuru icke med våra händer, instämde vi i den dånande, väl-förtjenta applåd, som just då belönade dess pre-station.

Påföljande morgon, medan det ännu var mörkt, togo vi farväl af Girgenti. Hela hotellets personal, söner och döttrar, brorsdotter, sonhustru, kypare, borstare, bärare, springpojkar och ännu några till, stod uppställd i förstugan under an-förande af värden, en stor knotig gubbe med en eldröd sehal svept omkring halsen och en kolossal — räkning i handen. Han såg ut som en riktig röfvaranförare, hvilket han också var — ehuru en moderniserad. För öfrigt har jag att berätta en *riktig* röfvarhistoria, men det blir en annan gång.

Syrakusa.

Ankomst. — Svikna förhoppningar. — En vandring.

Första intrycket af Syrakusa blef, att åtminstone dess befolkning bibehållit sitt heta blod och sina ociviliserade vanor, ty ett mera inferniskt oväsen än det, som mottog tåget vid dess ankomst till perrongen, har jag aldrig hört. Skrik, skrål, smällande med piskor, slagsmål mellan pojkar, utskrikande af hotell, tjut, hvisslingar, fullkomliga attacker mot de resandes egendom — med ett ord, det var som om hela staden befunnit sig i fullt uppror, och dock var det falskt allarm alltsammans.

Syrakusa är den tystaste och sömnigaste stad i världen. Allt lif som finnes har koncentrerat sig vid bangården; för öfrigt pulserar det så svagt, som om det hotade att upphöra alldeles. Sjelfva åsnorna skria här mindre än vanligt; hundarne skälla, som om de vore försedda med munkorg, tiggarna nöja sig med att räcka ut handen, hvarje trappa är en sofplats, och i bodarne skötes kommersen så säffligt, att man väl märker att *tid* är ett kapital utan allt värde både för köpare och säljare. I hotellet der vi bodde fanns för tillfället inga andra gäster än vi, och den tystnad, som der rådde, bidrog i sin mån att öka den känsla af hemlighetsfull domning, som låg öfver hela staden. Jag hade föreställt mig Syrakusa helt

annorlunda, liflig, intressant, icke allenast genom sina relika minnen, utan ock genom sin originalitet, sina bevarade plägseder och genom sina primitiva åtgöranden. Men äfven häri misstog jag mig. Syrakusa skrider framåt, damerna begagna lugg och tournure, herrarne åka på velociped, och på »corson», en bitlängd af några hundra alnar, åker den eleganta verlden — ehuru den visserligen får rum i fyra vagnar — fram och åter i högtidlig promenadlunk, hvarje middag mellan tre och fyra, begapade och beundrade af sysslolöse dagdrifvare. Här gifves äfven konsert hvarje söndagsmiddag af en messingskvartett militärmusik, som blåser Offenbach lika käckt och lika applåderadt som någonsin hemma hos oss. Några egentliga nationaldrägter upptäckte jag icke. Qvinnorna begagna ett slags korta, hvita yllemantlar, kastade öfver hufvudet, männen den öfver hela Sicilien gängse vida kappan med kapuschong och oftast brokiga dukar vridna kring hufvudet. Den af Syrakusas befolkning, som intresserade mig mest, var en gammal ostronfiskare med uppkafade byxor, skjorta, som *kanske* varit hvit en gång, erggrön schal, knuten kring lifvet, och flere rader ostronskal, uppträdda på snören, dinglande kring det mörka skägghiga ansigtet, påsatta till skylt. Det var en präktig typ.

Den nuvarande staden är snart besedd: en utvändigt rätt imponerande domkyrka, en vacker källa, inhägnad af papyrus och som fått sitt namn efter Arethusa, hvilken här — så påstår sagan — af Diana blifvit förvandlad till en källäder, för att undslippa floden Alpheus' närgångna förföljelse, ett bibliotek på 10,000 volymer, ett gammalt palats med ett par präktiga fönster och ett museum, som åtminstone är originelt — se der allt.

Museet utgöres af ett enda stort rum, der huller om buller äro hopade afslagna tår, gamla mynt, trasiga urnor, torson, några utmärkt vackra bas-reliefs, marmorbitar, helgonskrin, kaskar, svärd — ett imponerande Jupitershufvud fins der äfven — papyrusrullar, antika lampor i oändlighet, ja, Gud vet icke allt. Och midt i detta kaos höjer sig, som Ariadne ur vågorna, en Venusbild af ädlaste form och af en marmor, till hvilken jag knappast sett maken i skönhet. Något större än vanlig kroppsstorlek, besitter den en tjusningskraft, kanske underbarare än sjelfva Venus Milo, ty den tjusar utan både — *hufvud* och arm. Men det ligger en sådan ädel hvila öfver hela figuren, det, till hälften upplyfta draperiet smyger så mjukt intill de härliga förmerna, att man glömmes klaga öfver hvad som fattas, för att glädjas åt det som fins. Så vidt jag förstår att bedöma, måtte detta vara ett konstverk af första ordningen. Denna Venusbild upptäcktes år 1804 i en trädgård strax invid Syrakusa och har sedan dess tillhört museet.

Papyrus tillverkas ännu i Syrakusa, ehuru endast i tillräckligt stor skala för att tillfredsställa de resandes nyfikenhet och köplust. Skrofligt, brungrått, groftrådigt, lemnar det som papper mycket öfrigt att önska, men är segt och starkt samt lämpar sig utmärkt till minnesblad åt romaneske engelsmän, hvilka pryda dem med mer eller mindre lyckade målningar i vattenfärg. Att måla i vattenfärg tyckes vara en nationalpassion eller svaghet hos engelsmännen, och deras metod är mycket — enkel. Man bara doppar penslarne i bra med färg, stryker så af dem igen, huru det faller sig och så är taflan färdig.

De två första dagarne af vårt vistande i Syrakusa voro blåsiga och kalla, men på den

tredje strålade solen lika varm som förr, och strax på förmiddagen lemnade vi hotellet, åtföljda af en fransktalande guide, för att besöka de beryktade fornlemningar, som årligen draga tusentals resande till staden.

I vårt sällskap befann sig en rysk öfverste, som kommit qvällen förut och som hade de minsta ögon och de största mustascher jag någonsin sett. Han upplyste oss om att han var ute för att förströ sin sorg efter sina tre hustrur. Om mannen var mormon eller om han »slagit ihop» de tre sorgerna till en, vet jag ej, men högst melankolisk såg han ut och hade alla fickor fullstopade med näsdukar. Det blef oförgätliga timmar, de som nu följde. Man behöfver så att säga endast stampa med foten på denna underbara mark, för att framkalla mäktiga bilder från den tid som gått. Först besökte vi grekiska teatern, som, anlagd omkring år 480, huggen i halfcirkel i sjelfva klippan, rad efter rad, ungefär som de breda stegen i en trappa, ännu gör ett storartadt intryck. De första elfva raderna äro beklädda med marmor; de öfriga, omkring 40, äro tydligen afsedda för folk af mindre betydenhet. Teatern är afdelad i nio afdelningar genom smala gångar, som utmynna från midten och sprida sig utåt, som de utslagna bladen i en solfjäder.

Här och der läsas inskrifter och namn, om på de olika afdelningarne eller helt enkelt för att beteckna olika egare, vet jag ej. Teaterns läge vittnar om de gamles aldrig slumrande skönhetsinne. Man har derifrån en den härligaste utsigt öfver staden och den beundransvärda hamnen. Glädje och sorg äro ju tvillingbröder, påstås det. Strax bakom teatern med dess glänsande minnen ligger »grafgatan», som, bruten djupt in i berget, med grafplatser och gallerier å ömse sidor — nu

mera tomma — mera tilltalar ens inbillning än ens öga.

»Regardez, mesdames och messieurs!» ropade guiden oupphörligt. Han var välviljan själf, men den sträfva, enformiga rösten plågade mig, och jag höll mig så långt jag kunde från hans flödande vältalighet. Vi kommo nu till amphiteatern, der under en senare period menniskor och djur och menniskor mot menniskor kämpade sina vilda, förtviflade strider, för att tillfredsställa den förskämda smaken hos en blaserad folkhop, som, lycklig i att efterapa de stores vanor, slutade med att öfverträffa själfva deras laster. Gräfvad här, huru djupt man vill, är jorden röd och fuktig, upplyste vår ciceron. Har den kanske druckit så mycket blod, att icke ens sekler förmått att upptorka den?

Efter att i förbigående hafva kastat en blick på det kolossala altare, der under en längre tid årligen offrades 450 tjurar, till tacksägelse för någon tyranns afsättande, uppsökte vi de första latomierna. Latomierna äro gigantiska stenbrott, natur underhjelpt af konst, hvaraf somliga användts till befästningsverk, andra till kyrkogårdar och än andra till fängelser. Syrakusanerne läto sina fångar arbeta här, och i »paradiset», en bland de vackraste brotten, ehuru namnet förefaller som ett hån, ser man ännu märken efter vakternas kojor.

»Regardez, mesdames et messieurs!», ropade guiden som en panoramaförevisare, och det var i sanning ett panorama, väl värdt att betraktas. Vi befunno oss vid Dionysii öra, kanske den intressantaste af alla latomierna. Sagan påstår, att Dionysius så låtit inreda denna håla, att hvarje ord, som hviskades i dess djup, flög uppåt, liksom för att söka luft och ljus, men i stället träffade tyrannens lyssnande öra, och att hvarje svar han

på hån kastade tillbaka, vältrade ned som en mullrande åska, hoppande från afsats till afsats, till dess det slutligen dog bort i ett doft, hemlighetsfullt mummel, som nästan från förståndet skrämde de arma fångar, som vistades der nere. Nu, i det strålande solsken, som föll in genom den öppnade dörren, var det svårt att fasthålla minnen så dystra som dessa. De skrofliga, lodräta väggarne skiftade från den djupaste blodfärg till den ljusaste violett; i en springa, just uppe vid kanten, hade ett par oliver klängt sig fast, sträckande de smärta, löfklädda kronorna så långt de kunde öfver det gapande djupet; vattnet, som täckte golvet, skimrade som ett färgadt prismaglas, och öfver allt detta skymtade himmelen fram som en blå, guldbroderad pell. Men när dörren stängdes, skiftade taflan. Det skimrande féeslottet blef med ens en besynnerligt formad fängelsehåla, mörk och dyster som deras förtviflan, hvilka dömts att der framsläpa en glädjelös tillvaro, vaktade, hånade af en raffinerad grymhet, som njöt af deras lidanden och gladdes åt deras qual — och sedan vi öfvertygat oss om »örats» verkligt underbara akustiska egenskaper, lemnade vi det gerna för ljusare bilder. Grottan bredvid, S:ta Venera, som den kallas, har icke sin grannes intressanta minnen och form, men det rika färgspelet på väggar och vatten — om sommaren äro golfven torra — samt dess varma, rödaktiga färgton gör den i hög grad tilltalande. Utanför gingo tvenne män, sys-selsatte med repslageri, kraftfulla, solbrända gestalter, vänliga och höfliga som allt folket på Sicilien för resten. En liten pojke i sammetsjacka och osynliga permissioner bjöd oss på »lyckovatten», som han hemtade i en liten bassin i sjelfva berget. Vi drucko naturligtvis — hvem vill inte blifva lycklig! — men när jag såg med hvilken belåten

min den lille skälmen skakade sina slantar, började jag misstänka, att han gifvit vattnet dess namn efter den verkan det haft på hans egen existens.

Vi voro nu framme vid katakomberna.

Jag erkänner, att jag icke var särdeles hågad att stiga dit ned i mörker och kyla, men guiden var obeveklig. »Il faut tout regarder, mesdames et messieurs!» upprepade han oupphörligt.

Från hvilken tidpunkt Syrakusas katakomber förskrifva sig, vet man ej med visshet. De första kristna brukade här begrafva sina döda. Men att de äro af mycket äldre datum, finnes allt skäl att antaga. De äro bygda i våningar, den ena ofvanpå den andra, med gator, öppna platser, slingrade gångar, trappor; en stad för sig, hvilken det ännu icke lyckats någon att gå till ända. En siciliansk adelsman gjorde försöket för några år tillbaka, men efter att hafva vistats tvenne dygn dernere i djupet, måste han vända om med oförrättadt ärende, halfdöd af kyla och öfveranstängning. En sparsam dager faller här och der in genom taket, men nödvändigt är dock att som vi vara försedd med ljus. Grafplatserna äro utomordentligt väl arbetade och ordnade med den strängaste symmetri: de största ytterst, de minsta innerst. Ibland kunde ända till tjugu grafvar i följd vara uthuggna i klippan, den ena innanför den andra. Det var tydligen familjegallerier, afsedda för föräldrar och barn af alla åldrar ända intill ambarnet. Inskriptioner, betygande saknad, läste vi här och der, och flere stenar voro försedda med vackra bas-reliefer. Hvar äro nu de tusental, som här, omvårdade af kärlek och saknad, funnit en hviloplats! När vi slutligen ånyo kommo ut i ljuset, sagnades den ryske öfversten. Vi vände naturligtvis genast om och funno honom efter

något letande sittande framför trenne grafplatser af samma storlek, omgifna af en gemensam krans, huggen i marmor, med en näsduk tryckt mot ögonen, en annan i handen och ännu en annan i knäet. Med oklar röst förklarade han, att han blifvit »öfverväldigad», antagligen af sina tre fruar, och tillade något om att det skulle hafva varit en så stor tröst för honom att hafva haft dem der. Hvari den trösten egentligen skulle hafva bestått, förstod jag ej, men det var ej heller nödvändigt. »Regardez, mesdames et mess...!» Men jag höll händerna för öronen. Efter några minuters promenad voro vi framme vid S:t Giovanni kyrka, som vi likväl endast gingo igenom för att komma till S:t Marcians underjordiska kapell, som härifrån har sin ingång. Af alla de dyrbara taflor, som förntiden denna dag upprullat för min syn, hade ingen gjort ett så lefvande, fast intryck som denna. Bygd i form af ett grekiskt kors, med väggarne ännu delvis täckta af byzantinska fresker, är S:t Marcian den äldsta kyrka på Sicilien och har under tider af förföljelser och lidanden tjänat till samlingsplats och skydd åt de kristna, som här höllo sina hemlighetsfulla sammankomster. På en upphöjning står ännu den klumpiga länstol, i hvilken Petrus brukade här undervisa och lära, i en vrå hans nötta vandringsstaf, och i en enkel sarkofag hvilar S:t Marcian, som ljöt martyrdöden vid en af de pelare, som uppbära taket. Framför oss gick kyrkans gamle vaktare med ett blöss högt lyft öfver hufvudet, det skrynkliga, karakteristiska ansigtet belyst af det gulröda eldskenet och den korta kappan fastsatt på båda axlarne med gammalmodiga silfversmycken. Det föreföll mig, som om han måste vara flere hundra år gammal, som om denna mögliga, fuktiga luft var hans lifselixir och som om han skulle falla sönder till

stoff och aska, om han flyttades ut i det strålande solskenet derutanför. I en vrå syntes en liksom till hälften utplånad hand, omgifven af englahufvuden. Vaktaren nickade; det var en historia för sig. En af de förste kristne hade blifvit lefvande inmurad, men för ett slag af hans helgade hand öppnade väggarne sig, och »han gick ut bland folket och lärde», samt omvände tusental. Af sådana gamla sägner och minnen är så att säga hela kyrkan befolkad, och när dörren stängdes, var det, som om den igenlästs om en verld för sig, en verld, full af nit, ödmjukhet och brinnande tro, inför hvilken man knappt hade mod att glädja sig åt att vara ett barn af sin tid.

Den otröstlige enklingen, som ännu icke hemtat sig, beslöt nu att återvända till hotellet; vi deremot föredrogo att fara till »Latomi di Capucini» och der intaga den lunch, som vår omtänksamme värd medskickat. Jag vill här passa på och säga, att Syrakusas hotell alldeles icke förtjena det dåliga rykte, hvori de stå. »Victorias annex», der vi bodde, är ett rätt godt sådant. Vi önskade, att guiden, som var alldeles hes af allt talande, äfven skulle återvända, men han blott skakade på hufvudet. »Il faut tout regarder, mes dames et messieurs», upprepade han som en utanlexa. Han hade varit soldat och var färdig att dö på sin post — eller att döda andra. En mera egendomlig, storlagen plats än Latomi di Capucini torde blifva svår att uppleta. Af kolossal storlek och djup, utan annat tak än himmelens, äro de afdelade i flere gallerier, salar, olika grottor, och ändå förenade till ett helt, genom gemensamma ytterväggar af svindlande höjd. Det är, som om man kommit in i sjelfve titanernes verkstad. Stenblock på stenblock äro hopade på hvarandra, till dess de bilda gigantiska pelare; väldiga kullerstenar ligga

kastade, som om de nyss tjenat till bollar för mäktiga händer; hvalfbågar äro som på trots uppresta på svigtande stenblock; öfverallt frapperas blicken af oförmodade scenerier, af hvilka dock många äro af slående skönhet. En yppig vegetation förmildrar de hårda konturerna och gifver lif åt den stränga taflan, men dyster, vild och enslig föreföll den mig i alla fall, och hvart jag såg, tycktes det mig, som om bleka skuggor, framdrifna af uppsyningsmannens piska, glidit fram. Dessa latomier tjenade till fängelse för 7,000 athenare, som år 413 föllo i syrakusanernes händer och hvilka här framsläpade en sorglig tillvaro, till dess döden gjorde slut på de flestes lidande och slafveriet blef de andres befrielse. Solen lutade mot sin nedgång, när vi slutligen återvände till staden. På hotellets trappa stod värden, orolig öfver vår förlängda bortavaro, och i salen satt vår reskamrat, tydligen ånyo »öfverväldigad», framför trenne fotografiporträtt, uppställda på en kaffebrieka. Vi fingo visserligen sedan i Catania höra, att han skulle vara en förrymd nihilist och att hans tre fruar tillhörde en öfverdrifven maskering — men man säger så mycket. Senare på qvällen blef det ett härligt månsken. Hela staden och hamnen insveptes som i en silfverglänsande slöja, nutid och forntid sammansmälte för min trötta blick i en enda bred ljusflod, men ännu i sömnen hörde jag som ett eko: »Il faut tout regarder, mesdames et messieurs!»

En "riktig" röfvarehistoria.

Vi hade ämnat att stanna i Girgenti blott tvenne dagar, men dess naturs och dess ruiners skönhet narrade oss att förlänga vistandet till nära en vecka. De fyra första dagarne gick allt bra. Jag nöjde mig med de vanliga promenaderna och tröttnade icke att beundra de härliga, storartade utsigter, som templen och klippan Atenea erbjödo, men på den femte började jag *undra*, hvad som fanns på andra sidan dällden, och på den sjetta hade jag alldeles klart för mig, att jag måste dit. Jag uppsökte värden för att höra hans tanke. Värden, ett original, hvars lefnadshistoria bestämdt innehöll många »gripande» scener och hvars ögon oakadt de sextio åren ännu blixtrade af lefnadslust och pojkaktighet, lade hufvudet på sned och blinkade. Trots det uppöfvade sinne jag här i Södern fått för pantomimen, förstod jag icke, hvad han menade, men när han nu med snabb hand vred nacken af den servetkyckling han nyss med så stor möda fått färdig att flyga på min tallrik och blåste på sina händer, som när man blåser bort ett fjun, så klarnade mina begrepp. »Röfvare?», frågade jag. Värden hvisslade melodien till »Tre engelsmän på Etna», en här mycket gouterad sång.

»Men vägen är säker ju?» fortfor jag utan att låta störa mig af engelsmännens sorgliga öde, som i slutet af första versen ramla nedför en

gapande afgrund och komma upp igen i den andra i form af svafvelångor.

Värden ryckte på axlarne, en den retsamaste geste jag vet, i synnerhet när den som nu säger så ofantligt mycket och ändå rakt ingenting.

»Men de taga väl inte alla heller?» frågade jag otåligt.

»Inte — åsnedrifvare — och artister», svarade temligen oförmodadt min ordkarge föreställare i den högre pantomimen.

»Åsnedrifvare och artister!», upprepade jag, förvirrad af sammanställningen.

Snabbare än tanken vände nu värden ut och in på sina fickor, drog ned mungiporna och lät armarna falla slappa och såg inom ett ögonblick fattigare och bedröfligare ut än Lazarus sjelf och linkade ut genom dörren, innan jag hunnit hemta mig från min häpnad och skratllust. Jag erkänner, att denna konversation gjorde mig litet nedslagen, men som en äkta dotter af Eva erfor jag just nu, när svårigheter yppade sig, en fördubblad åtrå att få min nyfikenhet tillfredsställd. För ett ögonblick funderade jag på att hyra portvaktens, guidens, grönsaksförsäljarens och i nödfall upppassaren Giovannis åsna till sauve garde, men en tanke på dessa djurs motspänstighet för hvarje humanare behandlingssätt afhöll mig. Återstod således artisten. Men innan jag gjorde några vidare förberedelser, gick jag in och talade vid värdinnan, en präktig, resonnabel qvinna, som höll hela huset i tukt och mannen med, om så behöfdes. Hon förklarade med en skakning på hufvudet, att Beppo (mannen) var sig då alltid lik — full af skämt och odygd — att vägen var *fullkomligt* säker, om signorinan höll sig inom vissa rämärken — och det ämnade naturligtvis signorinan göra — samt att om jag så önskade kunde Gio-

vanni — utan åsna — få följa med. Han var säker som guld, ja, mycket säkrare, tillade hon skrattande, ty guld försvann, men det skulle då icke Giovanni göra, förstås. När jag strax derpå mötte värden, förklarade han med den oskyldigaste uppsyn i verlden, att signorinan alldeles missförstått hans mening. Vägen var säker, *alldeles* säker — han bara *rådde* mig till att taga en målarlåda i ena handen — det var alltid så treffligt att hålla något i handen — och ett artistparaply i den andra — artistparaplyen skyddade så bra mot solen — alldeles för bra, tillade han med en grimace, ty han för sin del önskade, att allt hvad artister hette måtte brännas upp, hvarenda en, tillade han med eftertryck.

»Den der råd följer är vis», mumlade jag. Lyckligtvis hade jag, i tanke att Italiens luft skulle framlocka de fördolda artistiska egenskaper, som enligt någon stor mans påstående finnas hos en hvar, medfört en målarlåda och efter något letande lyckades jag verkligen i en vrå uppspara ett gammalt paraply, som året förut en italiensk artist, efter att i sex veckor njutit af hotellets gästfrihet, qvarlemnadt som pant och säkerhet, men sedermera glömt att igenlösa, hvilket till en viss grad torde förklara världens välvilliga känslor mot artist-corpsen. Paraplyet var emellertid ypperligt, så när som på att öfvertyget här och der var klipt ur samma väf som kejsarens nya kläder, men sedan jag uppoffrat tre af mina näsdukar, blef det högst förträffligt, och påföljande morgon lemnade jag hotellet, »utklädd» till artist, åtföljd af Giovanni, som högtiden till ära satt på sig sitt fantom till uppapparefrack, ett arrangement, som jag endast med möda fick honom att ändra. Mitt resällskap, som genom talrika efterfrågningar öfvertygat sig om färdens ofarlighet, föredrog att

stanna hemma för brefskrifning; i porten stod värden, nu idel solsken och ljusa förhoppningar, och vinkade; just i sista minuten stack värdinnan en korg, innehållande min frukost, i hand på Giovanni, och så var jag ute på den »äfventyrlige rejse».

Dalgångarne kring Girgenti äro högst egenomliga. Utan fasta konturer, mjuka och vågrika, beklädda med ett tätt, luddigt, ljusgrönt gräs, genom hvilket den rödbruna jordmånen skymtar fram, öfverallt genomkorsade af smala bäckar, hvilka glittra i solskenet, likna de närmast svällande, i rött och grönt skiftande sammetsdivaner, genomdragna med glänsande silfverband. Inga träd, inga buskväxter frodas i deras djup; öfverallt samma färgfattiga och ändå så oändligt färgrika enformighet, i hvilken hafvets brus klingar som en frisk upplifvande melodi.

Ungefär en half timme vandrade Giovanni och jag i denna omgifning: Giovanni, pustande under sin lätta börda, jag, med det famösa paraplyet högt lyft öfver mitt hufvud till skylt. När vi slutligen nalkades det berg, som spelat frestarens roll i min paradishistoria, förklarade nu Giovanni, att *signorina* måste hvila, kastade först korgen och målarlådan, sedan sig sjelf till marken samt sof inom fem minuter lika djupt som — ja, som vaktare brukar sofva ibland. Jag deremot började uppåtstigandet, och belöningen blef mödan värd. Men jag vill icke plåga läsaren med några flere naturbeskrifningar. När jag ungefär en timme derefter kom tillbaka, sof Giovanni ännu, till stor förvåning för två tjärilar, som lekte »titt ut» i hans tupé. Tystnaden afbröts endast af det sakta, klagande ljudet från två sjöfoglar, som oupphörligt kretsade i ring; öfverallt lockades blicken af pittoreska motiv. Ja, ingen drager ju lejonhuden på,

utan att en del af lejonets natur följer med, påstås det, och så gick det med mig också. Paraplyet i min hand växte ut till ett par kolossala artistvingar, hvilkas kraft jag erfor ett oemotståndligt behof att pröfva.

Tyst smög jag mig förbi Giovanni, drog försigtigt till mig målarlådan och skyndade nedåt hafsstranden, der det fanns en ruin, som i hög grad tilltalade mina nyvaknade artistiska instinkter. När jag kom närmare, märkte jag likväl, att för att kunna »taga» den måste jag gå längre inåt landet, alldeles till gränsen af det förbjudna området, men på *gränsen* kan man väl hålla sig; det är blott steget *utom* som är så farligt.

Huru länge jag arbetat, vet jag icke. Min ruin var så ödmjuk till sin natur, att den gjorde mig förtviflad. Knapt fick jag honom att stå upp till höger förrän han ramlade ned till venster; inga ansträngningar kunde få honom att fullkomligt höja sig från marken, dit han tydligen ansåg sig höra. Slutligen kröntes mina bemödanden med framgång, men till föga fromma. Den fick nu en frappant likhet med en chiffonier. Jag lade ned mina penslar och började fundera på att artistlivet ändå var fullt af bekymmer, men efter några minuter kände jag mitt mod och min tillförsigt ånyo växa och började tåligt att hyfla om mitt arbete — ett vulgärt uttryck, men här särdeles lämpligt — när i det samma en mörk skugga föll tvärs öfver vägen och en välbildad, svartbrun karlhand lades på min axel. Jag skrek icke, ty det fins förhållanden här i lifvet, när man icke ens kommer sig för med *det*, men hvad jag *kände* bör åtminstone mina medsystrar förstå.

— Vänd er om! — sade en barsk röst på italienska. Jag lydde mekaniskt och såg framför mig en den riktigaste — röfvarer man kan före-

ställa sig, med kolsvart skägg, dito hår, svartbrun hy, hufvudet omlindadt af en eldröd duk och gördeln späckad med vapen, som det står i de gamla rövvarromanerna. Men den *var* späckad, ty der fanns både pistol, knif och dolk.

— Stig upp, — sade min förfärlige påhelsare. Jag lydde darrande, kastande förstulna blickar efter Giovanni, som naturligtvis *inte* syntes till.

— Hvad heter ni? — fortfor den moderne Fra Diavolo, men icke älskvärdt och artigt som denne, utan kort och kärft. Jag sade mitt namn, funderande på hvilket skulle vara mera riskabelt att skrika eller att låta bli.

— Yrke? — fortgick förhöret.

— Artist, — svarade jag käckt, i mitt sinne välsignande värden.

Utan att säga något tog min rövare taflan ur lådans botten och höll den framför sig på något afstånd. — Dilettante! — sade han slutligen föraktligt. Jag hade visserligen icke tillhört artisternas gudaborna skara mer än en timme, men det var nog. Ordet *dilettant* fördrog jag icke. Förargad ryckte jag till mig taflan och började, glömsk af faran, ånyo arbeta på att gifva min chiffonier den rätta antika formen; men nu blef min rövare förfärlig. Han gnisslade tänderna, ryckte penseln ur min hand, slog på vapnen »så att de klingade» och visade med gester, att jag skulle följa honom upp till bergen.

Om jag åtminstone haft honom under en säng eller på något annat säkert förvaringsställe, skulle jag ingenting hafva sagt, men så här ute i fria naturen med kanske ett helt band doldt bakom bergen — — jag hoppas, att ingen må anse mig för feg, när jag erkänner, att jag *var* rädd och att afhuggna näsor, stympade öron och orimliga

lösepenningar dansade omkring i mitt hufvud i ett enda virrvarr.

Jag öppnade läpparne för att skrika på Giovanni, men med en hotande gest ålade mig min förfärlige granne tystnad, tog paraplyet, *mitt* paraply, eller rättare icke mitt, under armen och befälde mig helt kort att gå förut. Hvem kan förklara människosinnets vexlingar. Min röfvare föreföll så oförskämd och näsvis, der han stod med handen i sidan, duken kring hufvudet skjuten på sned och foten framsträckt, att min rädsla gaf vika för en känsla af oemotståndlig vrede. Men hvad kunde jag göra. Plötsligt fick jag en idé. På min palett hade jag en klart ljusgrön färg benämnd »Paul Veronese». Hastigt tog jag den största pensel jag hade, lät den upphemta så mycket färg det var den möjligt och strök med tvenne drag min röfvares näsa så bjertgrön som en nyss utslagen ärtskida. Effekten af mitt »attentat» blef så genomkomisk, att jag brast ut i det hjertligaste, det mest ohejdade löje. Min öfverrumplade fiende stod alldeles orörlig, med öppen mun och stirrande ögon, under det att den gröna färgen så småningom droppade ned på hans kinder och haka, en bild af häpnad och förlägenhet, som alldeles icke var röfvarelik. Slutligen måste han hafva funnit min munterhet smittosam, ty helt plötsligt instämde han i mitt löje så högljudt och kraftigt, att först hår och så skägg föllo till marken. Stor scen! Min röfvare var en beskedlig tysk, min vis à vis vid bordet, som af värden blifvit »tillrådd» till den maskering han anlagt, för att gå riktigt säker och som vid min åsyn icke kunnat afhålla sig från ett skämt, väl tyskt kanhända och som kunde haft allvarliga följder nog för någon med ett ömtåligare nervsystem än mitt. Sedan vi riktigt hjertligt skrattat ut åt vårt äfven-

tyr och den stackars misshandlade näsan blifvit tvättad med så mycket terpentin, att den från ärtgrön öfvergått till skarlakansröd; gingo vi för att uppsöka Giovanni, som var — försvunnen, trots värdinnans vackra loford. En stund derefter såg jag honom ligga framstupa i ett skjul, spelande »krona och klafve» med en annan bandit, höll jag på att säga, och som det är italienarnes praktiska sätt att studera nationalekonomi, så lät jag honom vara.

Min röfvere och jag återvände nu till staden, han helt gemytligt bärande min målarlåda och det annekterade paraplyet, och vi kommo fram till hotellet, eskorterade af halfva Girgentis befolkning. Att en röfvere tagit en artist, torde hafva förekommit, men att en artist tagit en *röfvere* var troligtvis utan like i Girgentis annaler.

Värden tog emot oss mera ödmjukt och bugande än någonsin och förklarade, att det »riktigt gladde honom se oss komma tillbaka tillsammans, hvilket jag är fullkomligt öfvertygad, att det gjorde.

Den var inte »riktigare» än så, min röfverehistoria — som röfverehistorier sällan äro.

På vägen.

En blick på Catania. Underbara Taormina.

Vägen emellan Syrakusa och Catania är fruktbar, men skulle förefalla enformig, om den icke lifvades af en mängd små städer, som, upplängda på klippan eller dolda i olivskogar, skymta förbi de resandes blick som en dröm. I Lentini, en af de första städer, som grekerne anlade på ön, drucko vi kaffe ur koppar, med tydliga fornlemningar, och bröto antikt bröd eller rättare bjödo till att bryta, men kände oss icke förtjusta, utan intogo gerna ånyo våra platser i jernvägswaggonen. I backar och vingårdar stodo arbetare med hackan högt lyft öfver axeln och de spänstiga lemmanne tillbakaböjda, orörliga som bronsstatyer, medan tåget ilade förbi. Vid dikeskanterna betade stora fårhjordar, vaktade af gamle män, »till hälften djur, till hälften menniskor»; åtminstone sågo de så ut, der de sutto med benen inlindade i långhåriga djurhudar och det tofviga håret prydt af toppiga, besynnerligt formade mössor. Vagnar, lastade med svafvel-tackor, hvilka glänste likt guld — Siciliens guld, som de också voro — rullade tungt framåt, dragna ibland af tre, ibland af fyra hästar i bredd, prydda med brokiga band och klingande bjellror, och på krokiga, otillgängliga stigar framskymtade åsnor, böjda under bördan af jette stora risknippor eller

mjuka, kilformiga videkorgar, öfverfulla med olika sorters grönsaker, pådrifna af hexlika gummor eller halfnakna barnungar. Men himlen mulnade allt mer och mer, hafvet bröt sig i oroliga vågor, och när vi kommo till Catania, ösregnade det. »Allting beror på belysningen», brukade en gammal artist i min hemort säga, hvars taflor aldrig råkade att få den riktiga; och han hade rätt. I denna grå, dimhöljda, fuktiga dager föreföll staden sotig, svart, ovänlig. Kuskarne tycktes värre än någonsin, tiggarna efterhägnare, hotellet dåligt och oförskämtdt dyrt. Med ett ord, vi fingo alldeles klart för oss, att Catania var den obehagligaste plats i verlden, ett omdöme, som vi visserligen dagen derpå, när solen ånyo strålade i all sin glans, började att anse som något förhastadt, men som dock med det första intryckets hela envishet ville hänga fast. Efter någon öfverläggning beslöto vi att egna Siciliens andra stad blott ännu en förmiddag och att redan samma eftermiddag fortsätta resan till Taormina. Sedan vi betalat vår räkning, som verkligen *var* oförskämnd, och skickat ned våra saker till jernvägsstationen, gingo vi ut för att på ärligt småstadsmanér »bese staden». Vill man vara rättvis, så är Catania en vacker, väl byggd stad, med Etna till fonddekoration, ett opropotionerligt stort antal kyrkor, en hel mängd moderna hus, breda gator, sprängda djupt ned i bergen, för att undvika höjningar och ojämnheter, en glad och vänlig befolkning (kuskar och tiggare inberäknade så här i solskenet) och en den största samling — elefanter, som kanske fins i verlden. Öfverallt, på omnibustak, kyrkspiror, på toppen af fontäner, på husknutar, i gathörn och nischer, ja, öfverallt der elefanter kunna placeras eller rättare: öfverallt der elefanter *icke* kunna placeras, voro dessa djur uppställda.

Elefanten är Catanias vapen, och att exportera *det* är en svaghet, som staden delar med mången. För öfrigt gjorde jag den upptäckten, att Catanias befolkning måtte vara mycket svag för sötsaker, ty öfverallt funnos »dolci» (sockerbagarebutiker), alla fulla af menniskor, hvilka med en färdighet, som blott en trägen öfning kan gifva, kommo bakelser och syltade kastanier att försvinna. Sedan vi kastat en blick på »Villa Bellini», der den illustre tonskaldens bildstod står upprest, i en omgifning, lika täck och leende som hans egna melodier, skyndade vi ned till det gamla S:t-Niclas-klostret, som är ett bland de största kloster som finnas och hvars kyrka är den rymligaste Sicilien eger. På vägen mötte vi ett helgon, som var ute och hemtade frisk luft, buret af två prester i svarta kjortlar och sidenkragar, skyddadt mot solen af en stor, eldröd parasoll, hållen af en annan kyrkans tjenare, i gredelinblå klädning, med spetsgarneringar och kalott. Jag fick sedan höra, att helgonet skulle bort till en sjuksäng och göra underverk, och löjet förbyttes till allvar, när jag tänkte på, med hvilka känslor det väntades af kanske en förtviflad mor eller maka. S:t-Niclas-klostret var en verkligen mäktig och storartad byggnad, ehuru klostrets frid och helgd voro borta. Der fördom grubblande munkgestalter glidit fram, samtalande blott med sitt samvete och svarade af Guds röst, rörde sig nu en stojande, skrattande ungdomshop. Klostret användes till skola: bigotteriet har fått lemna plats för upplysning och frihet, men de ungdomsfriska, högljudda rösterna klingade så främmande bland de allvarliga, förmsköna marmorkolonnaderna, de smärta, oroliga ynglingagestalterna passade så litet i de trånga celldörrarne, att jag vände bort hufvudet,

som man vänder det bort från en allt för skarp ljusreflex på en dunkel taffla.

En stor saknad blef att icke få höra det härliga orgelverket brusa. S:t Niclas' orgel lär vara en af de bästa i Europa. Den har 5 klaviaturer, 72 register och 2,916 pipor, och dess väldiga tonmassor måste vara af en storartad verkan. Vi hade nu nätt och jemnt tid att skynda ned till jernvägsstationen, der det stoj och bråk, som alltid föregå ett tågs afgang, redan hade begynt. Vi lyckades att, som vi trodde, få en kupé för oss sjelfva, men just som vagnarne skulle sätta sig i rörelse, kom en mycket liten och mycket nervös herre intumlande, åtföljd af en ofantligt lång och mager fru, som, gripande honom i rockskörtet, började, stående på trappsteget, att på »plain english» gräla öfver, som hon påstod, hans opassande brådska. Jag för min del tyckte, att det var mera opassande att gräla, men tycke och uppfattning äro så olika här i världen. Konduktören, som visst delade min uppfattning, afbröt nu sparlakanslexan med en knuff, som hastigare, än ämnadt var, förflyttade frun in i vagnen, och så voro vi ånyo ute i vida, vida världen. Var vägen mellan Syrakusa och Catania enformig, så var deremot vägen mellan Catania och Taormina skiftande och leende som en sextonårings drömmar. Öfverallt fängslades blicken af de täckaste taflor. Vingård efter vingård, odlade på de slutande bergen, der jorden fasthölls af grönskande terrasser, ilade förbi, hela häckar af den på Sicilien så allmänna *Ficus indicus*, hvars blad påminna om kaktéens och hvars frukt har en mellan-smak af melon och ananas, instängde vägen miltals; pittoreska hus, omgifna af trädgårdar, lågo öfverallt, och mellan grönskande kullar och skiftande berg framskymtade Etnas snötäckta hufvud allt

kraftigare, allt mera gigantiskt. Med ett ord, blicken förbereddes så småningom för de storartade naturscenerier, som skulle möta oss vid framkomsten. Värmen i kupén blef tryckande, något, som äfven den intumlande herrn tycktes finna, ty han öppnade fönstret på sin sida, hvilket exempel blixtnabbt följdes af frun, som, stel, rak och röd som en uppglödgd eldgaffel, satt på den motsatta och hvarigenom ett det allra präktigaste korsdrag uppstod. Herrn, som tydligen icke förstod sig på korsdrag, suckade och drog ånyo upp sitt fönster, hvilket blott hade till följd, att frun gjorde det samma med sitt, hvarigenom vi ånyo fingo det lika varmt och angenämt som i en finsk badstu. Också kommo vi fram till Aci Reale i ett tillstånd, som starkt påminde om »Tove lill's», när hon varit utsatt för den grymma drottning Agnes' hämd.

Aci Reale är en stad på 25,000 invånare, med ett klimat, som anses för att vara det bästa på ön, och hvars svafvelbad stå högt i rop. Också är staden mest hela året om uppfylld af sjuklingar, som här söka lindring och bot, och »Grand Hôtel de bains», som ligger alldeles invid jernvägsstationen, är ett af de elegantast och bäst inredda hotell Italien eger. Här steg vårt resällskap af: mannen helt klokt och beskedligt genom den öppnade dörren, medan deremot frun med en ihärdighet, som varit värd ett bättre ändamål, bearbetade den andra med händer och fötter. Mellan knuffarna upplyste hon oss om att hon varit en fattig, barnlös enka, som lemnat allt — mig föreföll det, som om allt lemnat henne — för att gifta sig med sin nuvarande man, och att hela hennes traktan gick ut på — en skakning kom hela vagnen att ruska — »to make him comfortable», en underrättelse, som bestämdt skulle

hafva gjordt honom lika förvånad, som den gjorde oss, om han varit i tillfälle att höra den.

Den återstående vägen tränger djupt ned i bergen och tunnel efter tunnel tager vid, men från ljus till mörker, från mörker till ljus ilade tåget fram, tilldess det slutligen stannade vid Giardino—Taormina. Underbara Taormina! Hvarifrån få ord att beskrifva din skönhet, en skönhet, som slår främlingen med tjusning och fångslar hans sinnen med oemotståndlig makt! Hôtel Timeos portier såg så trefflig ut der han stod med den glänsande namnbrickan i handen, mössan käckt skjuten på sned öfver de svarta lockarna och de bländhvita tänderna blottade till ett vänligt välkomstleende, att vi läto fånga oss, till synbar harm för det mera aristokratiska Bellevue's portier, som med nedlåtenhet blickade på Timeos anspråkslösa representant. Vägen upp till Taormina, som fordom utgjorts af blott en brant, otillgänglig rid- och gångväg, är nu en bred, präktig körbana, som, gående i zig-zag, lugnt och beqvämt för de resande uppåt, ständigt uppåt, som om den ännade sluta först vid himmelens port. Gömdt bland klippor, skyddadt af höga berg, ligger Taormina så högt och otillgängligt, att man tycker det borde hafva varit skonadt för hvarje öfverfall och fara, och dock har knapt någon stad på hela ön så pröfvat krigets och lyckans vexlingar som denna. Anlagd omkring 403 före Kristus af siculerne, tog den nya staden strax derpå parti för karthagerne och döptes, så att säga, i blod. Sedan dess är Taorminas historia blott en fortsatt kedja af blodsutgjutelser, belägringar, nederlag eller ofruktbara segrar. År 1676 föll det i fransmännens händer, men befriades dock redan året derpå från deras välde af en handfull modige män, som under

natten firade sig ned från de lodräta bergen och öfverrumplade de oförberedde inkräktarne. Sedan dess har Taormina sjunkit stadigt nedåt och är numera en liten obetydlig stad på 3,000 invånare, rik endast genom sina minnen, sitt härliga läge och genom de byggnader från nästan alla epoker, som utvisa stadens anor och forna betydighet. Men hvem tänkte på det förflutna nu! Åtminstone icke jag. Med giriga, förtjusta blickar såg jag mig omkring och njöt som en arm dödlig njuter, när han med ens förflyttas till sagans förtrollande land, af alla de härliga taflor, som den ena efter den andra upprullades för min syn. »Taormina!» sade slutligen vår guide, som upplängd på kuskbocken utpekade vägens mest sevärdaste punkter. I en dalgång låg kyrkan S:t Pancrazio, omgifven af en hel skog blommande mandelträd, hvars luftiga, spetslika blomsterväfnad omgaf de skärt skiftande väggarne, som en slöja en älsklig brud, och der bakom till venster låg Taormina med sitt mäktiga vis à vis Etna, som nu visade sig i allt sitt majestät. Sedan vi kastat en blick på hotellet, som hade det mest förtjusande läge och hvars nygifva värdfolk emottog oss med så mycket behag och vänlighet, att de eröfrade våra hjertan med ens, skyndade vi, ifriga att få njuta af allt, upp till grekiska teatern, som låg alldeles bredvid, för att från dess tinnar beskåda solnedgången. Taorminas grekiska teater är en bland de vackraste ruiner Sicilien eger, och dess scen är den bäst bibehållna, som kanske finnes. Romarn eförändrade och ombyggde teatern, men dess grekiska ursprung är dock lätt att urskilja. I midten finnas trenne dörrar, genom hvilka aktörerna brukade inkomma, och mellan dessa dörrar trenne nischer, fördom prydda af bildstoder. Mellan dessa nischer åter stå smäckra pelare, hvaraf

fyra ännu äro fullkomligt väl bibehållna, och på sidorna äro stora öppningar, genom hvilka festtågen brukade inkomma. Flere små rum, antagligen klädloger, hafva gemenskap med scenen, nedanför hvilken finnes en fördjupning, afsedd för upphemtandet af regnvattnet. Allt detta, och mycket mer till, berättade vaktaren, med karta och planritning i handen, så långsamt och omständligt, att jag blef förtviflad. Solen sänkte sig allt mer och mer; inom fem minuter skulle det vara för sent. Obemärkt smög jag min väg, när han för ett ögonblick vände sin uppmärksamhet till en nykommen besökare, och skyndade uppför den förfallna trappa, som förde till teaterns öfversta rand, der fördom en öfvertäckt pelargång stått, hvarest qvinnorna hade sin plats, när det föll Cæsar in att skilja de båda könen åt.

Hvem har icke någon gång i sitt lif motagit ett intryck, så öfverväldigande stort, att man känner, huru hela ens hjerta vidgas för att kunna värdigt emottaga det? Ett sådant intryck emottog jag denna stund. Huru länge jag med sammanknäpta händer och skälfvande läppar stått deruppe, närmare min Gud än någonsin förr, vat jag icke. Ibland förlorar tiden all sin makt. En sekund blir en menniskoålder, och en menniskoålder förintas i en sekund. Men också, en härligare, en mera storslagen tafla, än denna, torde en människoblick knapt hafva uppfångat. I fonden — helt nära som det tycktes — höjde sig Etna majestätiskt, snötäckt, härligt skimrande, ett färgspel, hvars rikedom och glänsande prakt vexlade för hvarje ögonblick. Ibland mörknade hela berget till djupaste skugga för att ögonblicket derpå skimra och glöda, som om elden i dess djup med ens brutit sitt fängelse. Nedanför låg Cantares dal iklädd sin ljusaste, fagraste vårdrägt,

och der bakom Casbigliens berg, tjenande till pall åt Etnas mäktiga fot. Till höger aftecknade sig Taorminas grågula hus, hvilka bokstaffligt badade i solljus, och än mera till höger höjde sig Molas kägelformiga bergsformationer, på hvilkas öfversta spets den gamla Saracenfästningen hägrade som en helsning från forna mäktigare tider. Till vens- ser utbredde sig hafvet, klart, blått, oändligt, utan fäste för blick eller tanke, och, innesluten i denna mäktiga halfcirkel, låg den gamla teatern, i en dämpad, lugn halfdager, som kom färgprakten och lyxen der bakom att framstå än rikare, än mera bländande och gaf dess egen skönhet ett klassiskt lugn och hvila, som var af en mäktig, oändligt tilltalande verkan. Och när man, öfvervældigad af så mycket majestät och skönhet, vände sig bort, såg man från motsatta sidan, huru långt bort i fjerran Calabriens kust inneslöt hafvets försvinnande synrand som i en lockande, skimrande gördel, hvars väfnad tycktes bestå af hälften luft och hälften guld. Underbara Taormina! Färgprakten på Etnas sidor började nu så småningon att förblekna, men röken, som alldeles rakt höjde sig i den lätta luften, upptog de försvinnande ljusreflexerna och återsände dem till himmelen i form af rosiga, guldglänsande moln, hvilkas färg blef allt rikare och allt varmare, till dess solen slutligen sänkte sig fullkomligt, blott lemnande en bred purpurstrimma qvar som minne af sin makt och härlighet. En nästan osynlig dimma höjde sig nu långsamt från Etnas fot och insvepte blygsamt det nyss så praktfulla berget i sina mjuka luftiga vågor. Skymningens lugn och frid hade fallit öfver Taormina. Underbara Taormina!

I Taormina.

Etna. Spridda minnen. Söndagsstämning. Endast natur.

Det inflytande som Etna eller »berget», som folket helt enkelt uttrycker sig, utöfvar på sicilianerne, är helt märkligt. Redan i Palermo, der man blott anar Etnas mäktiga former och snön på dess spets blott skimrar som ett hvitt, glänsande moln, fästes främlingens uppmärksamhet genast vid dess tillvaro, och i Catania märker man, huru det bokstafligt ingriper i hela folkets existens. Arbeten rättas efter bergets mer eller mindre hotande utseende, resor företagas under skyddet af dess löfte om vackert väder, första frågan på morgonen är, huru Etna ser ut, och sista blicken på qvällen gäller den mäktiga, som i sitt sköte bär tusendes väl eller ve. Etna eger kanske icke Vesuvii sköna form, men dess väldiga proportioner, dess imposanta höjd och framför allt dess oändligt rika, ständigt skiftande färgtoner och majestätiska lugn komma det att, enligt min åsigt, göra ett vida större och mäktigare intryck. Etna är den högsta vulkan, som finnes i Europa, och som berg det högsta, Italien och, om jag icke missminner mig, äfven Grekland eger. »Casa Inglese», ett väl behöfligt rastställe under den besvärliga vägen till bergets topp, som anlades i början af detta sekel af engelsmännen, hvilka då ockuperade Sicilien, ligger 2,942 meter högt; bergets hela höjd

anslås till omkring 3,312 meter. Utsigten från öfversta toppen beskrifves af dem, som varit nog lycklige att få njuta deraf, såsom någonting så öfvervåldigande, någonting så underbart af skönhet, storslagen prakt och mäktig stämning, att världen dertill knapt torde ega ett motstycke. Bästa tiden att bestiga Etna är sommaren. På våren hindrar snön, och på vintern göra kylan och de kortare dagarne uppstigandet osäkert.

Etna är en hel verld för sig, med sin stad, sin mennisko- och djurverld, sina skogar, dälder och bäckar. Ända till Nicolosi, Etnas stad, som ligger 697 meter högt, är berget odladt; ja, vinrankan smyger sig uppåt, ända till en höjd af 1,300 meter. Etnas vin är kraftigt, försåtligt, hetsigt som den mull, ur hvilken det hemtar sin näring, och skattas högt af sicilianaren. Ofvanför den odlade regionen tager skogsregionen vid. Här frodas i yppersta växtlighet plataner, ekar, bokar, kastanier samt närmare snögränsen björkar, tallar med flere nordiska arter. Mera ostörda här än nere på slätten föra harar, kaniner, piggsvin med flere djur ett lugnt lif i dessa skogar, obekymrade om att deras paradys blott är en blomstermatta, utbredd öfver gapande afgrunder. Etnas flora är rätt intressant och erbjuder flere arter, som äro helt och hållet egendomliga för detta berg, såsom t. ex. *Senecio etnensis*, *Anthemis etnensis*, *Robertsia taraxacoides*, hvilka, fastklängda i lavan, närda af luften, smycka berget ända till dess spets, trofasta och ödmjuka, utan att bäfva för hårda vindar eller dödsbringande rök. Alprosen trifves här icke. Brist på fuktighet samt jordytans beständiga rubbningar gifva henne icke den näring och det lugn hon behöfver för att utveckla sin praktfulla skönhet. När man lemnat skogsregionen, blir sceneriet så småningom allt dystrare. Hvarje ljud för-

stummas, alla djur hafva flytt; allt oftare snubblar foten mot oländiga stenar, sjelfva dagern fördunklas; hvart man ser, mötes blicken blott af enformiga, dystra lavaformationer. »Man befinner sig i en mörk, hopplös öken, som blott kommer tanken på kraterns härliga oas att framstå så mycket mer lockande», som en entusiastisk engelsman något excentriskt uttryckt sig i Timeos främlingsbok, hvilken, inom parentes sagdt, var öfverfylld med utrop af förtjusning på alla möjliga och omöjliga språk, och i hvilken också jag naturligtvis präntade mitt namn — utan utrop likväl. Jag är ledsen att icke kunna föra läsaren ända upp till »oasen», men jag kom aldrig dit sjelf.

Redan i de gamles traditioner framskymtar Etna som en makt, för hvilken man bäfvade. Jettar ansågos bo i dess djup och kratern kallades för Vulcani verkstad, men från hvilken tid man först fäste sig vid Etnas betydelse som vulkan, är mig obekant. Historien vet att omtala omkring 80 utbrott, hvaraf före Kristus de häftigaste voro åren 122, 126 och 396. På senare tider anses det, som inträffade år 1669, för ett bland de våldsammaste. Lavan kastade sig då med en sådan häftighet ned i dalen, att 27,000 människor inom några timmar sågo sig beröfvade hem, förmögenhet, allt. Hundratals omkommo under försöken att rädda de sina eller något af den egendom de nyss kallat sin. Den dystraste sidan i Etnas mörka bok inskrefs likväl år 1693, när ett alldeles oföromodadt utbrott jemte en förfärlig jordbäfvning förstörde 40 städer och byar, under hvilkas ruiner begrafdes icke mindre än mellan 60- och 100,000 människor. Det sista större utbrottet inträffade år 1874, och emotses år 1884 med en viss oro, ty erfarenheten har visat, att större eller mindre utbrott i allmänhet inställa sig hvart tionde år.

Men så kraftig är bergets vegetation, så stor dess tjusningskraft, att trots faran by efter by uppväxer vid dess fot, att villor till och med insmyga sig bland dess skogar. Ja, Etnas tjusningskraft är i sanning underbar. Främlingar, som kommit till Taormina för att stanna en dag, ha stannat veckor, ja, månader, hänförda af dess skönhet. En tysk målare, som för femton år sedan, då en tjuguarig yngling vandrade in genom Taorminas stadsport, har ännu icke kunnat slita sig ur bergets trolleirkele. Han har öfvergifvit allt, hem, framtid, rykte, för att måla Etna, endast Etna i alla dess tusen skiftningar, och han påstår, att om han stannade i ännu femton år, skulle icke ämnet blifva uttömdt. Trolska, förtjusande Etna! Men jag märker, att jag helt oförtänt blottar att äfven jag blifvit — förtrollad.

Hvart man går i Taormina, stöter man på minnen från förflutna tider. Utom Porta Messina ligga flere romerska grafkummel; midt på en blomstrande äng ser man ett öppet primitivt skjul, som skyddar en dyrbar golfmosaik, funnen för blott några få år tillbaka. När det regnar, komma gamla hemlighetsfulla mynt glidande med vattnet, utan att man vet hvarifrån, och i vingårdarne slår ofta arbetarens spade mot dyrbara pelarkapital eller bitar af brustna marmorstoder. Vid torget står ett gammalt palats från medeltiden, som, ehuru lappadt och förstördt, dock ger en ädel och tilltalande bild från den tidens arkitektur; vid Porta Messina står ett annat i större och rikare stil; uppe i bergen finnas ännu väl bibehållna lemningar af den romerska vattenledning, som en gång utgjort stadens stolthet och styrka, och nere vid sjön, på en grönskande fyrkant, ligger ett gammalt kloster, förfallet och intressant som klosterväsendet sjelft. Skuggadt af berget reser sig ett gammalt

slott af en ädelhet och skönhet i form, till hvilken man får söka maken; i slutet af staden finnas omtvistade ruiner, hvilka somliga påstå hafva tillhört en teater för sjödrabbningar och som andra deremot hänföra till romerska badinrättningar, och så i oändlighet. Det är en stor, en oändlig njutning att ströfva omkring bland platser sådana som dessa, att genom fantasiens trollmakt befolka dem med lefvande gestalter, att blåsa lif i de döda murarne, att läsa sagor om väldiga bedrifter i de mossfyllda runor, som täcka stenarne, att känna, huru sekel efter sekel öppnar sina portar, och se slägte efter slägte tåga förbi ens inre syn. Är fantasien lärdomens tjenarinna, så är hon deremot den olärdes herskarinna, men under en mer tju-sande, en mer oemotståndlig herskarinna kan man icke böja sig.

En söndagsmorgon föll det mig in att skjuta upp den tunga ekdörr, som stängde ingången till Palazzo Corvaja, och inträda. I ett hörn af den mörka, fyrkantiga gården stod en ruggig åsna och förtärde sin magra kost; eljest syntes ingen till. Till höger var ett stort rum, öfverfyldt med allt slags skräp och på hvars väggar flikar af en gyllentapet ännu fladdrade och i hvars tunga, rika sniderier grofva spikar voro indrifna, på hvilka hängde bundtar af torkadt hö, tydligen afsedda för åsnans behof. I ett hörn framskymtade i en sönderbruten ram bilden af en bister krigare, men hjälmen var rättäten, rocken sönderrifven, ansigtet urblekt och förstördt: en medeltidsbild i nutidsbelysning. Från gården gick en brant, hög trappa, hvars öfversta afdelning ännu bar spår af vackra bas-relief, men i stället för den unga fagra qvinnogestalt, som jag nästan tyckte borde utträda, utträdde palatsets nu varande egare, en smutsig, ruskig uppenbarelse, som från vaktare så smånin-

gom höjt sig till herre. Sedan jag med några soldi köpt hans bevågenhet, erbjöd han sig att visa mig palatsets praktrum, en stor sal med väggarne och det hvälfta taket täckta af bibliska målningar. Fönstren sutto högt uppe, mörka ekpanelningar löpte rundt kring rummet; på en spik hängde ett par rostiga armskenor, på en annan en svartbrun förmultnad munkkåpa; några högkarmade, klumpiga stolar voro hopkörda i ett hörn, och midt på golfvet stod ett bord, så tungt, att det fordrades större kraft än min för att rubba det ur stället. I detta rum hade palatsets siste adlige egare blifvit dödad, skjuten, upplyste mig min ledsagare, af sin egen biktfar, hvars kåpa hängde der borta. Han visade mig äfven ett hål i fönsterpanelningen, genom hvilket kulan skulle hafva utträngt. Var historien sann? Hvem vet! Jag gjorde inga vidare frågor. Rummet hade fått sin dystra romantik, hvarför störa den. Sedan jag blifvit erbjuden att köpa ett »antikt» saltkar af färgadt glas och en näslös marmorstaty af gips, tog jag afsked och började åter min vandring på Taorminas stora gata.

Söndagsstämning! Hvem vet icke, hvad det ordet vill säga hemma hos oss. Detta högtidliga lugn, denna känsla af afslutadt arbete och frid, denna högtidsdrägt, som gömmer högtidstankar — hvem känner icke allt detta! Men så får man icke föreställa sig en söndag i Södern. I de stora städerna förlorar helgdagen till och med hela sin makt. På juldagen arbetades i Palermo lika ifrigt som någonsin en hvardag, och långfredagen voro de flesta butiker öppna i sjelfva Rom. Katoliken »spar icke ihop» sin andakt till en viss dag i veckan eller till vissa dagar under året, som vi göra, utan mumlar sitt »ave» åtminstone en gång om dagen framför den helgonbild han anser böra kunna hjälpa honom i hans sträfvanden, hvartill

katolikernes vackra bruk att ständigt hafva sina kyrkor öppna mest torde bidraga. Men öfver Taormina låg det dock en viss hvila och frid denna morgon. Iklädda sina bästa drägter stodo kvinnorna utanför dörrarne, snoende sina sländor lika snabbt, som om de spunnit sitt eget ödes tråd, under det att de sakta samtalade med sina grannar; männen arbetade visserligen, men den städade verkstaden och den rena skjortan tydde likväl på helg, och barnen, som tumlade om i rännstenen, hade tydligen fått göra bekantskap med vatten i en annan form, än de voro vana. Sjelfve tiggaren i hörnet hade kastat en kapp öfver sina trasor. Gatan låg i skarpaste, klaraste solbelysning. Längst borta, der hustaken och balkongerna tycktes sammansmälta till ett, aftecknade sig en ensam munkgestalt; vid den gamla, vackra brunnen var en hel flock landtfolk i sina brokiga drägter samlade, och från dällden kom åsna efter åsna upptågande, bärande smärta, mörkhyade ryttare i halfvilda pittoreska kostymer. Det var herdar från bergen, som kommo ned, för att i staden njuta af söndagens nöjen. Hvilket lif, hvilket skratt det blef! Men nu blandade sig kyrkklockans högtidliga ljud bland stojet och skämtet, hvilket dog ut med ens.

Jag har sett praktfulla, härliga kyrkor, förskönade af allt, som konsten kan uttänka och rikedommen låta verkställa, och dock vågar jag påstå, att jag aldrig sett en kyrka, mer stämningsfull, mer praktfullt prydd, än Taorminas enkla dôme var denna söndagsmorgon. För första gången fick jag ett varmt, lefvande intryck af en katolsk gudstjenst, och dock huru enkel, huru blottad på alla teatraliska effekter var den ej! Vid altaret stod presten i sin enkla svarta drägt, och det blida åldriga ansigtet strålade af ett ljus,

som kom en att glömma, att de vanliga praktfulla kandelabrarne med de alnshöga vaxljusen fattades. Bakom honom stodo de för dagen valde chorgossarne, visserligen i lappade dräfter, men genomträngde af stolthet och förtjusning öfver sitt viktiga kall. På trappsteget, som ledde till choret, knäböjde en grupp skäggige, svartbrune män, de fleste fiskare, med händerna sammanknäpta kring den röda mössan, fötterna bara, näten lagda bredvid eller kastade öfver axeln och de väderbitna anletsdragen förädlade af ett andaktsfullt lugn. Genom den vidöppna dörren föll en bred, glänsande ljusström, i hvars prakt fyra unga flickor knäböjde, med de vackra hufvudena nedböjda, de rika flätorna skimrande af brokiga band och de smärta midjorna insnörda i röda lifstycken. Bakom dem, försvinnande nästan i skuggan, sutto några gifta qvinnor, insvepta i brokiga sjalar och med svarta slöjor eller korta hvita yllemantlar kastade öfver hufvudena. Midt på golvet lekte en liten mörklockig flicka utan all annan beklädnad än linnen och en röd duk, som hon knutit på till släp, skrattande och jollrande, smekt af en glittrande solstråle, och nere vid dörren hade en blind tiggare tagit sin plats, en ypperlig motsats till den unga herden, som med kappan kastad öfver axeln, den kraftfulla sandalbeklädda foten framsträckt och det yfviga håret tillbakakastadt, stod bredvid. Naiv tro och lefvande andakt lästes på hvarje ansigte. Nya skaror strömmade in alltjemt, grupp efter grupp bildade sig, den ena mer målerisk, mer karakteristisk än den andra, och för några ögonblick var Taorminas enkla kyrka dekorerad med en färgprakt, en originalitet och en realistisk styrka, som kommo den att fördunkla alla de tempel jag hittills sett. Ljusfloden bredde ut sig allt mer och mer, barnets klingande skratt

blandade sig i prestens frammumlade böner, orgeln stämde in sitt jublande »Haleluja». Så blef det tyst med ens. Messan var slutad. När jag såg upp från min nedlutade ställning, nästan ryckte jag till. Den nyss så färgvarma, liffulla kyrkan var åter tom och kall. Jag hade glömt, att det blott var natur, natur allt hvad jag nyss beundrat.

I Taormina.

Honung och marmor. En garibaldist. Litet om seder och bruk. Vid sjön.

Siciliens honung och Siciliens marmor stodo redan hos de gamle i högt anseende. Vid intet gästbud fick den förra fattas, och ingen villa byggdes, utan att åtminstone något af den senare användes. Sagan påstår, att Zeus en gång vid godt lynne kastat en hel hand frön från Olymtill jorden, och att från dem de blommor uppspirat, ur hvilka Siciliens bin ännu i dag hemta sin näring. Hvarje morgon serveras honungen färsk från kupan, och sitter man då i en doftande rosenberså framför sitt väl dukade kaffebord, omgifven af sysslolöse eller tiggande åskådare, behöfver man bara sluta till ögonen för att tro sagan vara sanning och sig sjelf en af »gudarnes älskling», som med rosor kring pannan och lätja i sinnet njuter af lifvets öfverflöd, uppvaktad af uppmärksamme slafvar eller sköna, nytvagna barn, fast man då får lof att hålla igen ögonen *mycket* väl. Vi gjorde här om dagen från Taormina en angenäm utflygt till marmorbrotten, som ligga högt uppe i bergen och hvilka bebos och bearbetas af män, som der hafva hela sin verld och verkningskrets. Siciliens marmor är hvit och brunfläckig och af utmärkt hårdhet och glans. Det var en fattig och anspråkslös liten verld, som slagit rötter der uppe bland kliporna. Här och der stodo några primitiva kojor

uppslagna, framför hvilka familjelifvet rörde sig lika lugnt och ostördt som någonsin inom de fyra väggar som nordbon lärt sig att kalla hem. Här låg en hustru på knä och fläktade med en brokig halsduk på några eldkol under fyrpannan, der middagsmåltiden skulle lagas. Här rullade sig några spänstiga, svartbruna barngestalter i sällskap med ett par raggiga getter, hvilka tydligen tillhörde familjen, och här stod en mormor vaktande »lillans första steg», under det hon med snabb hand snodde sin slända, hvars tråd glänste som silfver i solskenet. Det var, som om en af Michel Angelos parcer stigit ner ur ramen. Jag har sällan sett ett mera karakteristiskt ansigte än detta skarpa, skrynkliga gumansigte, omgifvet af en hel skog gråsvart stripigt hår. Längre bort höllo männen på med sitt tunga arbete. Det fordras stor försigtighet och stort tålmod att få blocken att släppa utan att gå sönder. Sedan lassas de på stora vagnar, förspända med oxar, hvilka föra dem till en annan afdelning arbetare, som såga och bearbeta dem, till dess de fått den form och tyngd, som beställaren önskat. Jag steg in i en sådan der grotta, nyss bruten djupt in i berget. Det skimrade och bröt sig så underligt derinne; väggarne glänste som af ett fosforartadt sken, men jag drog mig likväl hastigt tillbaka. Det föreföll mig, som om jag våldgästade hos bergets jettar och som om stenarnes dofva rullande från branten varit ett hotande varningsrop åt den djerfve besökaren.

Först sent på aftonen återvände vi till Taormina, lastade med marmorbitar och sällsynta blommor, som vi funnit der uppe bland bergskrefvorna, förtjusta åt vår utfärd och mer än någonsin beundrande sicilianarens spänstiga och lätta lynne, som kommer honom att äfven i det enformigaste

mörker se strimmor af ljus. Behöfver någon *litet* i alla afseenden för att kunna lefva, så är det i sanning han.

En af mina bekantskaper i Taormina måste jag få presentera för läsaren. Det är en liflig och orolig piemontesare, som kommit till Sicilien med Garibaldi och sedermera dit återvändt för att gifta sig med sin nu varande hustru, en fet, sömrig Taorminaflicka, som gjort honom till husegare och rentier, ehuru båda af ytterst anspråkslös art. Han talade alla möjliga språk och hade pröfvat lifvet i alla dess skiftningar. Han hade enligt sin egen utsago varit kypare, resebetjent, gipsmakare, antiqvitetsamlare, ja, till och med *eremit*, för att slutligen från simpel karl i Garibaldi's armé tjena upp sig till löjtnant, något hvaröfver han synbarligen var mycket stolt. Roligt var att höra, med hvilken värme och beundran han talade om generalen och frihetskriget. »Först voro vi hederligt (!) folk, som stred för hvad vi ansågo rätt», yttrade han, »men sedan strömmade allt slödder, som fanns, till fanorna, men vi redde oss ändå», tillade han med stolthet. Och han hade rätt. Kanske att just största beviset för Garibaldi's storhet som folkledare var, »att han redde sig ändå», fastän han i sin egen armé hade alla element till brott och upplösning. En dag blefvo vi inbjudne att göra ett besök i piemontesarens familj, och att vi icke försummade tillfället att få kasta en blick in i ett, om äfven anspråkslöst, sicilianskt hem, faller af sig sjelft. Först fördes vi genom en lång öppen gång, som sammanband flygeln, der åsnan och geten bodde, med hufvudbyggnaden, der folket bodde, så genom en stor förstuga, så genom ännu en gång, så genom köket och så slutligen genom salen ut på balkongen, der signoran, fet och orörlig som en odalisk, men välvillig och syn-

barligen belåten med besöket, mottog oss. Rummen voro stora och rätt snygga, ehuru mörka och sparsamt möblerade. Öfver sängen hängde porträtt af Garibaldi, Victor Emanuel, konung Humbert — och *påfven!* Alla på samma snodd, den ena öfver den andre, Garibaldi öfverst och påfven nederst, och öfver byrån hängde ett annat »konstverk», en erkebiskop i full skrud, på väg att flyga till himmelen, uppvaktad af tolf munkar i bruna kåpor, stadde i samma ärende. Flygten gick litet trögt, men det var troligen toalettens fel. För öfrigt anmärkte jag, att möblerna icke som hos oss stodo ordnade med sträng symmetri, utan huller om buller, tydligen alldeles som det föll sig bekvämast för rummets invånare. Sedan vi läst en egenhändig order från Garibaldi och beundrat en rostig värja, som, om man får tro vår värd, druckit lika mycket blod som Don Quixote's beryktade pamp, inbueros förfriskningarna: senapsbröd bakadt med vin, johannesbröd och ett slags mycket stora sötaktiga bönor, om hvilka signoran helt oskyldigt anmärkte, att de voro *alla* åsnors favoritmat, samt ett mycket svagt och sött vin, närmast liknande vårt bränvin. Nu kommo flere grannkvinnor på besök, med nyfikna ögon betraktande främlingarne, och sedan vi så godt som möjligt besvarat alla deras frågor, togo vi afsked, beledsagade af vårt vänliga värdfolk ända ut på gården, vid hvars grind dock signoran stannade, liksom inför ett bestämdt råmärke. Ingenstädes spelar »det passande» en så stor roll som på Sicilien. Det är en tvångströja, i hvilken den sicilianska qvinnan insnöres ända från barndomen och som qväfver eller åtminstone hämmar hennes sjelfständiga utveckling. En dam »comme il faut» kan icke visa sig på gatan annat än åkande i täckvagn; en ung flicka kan icke tala med en ung

man, utan att duennan skall vara tillräckligt nära för att höra hvarje ord. Deras handlingar vaktas, deras bref konfiskeras, deras blickar utspioneras. Ja, man vet icke, om man skall gråta eller skratta, när man hör, hvilka försigtighetsmått som iakttagas för att skydda de unga flickorna mot verdens snaror, och hvem kan väl undra på, att resultatet så ofta blir ett motsatt till det önskade. Uppfostrade utan aktning, hvarifrån skall då sjelfaktning komma, och dessutom, hvilken känner icke den förbjudna fruktens makt. Som ett bevis på huru långt det passande kan sträcka sig, vill jag anföra, att inom vissa familjer särskilda gamla gummor äro anställda, för att göra de nödvändiga uppköpen, ty de yngre tjänarinnorna »kunna icke visa sig ute ensamma», utan att husets anseende skulle lida. Detta är ett faktum, som jag har från en siciliansk husmoder, hvilken tycktes anse saken såsom fullkomligt naturlig. Den gifta qvinnan är ännu mer afstängd från det yttre lifvet än den ogifta. Sicilianerne äro i allmänhet goda äkta män, varmt tillgifna sina hustrur, men till ytterlighet svartsjuka och misstroagna. Det är utan exempel, att en ung man emottages i huset, om hustrun är under fyrtio år och icke allt för afskräckande ful. Vill mannen se sina vänner, sker det antingen utom hus eller också på stora, bestämda bjudningar, hvilka förbjuda hvarje möjlighet till ett närmande, och reser han bort, påtingas den afskedade duennan för att hålla hustrun sällskap, som det heter, men i verkligheten för att han skall hafva en trogen och uppmärksam vaktare öfver den skatt, som han ständigt fruktar skall flyga ut genom nyckelhålet, fönstret, golf-springorna eller hvad vet jag.

Men tröttna då icke edra qvinnor på att behandlas som omyndiga barn? frågade jag en dag

en bildad sicilian, med hvilken jag flere gånger kommit i lifligt meningsutbyte. »De äro vana dervid», svarade han med en axelryckning. Svaret är betecknande — och farligt, det var Ludvig XV:s om de förtryckta massorna. Roligt var att se en ung frus häpnad, när hon fick höra, att jag i sällskap med en väninna gjort den långa resan från Sverige, som hon straxt på italienskt manér förblandade med Schweiz, och mannens förvåning var icke stort mindre. »Deux dames, madame!» »Deux dames, monsieur.» »Sans protecteur?» »Sans protecteur.» Att jag försäkrade honom, att hans landsmäns älskvärda och gentlemannalika uppförande gjorde hvarje beskyddare onödig, hjälpte icke. Han bara skakade på hufvudet, och det föreföll mig, som om han icke sett rätt lugn ut förr, än hans unga hustru aflägsnat sig. Kanske han fruktade, att någon barbarisk frihetsfläkt från det främmande landet skulle ställa till oreda bakom den vackra pannan, som ännu icke förmörkats af någon tankeansträngning. Vid fjorton års ålder unga förtjusande flickor, äro sicilianskorna vid tjugutalet feta, tröga matronor, intresserade blott för ett godt bord eller högst för en grann toalett. Hellre än att ständigt stöta mot de väggar, som innesluta deras trånga existens, hålla de sig stilla och låta verlden med dess sträfvanden, dess brinnande kamp för framåtskridande och rätt ila sig förbi som en orolig dröm. Till och med i Taormina, denna by eller rättare denna ruin af en stad, höll man strängt på »det passande». De förmögna handverkarnes hustrur och systrar syntes aldrig till annat än på söndagseftermiddagen, då de vid sina mäns eller bröders arm infunno sig vid det lilla torget, der musik utfördes af stadens frivilliga musikcorps. Det var rätt roligt att en sådan afton sitta litet för sig sjelf och se på det

liffiga och brokiga lif, som utvecklade sig för ens blickar. Taormina hade sina original ännu, Gud ske lof!

Civilisationen hade litet svårt att krypa upp för den branta backen, men om ett tiotal år antager jag, att den är framme med hela sin attiralj af färdiggjorda kläder, färdiggjorda vanor och färdiggjorda tycken, som snart göra hela världen lik en fattigskola i försörjningsdrägt. Som en stjärna lyste den tyske »baronen», som kommit till Taormina för flere år tillbaka och alldeles förvirrat stadsboarne med sin lyx och elegans. Pudrad, friserad, sminkad, vacker, med kläderna tillskurna efter senaste mode, händerna inklämda i fruntimmershandskar, en glasbit i ögonvrån och knapphållet prydt af en törnrosknopp, passade han i den omgifning han befann sig ungefär lika bra som en teaterdekoration i Guds fria natur. Somliga sade, att han var en förrymd aktör, andra, att han höll sig dold af politiska skäl, och åter andra, att perukmakaren bränt bort hans förstånd. Jag för min del tror, att han aldrig haft något att bränna bort, hvilket bestämdt är att komma sanningen närmast. Med honom rivaliserade fakinen i vårt hotell, en ung man med uppvidna mustascher, eldröd fez med två tofsar, mörkhylt, som om han haft negerblod i ådrorna, och stolt, som om det varit uppblandadt med blått. Han var ett hittebarn, och hvem känner hans anor? En söndagsafton visade han mig sitt porträtt, der han stod aftagen i full uniform — han tillhörde musiken — med bastrumman i ena handen och triangeln i den andra. »Schönes Bild!», sade han sjelfbelåten. Det var den enda tyska han kunde, men att han förstod sig på att använda den, måste erkännas. Ibland såg man äfven en krokryggig, fattigt, ja, nästan uselt klädd gestalt smyga genom folkvim-

let. Det var Taorminas rikaste man, som bodde i ett litet kyffe och lifnärde sig med maccaroni och vatten, fast han var egare till flere hus och till Etnas rikaste vinberg. Prester i långa kjortlar och bredskyggiga hattar doko upp här och der, medan tiggarmunkar med obetäckta hufvuden och framsträckta händer tyst anropade de förbigåendes barmhertighet. Under hela den tid jag vistades på Sicilien såg jag ingen enda berusad menniska. Ett glas af landets vin är allt hvad sicilianen behöfver för att förfriska sig; också kan visserligen hans glädje vara bullrande ibland, men den blir sällan rå. Men det är sant: jag har ett litet minne från sjön att berätta också. Jag satt nere vid sjöstranden här om dagen. Vågorna bröto sig korta och höga mot sanden, som var betäckt med hvitglänsande skumtappar, tunga skyar jagade hvarandra öfver himmelen, ibland sönderslitna, som af en glänsande eldtunga; det var solen, som bröt fram för ett ögonblick, för att straxt derpå ånyo begravas i hotande rödsvarta moln, som sänkte sig ned på bergen och insvepte hafvets synrand i en tät, skälfvande dimma, som oroligt flyttade sig fram och åter. Sjöfoglarne flögo skrikande tätt intill vattnet, och i luften hördes detta pipande, hemlighetsfulla ljud, som förebådar en storms utbrott. Bredvid mig stod en ung qvinna med ett barn på armen, skuggande ögonen med handen, för att dess lättare kunna följa hvarje rörelse hos en liten fiskarbåt, som långt borta aftecknade sig icke större än en fiskmås mot den mörka bakgrunden, der molnvägg efter molnvägg upptornade sig. Så småningom samlade sig några gubbar och qvinnor, bildande en grupp för sig sjelfva, alla med spändt intresse följande båten, som ilade framåt lik en, som flyr för lifvet.

Några tunga regndroppar började nu att falla.

I luften blef alldeles tyst med ens, men blott för ett ögonblick. Plötsligt sköt en skarp, mörk stråle fram ur molnbädden der borta vid synranden, ilade med ett fräsande ljud öfver vattnet, banande sig en djupsvart, skumuppfylld väg. Det var orkanen, som kom. Snabbare än blixten föll seglet på båten ned, men det var för sent. Som ett hungrigt vidunder kastade sig orkanen öfver sitt rof. Hustrun på stranden uppgaf ett hjertskärande rop. Männen korsade sig och mumlade ett ave. Men som genom ett underverk dök den lilla farkosten ånyo fram bakom den våg, som vi nyss trott begrafva den för alltid. Vi kunde nu tydligen se, huru mannen, en ung, kraftfull gestalt, låg på knä och öste, under det han allt emellan kastade en blick på den svarta randen, som, utvidgande sig till jettelika vågor, kastade sig mot stranden, der den uttömde hela sitt raseri. Upp flög seglet igen, och ånyo ilade båten mot den räddande hamnen. Vi andades alla lättare. Hustrun stod orörlig som en bildstod, blicken ur de svarta vidöppna ögonen lemnade icke mannen för ett ögonblick. »Han skulle rädda . . . han skulle rädda . . .» mumlade hon mekaniskt; hvad, fingo vi aldrig höra. En tvillingbroder till den dödsbringande stråle, som nyss lemnat molnen, sköt ånyo fram och ilade med ursinnig fart öfver vågorna, hvilka reste sig likt sporrade hästar. »Jesus, Maria!» ropade hustrun. Vi visste alla, att träffade orkanen honom *här* invid bränningarne, vore han förlorad. »Kom, Marietta», sade en af de gamla fiskarena, »här har du ingenting att göra.» Men hustrun rörde sig icke, allt lif hon hade var koncentreradt i blicken. Barnet på hennes arm hoppade af fröjd öfver faderns lustiga färd, ett par af kvinnorna vände bort hufvudet. Men se der! Ett ref ur seglet. »Den heliga jungfrun

hjelpe honom!» mumlade den gamle mannen. Ännu ett! Hustrun sjönk på knä som tvingad af en osynlig makt. Skall han hinna? Nej! Se hur den svarta strimman der bakom utvidgar sig, se hur det mörknar, hör hur det tjuiter och hviner. Framåt för lif eller död. Ännu ett ref, det sista, flög ut. Han kämpade som en man för sitt lif. Båten ilade med vansinnig fart genom de kokande, skummande böljorna. »Heliga Guds moder!...» mumlar hustrun, hvars dödsbleka, hoptorkade läppar nekade att frambringa något annat ljud. »Heliga Guds moder!» ropade hon plötsligt och slog händerna för ansigtet. Ve, der kommer den tju-tande, hvinande dödsbäraren orkanen! Är icke mannen inom en half minut bakom klippan, är han förlorad. Nej! jo!... Nej!... Jo!... Den heliga jungfrun vare prisad!

Mannen var räddad, och hustrun sjönk till marken under konvulsivisk gråt. Genom stormen arbetade jag mig ned till hamnen för att se, hvad han med risk af sitt eget lif med så ädel sjelf-uppoffring räddadt. Ett drunknadt barn? En skeppsbruten man? Nej, en fångstlina af några soldis värde.

En teaterrepresentation i Taormina.
Afsked från Sicilien.

Vi skulle gå på teatern. Redan i flere dagar hade stora eldröda affischer varit uppslagna på knutarne med tillkännagifvanden, att den verldsberömda truppen Cavalli hvarje afton gaf teatraliska föreställningar i det gamla S:t Ninfasklostret, hvars refektorium användes till salong och hvars hemliga rådsrum degraderats till skådebana. Repertoiren upptog omvexlande dramer, operetter, farsor, komedier, och att döma efter de dagligen skiftande namnen på artisterna var truppen mycket stor, ett faktum, som dock blef något tvifvelaktigt, när man visste, att den rymdes i en mycket liten uthusbod med ett rum innanför, i hvars fönster en ung man i sammetsjacka och broderad rök-mössa brukade tillbringa timmar under allvarliga studier — af de förbigående. Primadonnans styrka låg, lik Simsons, i håret, som hon bar utslaget, och direktören såg ut som en jätte, kommen på afvägar — jag menar icke en konstens jätte, utan en riktigt hygglig och beskedlig, med präktig fysik utrustad jätte, som alldeles icke kunde få rum i de trånga permissioner och urväxta frackar i hvilka han ständigt var inklämd.

Table d'hôten var nästan slutad. »Subito» smög ljudlös omkring; undanflyttande stolar eller uppsopande brödsmulor; ett par tyskar lade arm-bågarne på bordet och tände sina cigarrer, till

stor harm för min granne, som icke tyckte om rökt brulépudding; genom de öppna fönstren smögo sig brutna toner från »teatern» in — man fick musik mellan åkterna också — det var tid att gå. I förstugan stod vår vän fakinen, färdig att ledsaga oss, utrustad med en stor lykta i handen, en stol på hufvudet och en under hvardera armen. »Den, som ville *sitta* i Taorminas teatersalong, fick taga stolar med sig», upplyste han med stor värdighet, när vi uttalade vår förvåning öfver hans originella utstyrsel. Början var lofvande! Ute var alldeles mörkt och ett fint, tätt duggregn föll. Ljuset från lyktan smög sig som en röd ringlande orm efter marken; vår följeslagares fantastiska figur tog en allt underligare, allt mera skugglik form, och när vi kommo fram, hade det gamla klostret insvept sig i en tät, ogenomtränglig dimma, som om det blygts öfver den profanation det undergick. Utanför ingången gnisslade två kinesiska lampor på en stång och strax innanför den samma stod biljettförsäljaren, en liten svartmuskig man, i smutsig skjorta, jacka med broderier af guldpapper, och en den gällaste röst jag någonsin hört.

»Biljetternas pris berodde på köparens frikostighet; eljest kostade de femtio centimer stycket, så vida vi icke ville taga abonnement», men det ville vi icke. Sedan vår följeslagare blåst ut ljuset i lyktan och tornat upp de tre stolarna på hufvudet — troligen för att göra tillbörlig effekt — marscherade han in i salen, der han, »af välvilja», placerade oss så nära musiken som möjligt. Salongen var ett högt, smalt rum med lemnings af fresker på väggarne, mörka, höga ekpanelningar och två igenmurade nischer öfver dörren. Några ytterst tarfliga bänkar voro framställda åt »abbonnenterne», bland hvilka märktes

»baronen», mer sminkad, pudrad och magnifik än vanligt, hållande en charmant blombukett i handen; den tyske målaren med det trötta, bleka ansigtet och de blå, drömmande ögonen; postmästaren i kort kappa och Rembrandtsskägg; finsnickaren, på hvars skylt gubben Noach möblerade arken med Taormina-möbler, med flere. Scenen var mycket liten, och ridån ville alls icke räckta till, men det gjorde ingenting. Man såg visserligen några par bruna fötter, som rörde sig fram och åter, men det bara spände nyfikenheten. I en smal afbalkning satt, eller rättare halflåg, »musiken», åtta stycken de allra treffigaste banditfysionomier — valda ur stadens musikcorps — med schalar, knutna kring halsarna, stora hattar eller brokiga halsdukar på hufvudena och spruckna tortyrinstrument — höll jag på att säga — i händerna. De bästa instrumenten fingo endast användas i stadens, icke i Thalias tjänst. Vid dörren var en upphöjning, der fordom klostrets prior haft sin plats, när viktiga frågor för klostrets välfärd afhandlats, och till venster om scenen var en låg dörr, som sammanbundit refektoriet med det hemliga rådsrummet. Enligt affischen skulle föreställningen begynna precis klockan åtta, men ännu half nio visade ridån ingen lust att höja sig. För att fördrifva tiden betraktade jag mina grannar. Till venster hade jag en af Taorminas viktigaste män, barberaren och vissångaren Pablo. I Italien äro alla barberare sångare, och som ett oproportionerligt antal män egna sig åt det ädla barberare- och hårklippningsyrket, så är sångarskaran stor. Italienaren hyser en utpreglad svaghet för ett väl värdadt hufvud — utvändigt — och äfven den tarfligaste arbetare föraktar att sjelf frisera sina lockar, så vida han har ett par soldi på fickan. Bredvid Pablo satt hans hustru, en tjock, röd-

brusig matrona i gräsgrön klädning, ljusblå schal och eldröd halsduk, med tydlig beundran blickande upp till sin herre och man, som sakta gnolade »Sancta Lucia», under det att min granne till höger, en okänd storhet, försigtigt bultade takten med sin käpp. Framför mig satt en engelsman, studerande Baedeker — engelsmän studera som bekant alltid Baedeker — och bredvid honom ett ungt nygift par, hustrun insvept som en österländska, hvilket likväl icke hindrade mannen att kasta misstänksamma blickar åt alla håll. Nu slog klockan tre qvart till nio, och i det samma brast en hel storm af hvisslingar och stampningar lös i salongen. Det var icke som hemma hos oss, ett flegmatiskt motionerande af käppar och klackar, utan ett fullkomligt uppror. Fötterna på scenen rörde sig hastigare, några hammerslag hördes, ridån skälfdes liksom af oro och ångest, och slutligen flög den i höjden med en fart, som kom den att hänga som en snedt uppdragen gardin. I salongen blef så tyst med ens, som om man väntat, att få höra en Sarasates fiol eller en Ristoris stämma klinga. Scenen förestälde ett rum, ja, det vill säga, jag antager, att det var ett rum, ty träden på väggarne hade *kunnat* växa i en skog också. Vid ett bord satt en ung flicka på fyrtio år, tandlös, med en lång fläta af ull hängande efter ryggen, röd klädning, halfhandskar — trodde jag först, men det var bara tvättvattnet, som inte räckt till för mer än fingrarne, och en svart rand på strumpan, målad i form af en sko, hvilket var af en mycket god verkan. Bredvid henne stod en ung man i militärjacka, mössa af papp och — träben, hvilken tydligen bjöd till att att se ut så morsk som möjligt.

Man fick nu veta, att flickan var mycket olycklig, och att hennes pappa var en »bruto»,

som alls icke kunde fördraga en viss ung man, som hon älskade och till hvilken hon nu ville förmå »träbenet» att taga en biljett. Först nekade han på det bestämdaste, men sedan han upplyst publiken om att ingen kunde emotstå »la charmanta» — något som jag alldeles förnekar — stoppade han biljetten i... stöfvvelskaftet och lofvade att uträtta kommissionen. I det samma hördes ett förfärligt buller och väsen utom scenen. »Dio mio! Il mio padre!» ropade den unga damen. Hon förklarade nu, att hon ämnade gömma sig, och sedan hon sprungit några hvarf rundt kring scenen, stälde hon sig vid midten-bordet, der naturligtvis ingen kunde se henne. Ett par korta militärbyxor syntes nu i dörren till venster. »Sko-gen» skälfde som af en jordbäfvning, och in trädde »il padre», den olycklige jttedirektören, nu som alltid »för stor» i den spher, der han verkade, med väggen på hufvudet, en ny Atlas lik. En dånande applåd emottog denna originella entrée, men »il padre» var tydligen en man, härdad i vidrighetens skola, ty utan att låta sig bekomma, höll han hufvudet mycket stelt, satte båda armarne i sidorna och sänkte helt varligt väggen tillbaka i dess krampor, hvarefter han utan att akta på de bravorop, som belönade denna ovanliga kraftansträngning, »rusade» in i sin roll, grälade och väsnades som en fransk deputerad och slutade med att köra ut »träbenet» till höger och »la charmanta» till venster, hvarefter han med stor försigtighet aflägsnade sig genom fionddörren, som var något högre än de andra båda. Scenen var nu tom under några ögonblick, hvilka publiken använde att tillropa hvarandra sina intryck, »att andas ut», som man säger, och här var uttrycket på sin plats. Det brinnande intresse, det lif, den passion, hvarmed den följde föreställningen, roade

mig nästan lika mycket som föreställningen sjelf, ehuru jag erkänner, att jag räknar denna teater-afton till mina gladaste minnen. Hemma skulle »artister», sådana som dessa, endast uppväckt ömkan och sorgliga känslor, men här var det annorlunda. De spelande voro tydligen lika roade som åskådarne sjelfve; sympati visste de sig alltid kunna påräkna, pretentioner förekommo icke, och klimatet sörjde för att de få soldi de förtjenade mer än väl räckte till för deras behof.

Ett par kraftiga pisksmällar fängslade nu publikens uppmärksamhet på nytt. Fondörren öppnades, och en ung man — han i sammetsjackan och rökmössan — inträdde, svängande en kolossal piska öfver hufvudet, med hvilken han framkallade en salva pisksmällar, som väckte ett oerhördt jubel och lockade tårar af förtjusning i min granne, barberarens ögon. »Det var en riktig konsert på piska», förklarade han. Den unge mannen blef framropad *fem* gånger, hvilket jag fann rättvist, eftersom han ingenting sagt, och sedan han aflägsnat sig — jag kan ännu icke förstå, hvad han hade inne att göra — kom »la charmanta» tillbaka och berättade, att hon ämnade dränka sig, om icke »il padre» tog Giovanni till nåder, men som hon skrattade hela tiden, kände man sig icke särdeles orolig. »Se der är han», ropade hon plötsligt, men ingen *han* kom. Ännu en gång ropade hon ut repliken, men med lika liten framgång. En italiensk teaterpublik är visserligen mycket tacksam, men också mycket otålig, och redan började några hotande hvisslingar att låta höra sig. »La charmanta» smålog så afväpnande hon förmådde, men det klädde henne icke, och hvisslingarna ökades. Under tiden uppfördes ett frispektakel i ena sidokulissen, dit jag hade fri utsigt. »Träbenet» sprang fram och åter, »il

padre» ref sig i hufvudet; artisten på piskan gestikulerade ifrigt mot någon, som jag icke såg. Slutligen tog »il padre» af sig sin röda kalikâfrack — han var klädd i engelsk amiralsuniform — och kastade den i samma riktning, som artisten gestikulerade, men fick den ögonblickligen tillbaka i form af ett bylte, som träffade honom midt i hufvudet. Oron i salongen tilltog för hvarje ögonblick. »La charmanta» drog sig visligen tillbaka i en sidokuliss, der hon slog sig ned och började att helt lugnt hålla qvällsvard på en lök, som hon tog upp ur fickan. Just som oväsendet hotade att öfvergå till öppet myteri, öppnades dörren till balkongen, och en fjorton års gosse, varm, röd, andfädd, kilade genom rummet, qvick som en ödla, och försvann bakom de draperier, som skilde scenen från salongen. Men huru hastig hans »sortie» än hade varit, hade man likväl kunnat se, att han bar en rock på armen och en löskrage i handen. Publikens lynne, skiftande och nyckfullt som sjelfva Medelhafvet, kastade genast om från vrede till högljudd munterhet; den visste nu, hvarpå den väntade, och tog saken godmodigt. »La charmanta», som emellertid slumrat in, väcktes nu af »il padre» genom en puff i ryggen. »Är han här?» ropade hon, gnuggande sig i ögonen. »Han är här!» rättade hon sig och slog ihop händerna med en glädje, som bestämdt icke var spelad, och nu kom ändtligen *han*, som befanns vara ingen annan än förste hautboisten i »kapellet», en ung rödhårig man, som hela aftonen förvånat mig genom den säkerhet, hvarmed han ständigt höll sig en half takt före sina kamrater. Han var klädd i en mycket vid rock och en mycket trång spännhalsduk, som såg ut att qväfva honom, och stammade något om att han kände sig mycket olycklig, hvilket jag är fullkomligt öfvertygad, att

han gjorde — men uppmuntrad af liffiga bravoröp från »orkestern» kom han likväl till slutet på lexan, som gick ut på — att äfven han tänkte dränka sig. Stor scen! Slutet blef naturligtvis, att de fingo hvarandra. Herrn med piskan befanns vara bror till herrn med rocken eller rättare till herrn *utan* rocken, Giovanni kallad, och som han — icke Giovanni, utan den andre — en gång räddat lifvet på »il padre» i någon mystisk sjödrabbning, så fick udda vara jemnt. Giovannis och »la charmantas» händer lades tillsammans af »il padre», och så föll ridån under en skur af pisksmällar från de älskandes skyddsengel, som troligtvis icke hade något annat sätt att bevisa sin glädje.

Applåder och inropningar ville icke taga slut, och straxt derpå lemnade vi salongen. Vi hade skrattat nog och ville icke förstöra det naiva intrycket genom primadonnans troligen mer konstnärliga framställning af aftonens glansnummer, »Den sköna trädgårdsflickan», åt hvilken baronen tydligen ämnade sin bukett.

Dagen derpå lemnade vi Taormina, som aldrig förefallit mig så skönt. Mandel- och orangeträden doftade starkare än vanligt, Etna hade iklädt sig sin trolskaste, fagreste dräkt, den gamla teatern vinkade så hemlighetsfullt och lockande, hafvet glittrade och strålade, sköljande i långsträckta vågor den skumuppfyllda stranden, med ett ord, Taormina liknade en vän, som i afskedets stund blottar hela sin själs rikedom för att förmildra afskedets smärta och i stället gör det dubbelt svårt. Om någon tror, att det ligger öfverdrift i min beundran för Taormina, så säger jag blott: res dit och se. Turister, hvilka genomkorsat hela Europa, gifva det utan tvekan skönhetspriset. Hvad under då, om en stackars liten nordbo,

hvars frusna blick der först fullkomligt tinade upp för Italiens mäktiga skönhet, lägger sin blygsamma hyllning vid dess fot!

Messina, öns tredje stad, som ligger blott ett par timmar från Taormina, har ett vackert läge mellan grönskande slätter och yppiga kullar strax invid Medelhafvet. Staden är liflig och rätt väl byggd med en utmärkt hamn, en vacker domkyrka, hvars dörrar i synnerhet förtjena att uppmärksammas, samt en kyrkogård, så vacker och fridfull, att den nästan försonar en med tanken på hvila i den främmande jorden. För öfrigt har Messina föga, som kan intressera främlingen. Ingen stad på hela ön har lidit så af jordbäfningar som denna. Också är mest hvarje minne från fordom grusadt intill marken, och dess stora merkantila intressen skjuta de mer ideala i bakgrunden. Vi stannade i två dagar, och så kom stunden för afskedet från Sicilien. Klockan var sju på morgonen. Angbåten, som skulle föra oss till Neapel, låg färdig till afgang ute på redan. Roddarne i sina brokigt målade båtar ilade fram och åter, förande passagerare och fraktgods; vid hamnen höllo några sjåare frukost på nystekta kastanjer, utroparnes gälla röster trängde genom den lätta morgonluften, åsnornas bjellror klingade, och i rännstenarne lekte grupper af solbrända, svartögda, halfnakna barn, gifvande färg och värme åt de gråhvida husväggarne. Det kändes tungt att fara. Månader af solljus och trefnad, af rika minnen och nya dyrbara erfarenheter hade sammanväft sig till ett band, svårt att slita, men det måste ske. Vi voro de sista, sem lemnade stranden. Ankaret vindades upp, båten gled sakta ut ur hamnen, och Messinas gator och hus förtonades allt mer och mer i fjerran. Men plötsligt kastade Aurora med ett häftigt ryck tillbaka den rosenlöja, som

hittills hvilat öfver bergstopparne, och ännu en gång strålade Calabriens kust mig till mötes i underbar skönhet och prakt. Det var »den sista bilden från Sicilien».

ITALIENSKA CAUSERIER.

ITALIENSKA FALSERIER

Italienska causerier.

En karnevalsdag i Neapel.

Det var med en viss hjertklappning, som jag den morgonen drog upp rullgardinen. Tänk, om det regnade! En karneval i regn! Kan man tänka sig en bedröfligare syn, i synnerhet för den, som för första gången skulle få deltaga i dess upptåg och glädje! En halfskymning hvilade ännu öfver jorden, morgondimman insvepte hela staden i sitt mjuka famntag. Men plötsligt bröto dagen och solljuset fram i öfverväldigande prakt. Hela den beundransvärda viken strålade som ett enda ljushaf; röken från Vesuvius höjde sig som lätta guldkantade moln, och på afstånd hägrade Capris och Sorrentos klippkust, trolskt och underbart, som hägringar ur sagans land.

Dagen blef den härligaste man kunde önska sig. Alla de böner, som under den senaste veckan höjts till helgonen af dem, som af karnevalen väntat sig extra förtjenst eller extra nöje, hade således uppfyllts.

I veckor, ja, man kan säga i månader, hade Neapel beredt sig att värdigt täfla med Rom om nöjets pris. I fjorton dagar hade redan lockande, jättestora program med utförliga beskrifningar varit

uppslagna på knutarne, och fick man tro *dem*, hade man att vänta sig underbara saker.

En gammal amerikan, som i årtal vistats i Neapel och i den pension, der vi bodde, smålog visserligen medlidsamt åt min entusiasm och ryckte på axlarne, när jag bad honom berätta mig något om de föregående årens festligheter, men gammalt folk är då nu en gång så besynnerligt, så icke var det värdt att bry sig om *det*.

Vi hade nyss druckit kaffe, när ljudet af en sprucken trumma, en ohygglig fiol, ett par grytlock, som slogos tillsammans, och en skrällig trumpet skrämde upp oss ur vårt lugn. »Karneval», sade amerikanen lakoniskt. Utanför fönstren dansade och hoppade en neger i frack, bomullsvantar och simbyxor, i sällskap med en megära på sextio år, i hvit underkjol, guttaperchagaloscher och — muff, som hon bundit fast på hufvudet. Midt emot dem figurerade en tre alnar lång »baby», så smutsig, att man nästan förlät sjömannen, som var hennes vis à vis, att han nöp henne med en stor eldtång, som var hans vapen. Hvarför han valt en *tång*, kan jag omöjligt begripa, så vida icke Kajsa Vargs: »man tager», äfven här funnit sin tillämpning. En hel skock små pojkar omgaf de dansande, skrikande och tjutande, ja, som blott neapolitanska gatpojkar kunna skrika och tjuta. Vi kastade några slantar åt »artisterne» och bådo dem vara af den artigheten att aflägsna sig. Men det blef ingen lång hvila. Från motsatta sidan kom en lång procession med tre positiv i spetsen, hvart och ett spelande sin egen melodi, bestående af alla halta, lytta och blindas, tror jag, som Neapel hade att uppvisa. De flesta voro »maskerade» i lösnäsor, blåntappar under näsorna och djurhudar kastade öfver hufvudena. De började att sjunga. Men himmel, hvilken sång! Det fanns icke en bland

pensionärerne, som icke villigt offrat hela sin reskassa för att köpa deras tystnad, och det var med en känsla af oändlig tacksamhet, som vi sågo dem tåga nedåt Chiajan. (Vi bodde högt ofvanför den egentliga staden vid Korso, Vittore Emanuele.) Så gick det hela förmiddagen. Allt slödder, som staden egde, begagnade sig af karnevalens frihet för att tilltvinga sig penningar, och man var allt för glad att gifva för att köpa sina stackars miss-handlade öron en åtminstone tillfällig hvila. Amerikanen småskrattade. Men vänta, klockan tre började den egentliga karnevalen med confettikastning på Toledogatan, och klockan fyra kommo festtågen. »Då skulle det väl dock blifva något af», som Johannes Brun säger i »Polisspion mot sin vilja». Redan klockan half tre sutto vi i vagnen, insvepta i ljusa kappor och med ansigtet skyddadt af halfmask; helmask behöfdes ej, förklarade värden. Amerikanen småskrattade. Jag kände mig nästan färdig att afsky honom. Vi åkte mycket sakta för att hinna beskåda alla anordningar, de tillfälligt uppförda läktarne, alla de olika dekorationerna och framför allt Toledogatans balkonger, som alla voro mer eller mindre festligt utstyrda, och i synnerhet de två, som blifvit prisbelönda. För att egga till större ansträngningar hade festkomitén utsatt pris för de bäst dekore-rade balkongerna, för de bäst anordnade festvagnarne, för de bästa kostymerna, ja, Gud vet för icke allt hvad. »Första priset», stod det på en stor balkong eller rättare ett långt galleri, som löpte rundt omkring ett hörnhus och som var anordnad till en bonbonnière. Ingenting, icke ens det krusade papperet och de granna karamellerna med deviser på fattades. Den såg visserligen mycket »läcker» ut, men kunde, enligt min åsigt, alls icke mäta sig med sin granne, som var för-

vandlad till en fiskarbåt med nedfäldt skarlakanssegel och med last af confetti, vid hvilken vaknade tvenne förtjusande barn, klädda i sjömansdräkter. Andra priset hade, nu fullt rättvist, lemnats åt en mycket liten balkong, anordnad till ett kabinett i roccocostil, i hvars förgyllda emmor en herre och en dam, den förre i stångpiska och broderad frack, den senare i herdinneskjol, kokett hatt, smink och moucher, hade slagit sig ned, med ett helt berg af confetti mellan sig. — Hela Tolledogatan, som rymmer hundratusentals människor, var packad med folk, balkongerna likaså, men vagnarnes antal var relativt litet. Det låg någonting vildt lystet i de flestas blickar, som ovillkorligen kom mig att tänka på krig och blodsutgjutelse, och jag började nästan önska mig hemma igen. Men nu klingade några trumpetstötter. Hela den ofantliga människomassan började att röra på sig; hurrarop framskränades, och så kom första festvagnen. En kolossal fisk, upplagd på silfverfat, garnerad med lefvande kräftor, barn, som kröpo i ring. Medelmåttigt bifall. Nu kom festvagnen n:r 2: en barnkammare, full af de mest groteska figurer, och sköterskan, en jettestor mannequin i rynkad mössa och krinolin, stående bakpå. Skrän och bombardement, men »barnen» försvarade sig så tappert, att de snart lemnades i fred. Så kom festvagnen n:r 3: ett jagtslott med jägare, vildbråd, hundar i sina kojor m. m. Applåder. N:r 4 förestälde en jettebukett af rosor, och i hvarje ros framtittade ett förtjusande flickhufvud. Bravo-rod, som aldrig ville sluta. Nu kom n:r 5: »En lukullisk middag», bestående af en massa papp-rätter, vid hvilka presiderade en tjock herre med servet kring halsen. Hvisslingar. Neapolitanerne förstodo tydligen ej hvad meningen var, och det gjorde icke jag heller, men det betydde ingenting.

Och så slutligen kom slutnumret, ett gårkök med spis, der man eldade, och kockar, hvilka kastade skyffeltals med confetti in bland mängden. Nu brast det lös. Hvad som hände eller huru det gick till, kan jag knapt beskrifva; men visst är, att vi inom fem minuter voro omringade af en fullkomligt vild — så föreföll det mig — folk-massa, som skrånade, hurrade, slogs, kastade sten-hårda projektiler i ansigtet på oss och gapskrattade åt våra förtviflade bemödanden att värja oss för deras anfall. Uppifrån balkongerna regnade hvassa, målade kritbitar öfver våra obeskyddade hufvuden, under det att vår vagn bokstaftigt belägrades af hundratals små pojkar, hvilka, viga som kattor och snåla som apor, klättrade in från alla håll, stulo våra parasoller, kastade hvitt mjöl i hufvudet på oss, ryckte confettistrutarne ur våra händer, grimacerade, hoppade, tjöto som riktiga små afgrundsandar och öppnade batalj med mängden från kuskbocken, från hjul och fotsteg. Vårt sällskap i vagnen. en hetlefrad rumänier, blef ursinnig och ropade på polisen, men fick i detsamma en confettikula slungad midt i munnen, som tystade honom för alltid, trodde vi först, men så illa var det ej; det var bara raseriet, som höll på att qväfva honom. »Man mördar oss, hitåt!» ropade han och reste upp i vagnen ånyo, men det skulle han aldrig hafva gjort. Inom ett ögonblick dansade tusendetal confettikuler öfver våra hufvuden, hvaraf en träffade så illa, att min mun sprang i blod; men jag glömde både anfall och försvar för att riktigt hjertligt skratta åt vår rumänier, der han med tillbakakastadt hufvud och blixtrande ögon, en vredgad Mars lik, använde sina båda kraftfulla knytnäfvar till försvarsvapen, under det han ropade sitt hemska: »Hitåt, man mördar oss!» Folkmassan jublade, pojkarne gapskrattade. Slut-

ligen drog en medlidsam pajazzo upp kuren till vår vagn, hvarigenom vi blefvo jernförelsevis skyddade.

Huru vi kommo hem, vet jag knapt, och i hvilket tillstånd ber jag att få slippa beskrifva. Den första, som tog emot oss i förstugan, var amerikanen, som såg särdeles belåten ut.

»Nice pleasure», sade han och pekade på min mun, som starkt blödde. »Three», tillade han betydelsefullt och pekade på sin egen, der verkligen tre framtänder fattades. Nu förstod jag hans hat mot karnevalen.

Dagen derpå låg rumäniern till sängs, med hela ansigtet täckt af plåsterlappar: »furieux», som hans lilla muntra hustru uttryckte sig. En fältskär måste sköta om min blessyr, hvilket likväl icke kunde hindra mig att två dagar senare med lust och glädje deltaga i blomsterkastningen. Men ett *oblandadt* nöje är icke karnevalen, det måste medgifvas.

En tarantella.

Hvem har icke hört talas om tarantellan, denna passionerade glödande dans, fostrad i Södern och som aldrig kunnat slå rot i Nordens isiga jordmån?

På Sicilien hade jag visserligen några gånger, mest af soldi-hungriga barnungar, blifvit bjuden på »tarantelladans», men som den vanligen bestod af några mer eller mindre vågade hopp och oftast slutade med ett hjertligt slagsmål, hade jag grundade skäl att antaga, att den blott var en godtycklig imitation af originalet.

Men nu befann jag mig i tarantellans förlovade land, i Sorrento, der den enligt utsago af flere turister, med hvilka vi sammanträffat, skulle dansas »mönstergildt». Men dagar gingo. Slutligen var en hel vecka förliden, och ännu hade jag icke ens sett skymten af en tarantella. På qvällarne samlades visserligen ungdomen, som vanligt i Italien, vid brunnen på torget; skämt och skratt aflöste hvarandra, de bruna fötterna rörde sig snabbt fram och åter, men ingen danslystnad kunde upptäckas. De enda castagnetter jag såg voro de, som hängde i bodfönstren, och hvad tamburinen angår, var den tydligen på förfall. Grön-sakstförsäljerskan i hörnet använde en till sopskyffel och en annan — jag hade bara sett två — dinglade utanför en slagtarbod med diverse afskräde i.

Slutligen en dag, när jag sprungit mig andlös från ena ändan af staden till den andra, lockad af tonerna från ett positiv, som vefvade musiken till den olyckliga dansen, delgaf jag värdinnan mina bekymmer, och nu fick jag gåtan löst. Tarantellan var blifven en spekulation, och ingen fick dansa den på gatan af fruktan, att »affären» skulle förstöras. Stadens förnämsta dansörer och dansöser hade sammanslutit sig till ett sällskap, som under anförande af stadens barberare, en stor dansmästare, på kallelse infann sig i hotellen och dansade för främlingarne, mot kontant erkänsla förstås. De utförde äfven sång och pantomimiska föreställningar. Likt verkliga artister skulle de likväl garanteras för en viss summa, 25 francs, innan de uppträdde; eljest berodde betalningen af åskådarens välvilja, ehuru man antog, att en lira person var det lägsta belopp, som kunde lemnas. Utsigterna för mig att få se en äkta tarantella dansad mörknade således alltmer. De öfriga pensionärerna, der vi bodde, hade redan fått sitt lystmäte, och att skicka efter »truppen» för bara min och min reskamrats räkning, det föll oss aldrig in.

Men en dag upplyste oss vår värdinna, att tarantella m. m. samma afton skulle »utföras» i Grand Hôtel, och föreslog, att vi, introducerade af hennes son, skulle begifva oss dit som åskådare. Det var mycket vanligt, tillade hon, att hotellen sådana aftnar togo emot hvarandras gäster. En viss regel säger, att det, som icke kommer en till mötes, måste uppsökas, nota bene om man är ifrig att göra dess bekantskap. Således när middagen var öfver och lamporna tändes i salongen, begåfvo vi oss på väg till Grand Hôtel, som var platsens mest aristokratiska pension. Månen höll just på att gå upp. De höga hvita murarne,

som i Sorrento på ett plågsamt vis innestänga vägarne, sågo nu i det bleka månskenet riktigt trolska ut, hafvet bröt sig och sorlade en låg klagande vaggsång, olivträden aftecknade sig mjukt och luftigt mot den mörka natthimmelen; det var en härlig afton.

Vi voro snart framme. Den stora byggnaden, som låg inbäddad bland rika trädgrupper, hade i denna belysning förlorat hela sin skrytsamma elegans och sammansmälte stämningsfullt med den mörka bakgrunden; den breda, hvita marmortrappan glänste så praktfull, som om den bildat ingången till prinsessans förtrollade slott. Men nu slogos dörrarne upp, och så bröts förtrollningen med ens. Förstugan strålade i skarpaste gasbelysning, foten sjönk tumsdjupt ned i de mjuka gångmattorna, och i hörnen plaskade moderna vattenkonster, spridande svalka i den upphettade atmosfären.

Portvakten öfverlemnade oss åt guiden, som satt och halfsof på en bänk, guiden åt förste kyparen, förste kyparen till »direktören», en mycket behaglig uppenbarelse i svart frack, glacéhandskar och en näsa, så öfvervældigande, att jag ännu icke förstår, huru det var möjligt för honom att hålla hufvudet upprätt, så vida han icke var utrustad med någon dold tyngdkraft i nacken. Sedan denna viktiga person granskat oss, behagade han nådigt gifva befallning åt ännu en svart frack att föra oss till salen, der föreställningen skulle ega rum.

Salen, ett stort rum, rikt och fult dekoreradt i rödt och guld, var redan till hälften fylld af åskådare, mest hotellets egna gäster, hvilka sutto på framflyttade stolar, alldeles som i en konsertsalong. Vi kröpo blygsamt in i ett hörn och vändade på hvad som komma skulle. Nere vid dörren stod sällskapet orchester, två blinde fiolspelare,

en halt trumslagare, en hautboist och två zitter-spelare, utklädde till italienske bönder. För sig sjelf satt, eller rättare halflåg, på en låg stol en tydligen mycket vigtig medlem af »bandet», en ännu ung man i sidenväst, artistisk halsduk, det vill säga den såg ut som ett rep, skor med rosetter, guitarr i handen och en så rik chevelure, att den godt räckt till för tre *vanliga* artister.

Det var sällskapets förste solosångare, upplyste vår följeslagare n:r 1, som äfven tagit plats i hörnet och vänligt gaf oss de upplysningar, som vi behöfde.

Klockan slog nu 9, och i detsamma stände orchestern upp en overture, som troligen var mycket vacker, fast jag icke förmådde urskilja något annat instrument än trumman och oboën, hvilka företogo en riktig kapplöpning för att hinna först till målet. Så kom solosångarens nummer. Någonting mer häpnadsväckande, någonting mer kolossalt än hans röst har jag aldrig hört. Den liknade hans hår och hade mer än väl räckt till för tre vanliga solister, hvilket likväl icke kunde hindra honom från att anstränga alla sina krafter för att få den att räcka till för fyra.

Allmän häpnad i salongen, som slutligen bröt sig i en oemotståndlig applåd. Sångaren bugade sig vårdslöst, lik en man, van att mottaga hyllning. I hvardagslag nåtlade han skor, upplyste vår följeslagare.

Flere försök hade gjorts att uppfostra hans röst, men förgäfves. Den rusade fram oemotståndlig som en våg i storm och lät sig icke bindas af något. Nu uppträdde en af zitter-spelarne, en ung man med blekt ansigte och mörka, drömmande ögon, sjungande en kärleks-sång. Rösten var låg, mjuk och ren, föredraget fullt af dämpad glöd, och ackompagnementet mä-

sterligt. Han var en verklig artist i sin genre, men rönte föga uppmuntran, som det ofta går med verkliga artister. Han egnade sig åt skräddareyrket, hviskade vår följeslagare, »när han gjorde något», tillade han betecknande nog. Det tycktes vara en artistnatur allt igenom.

Nu utfördes en pantomim af några »herrar», utklädde till artister, hvilka alla föllo i den djupaste beundran öfver en gråsten, som alla ifrigt började att måla af och sedan visade sig vara en större — *säck*. Det låg en viss satir i tanken, och utförandet lemnade ingenting öfrigt att önska. Sydbons uttrycksfulla anletsdrag, hans snabbhet och liflighet i rörelserna göra honom i allmänhet särdeles lämplig för pantomimen, och när nu »artisterna» efter att hafva gapskrattat åt hvarandra, för att bemantra sin förlägenhet, ursinniga rusade ut, fäktande med målarkäppar och lådor, följdes de af skratt och munterhet från salongen. Musiken började nu att sakta och dämpadt spela tarantellan. En sidodörr öppnades, och de åtta par, som skulle utföra den efterlängtdade dansen, tågade ut. I spetsen gick anföraren, barberaren, en riktig Figarofysiologi, ledande »la bella Sorrentina», kallad så af gammal vana, ehuru skönheten numera »blott var en dröm», och en rätt obehaglig sådan, enligt min smak. Hon hade varit gift tre gånger, hviskade vår följeslagare, och det var hennes man n:r 4, som dansade vis à vis med den *verkliga* »la bella», som han med en fnysning uttryckte sig. Och han hade rätt. Här fanns ungdom, fraichhet, blixtrände ögon och purpuröda läppar. Men *gamla* skönheter låta icke så lätt afsätta sig i sina rättigheter, det är en känd sak. En kostligare figur än mannen n:r 4 har jag aldrig sett. Han var mycket liten, hade korta ben och lång hals, som han bar uppsträckt

ungefär som en tupp, hvilken ämnade gala. Ögonbrynen voro dragna djupt nedåt, hvilket gaf honom ett särdeles melankoliskt uttryck. Kanske att han afundades sina tre föregångare, hvem vet.

Nu började musiken att allt mer öka tempo och styrka, och slutligen brusade den väl kända melodien i full rytm och styrka genom salen. Paren voro nu uppställda. Det var ingen konst att se, att man hade barn af folket framför sig, men barn som gjort allt för att se ut som *stort* folk. De voro visserligen klädda i ett slags nationaldräkter, påsatta för tillfället, men kvinnorna hade snott ihop håret i nacken på modernt manér, fötterna voro inklämda i höga stöfletter, och de bruna halsarne och armarne kläddes, eller rättare misskläddes af simpla rysch och spetsar. Ett tecken, och så begynte dansen.

»Längta aldrig efter något, mitt barn», brukade min gamla moster säga, som var filosof, ty »det fins ingenting, som är värdt att längta efter.» Jag börjar tro, att hon hade rätt. Ju längre jag betraktade dansen, ju missmodigare blef jag. Grace, passion, lif, hvar funnos de? Icke här åtminstone! Est maskinmessigt flyttande af fötter, höjande och sänkande af armar, det var alltsammans. Männens förälskade blickar blefvo äckliga, kvinnornas koketta undvikande ett beräknadt applådsökeri. Mina tankar flögo ovilkorligen tillbaka till en smutsig gränd i Syrakusa der jag sist såg »tarantella» dansas eller rättare sparkas af några halfvuxna gossar och flickor, barbenta, trasiga, smutsiga, och som icke hade aning om hvarken takt eller turer. Men der funnos ungdomsglöd, lif och glädje. Att glädjen hastigt nog kunde förbytas till sorg, hvad gjorde det. Hellre må regn och solsken vexla i hvarje ögonblick än en konstlad halfdager råda. Den »mönstergilla» tarantellan i Sorrento var för

mina ögon blott en usel balett, som hvilken balett-corps, huru dålig som helst, skulle hafva utfört bättre. Det är barnsligt, men jag erkänner, att jag kände mig gråtfärdig. Icke öfver mina svikna förhoppningar, men öfver tidens ande, som ockrar på allt, som vill hafva penningar för allt och som förbittrar allt.

Tarantellan var slut. Engelsmännen, hvilka i allmänhet tycka om natur »just arranged à little», uttryckte högljudt sin belåtenhet. La bella Sorrentina uppsamlade kollekten i en blomsterkorg, anföraren sålde fotografier af truppens medlemmar till tredubbla pris, den *verkliga* »la bella» lyssnade med ett skalkaktigt leende till en ung lords ogrammatikaliska komplimenter. Luften var tung och tryckande. Obemärkt smög jag mig ut, lemnande mannen nr 4 med hans burleska visor åt sitt öde, ehuru de skulle vara utmärkta, påstod vår följeslagare.

Det var med en känsla af oändligt välbehag, som jag kände den ljumma nattluften slå mig till mötes. Det praktfullaste månsken upplyste nu nejden. Hafvet glittrade och strålade som ett oändligt silfvertäcke; pinierna kastade långa skuggor öfver klipporna, som stupade lodräta ned i vattnet och i sitt inre gömde djupa hemlighetsfulla grötter, der sirener och hafsjungfrur bodde — om man fick tro fiskarena. Hvert man såg tju-sades blicken och tilltalades fantasien. Då lofvade jag mig sjelf att hädaneftersöka natur endast hos naturen.

Capri.

»Capri, förtjusande Capri, du skönaste perla i Medelhafvets rika halsband, hvarifrån få ord att beskrifva din skönhet, din tjusning och makt!»

Så börjar en entusiastisk tysk sin beskrifning öfver Capri, och han har rätt. Det ligger en charme öfver Capri, som icke låter beskrifva sig. Badadt af hafvet, förtonadt i den lätta blåaktiga luften, aftecknar sig ön från Neapel som ett förtjusande perspektiv, och den förlorar i sanning icke vid närmare bekantskap.

Det var en varm, solig vårdag, när jag såg ön Capri första gången. Vid stranden stodo åsnor med sina förare, väntande på att få föra de resande upp till sjelfva staden, som ligger högt ofvanför landningsplatsen, ljusst, soligt, fritt, med utsigt åt hafvet från alla håll och sidor. De låga, gulhvita husen med sina platta tak och inbyggda verandor, sågo så täcka och inbjudande ut; fruktträden stodo i sin rikaste blomning, vinplanteringarne i sin friskaste grönska, palmträdens yfviga grenar skuggade praktfulla grupper af rosor, hela ön liknade en enda stor doftande trädgård.

Caprivinet och Caprifickorna stå högt i anseende, det förra för sin godhet, de senare för sin originella skönhet. Deras låga och breda pannor, långa ögon, fasta och fylliga läppar samt rika blåsvarta hår påminna om den egyptiska

skönhetstypen och gifva dem ett säreget behag. Med hvilken lätthet de bära de tyngsta bördor på hufvudet, väcker ovilkorligen främlingens förvåning. Jag har sett 16 till 17 års flickor, som, utan att på minsta vis synas generade af bördans tyngd, på det viset bära ända till sex tunga byggnadsstenar uppstaplade på hvarandra. På Capri spela örhängen en viktig roll, och äfven den fattigaste mor kämpar hårdt för att förskaffa sin dotter denna lyx eller rättare denna nödvändighetsartikel. På örhängenas rikedom och längd beror det nämligen ofta, om friare anmäla sig eller ej. För en flicka att uppträda utan örhängen anses som det bestämdaste fattigdomsbevis, och ju mindre eller ju enklare de äro, på ju lägre grad af välstånd anses familjen stå. Befolkningen är för öfrigt gladlynt, enkel, hjertlig, och öfver sjelfva deras tiggeri ligger en viss godmodighet, som öfverskyler efterhängsenheten, ehuru den kan vara besvärlig nog ibland. Ingenstädes har vattnet en sådan härlig blå färg som vid Capri, och ingenstädes är lugnet så ljuft, så att säga, helande som här. Läger man dertill, att klimatet är varmt, mildt, helsobringande och hotellen utmärkta, torde det icke förvåna någon, att Capri af den trötta resanden anses som en verklig oas, der man med välbehag kan hvila ut efter resans besvärligheter. Öns flora är rik och intressant; nio hundra exemplar, utom artisterna, hvilka växa likt ogräs. Det är omöjligt att taga tio steg på Capri utan att »stöta upp» en artist. Först kände jag mig litet generad af fruktan »att störa», men sedan jag lärt mig att klassificera dem, tog jag saken lugnare. Capri har dessutom sina rika historiska minnen, sina fornlemningar och framför allt sina grottor, af hvilka ensam »den blå» årligen drager tusendetalet turister till ön. Att tala om Capri utan att tala

om Tiberius, kejsartyrannen, som är 25 efter vår tidsräkning hit tog sin tillflykt för att hos naturen söka lindring och bot för sin dödssjuka kropp och sitt af människohat förgiftade sinne, är omöjligt. Minnet af honom har fullkomligt vuxit fast med ön och hela dess utveckling. För barnen är han ännu i dag den buse, med hvilken de skrämmas till lydnad; för de gamle är han ett tungt, svart moln, som en gång hotat deras kära ö med död och förstöring, och för den upplysta ungdomen en outtömlig guldgrufva, som icke kan skötas nog omsorgsfullt. Hvarje minnesmärke, hvarje sägen, bevarad från far till son i oändliga släktled, inbringar dem flere centesimi, än de eljest skulle kunna förtjena på årtal. Också berättas minnen och tilldragelser från »den dystra tiden», såsom Tiberii sjelfvilliga förvisning till ön ännu kallas, med en sådan säkerhet och ett sådant dramatiskt lif, som om de tilldragit sig i går. Högst uppe bland klipporna, otillgängligt som ett örnnäste, ligga ruinerna af »Tiberii villa», der tyrannen i vilda orgier, grymma afrättningar eller med dyrbara offer åt vredgade gudar sökte söfva de samvetsqual, som jagade honom lik en fredlös skugga från plats till plats. Det var en blåsig, regndiger dag, som jag var deruppe för första gången. Hvarje tafla bör hafva sin rätta belysning, och solljus och klarblå himmel passa illa för en plats, uppfylld af dystra minnen så som denna. På toppen af kullen strax invid ruinerna hafva några troende låtit uppföra ett kapell, på hvars ena vägg i alnshöga bokstäfver läses: »Öfva barmhertighet». Inskriften hade visserligen afseende på eremiten, som bor deruppe, men eget togo sig de orden ut *här*, der man ännu tyckte sig höra offrens qvidande, blandadt med bödlarnes skratt och svordomar. Utsigten från »villan»

anses, och detta med rätta, för den praktfullaste, som ön eger. I muren, som innestänger yttre sidan, visas ännu en nött sten, mot hvilken Tiberius i timmar brukade luta sig, spanande efter fiender, der inga funnos, fruktande förföljelser, der ingen vågade förfölja, och här på platformen var det, som Caligula, då en halvväxt yngling, »på lek» lät sin uppvaktning springa sig förbi, under det han med ett kort svärd afhöggs dens öron, som icke var nog snabb i vändningarne. Allt detta berättade eremiten, medan vi tillsammans beundrade utsigten. Den hemliga gång, som kejsaren begagnade vid sina sällsynta besök i staden, är ännu temligen väl bibehållen. En gammal gumma, som här betade sina getter, plockade upp ett par bitar ur golfmosaikerna och erbjöd mig till minne. Hon ansåg sig tydligen vara hemma hos sig, och det är af henne, som jag har följande lilla episod om tyrannens död. En dag hade Tiberius i ett anfall af vansinnigt raseri sjelf störtat sin bästa vän nedför den olycksbringande, lodräta klippa, som ännu bär namnet »Tiberii luftsprång» och nedför hvilken han lät kasta alla dem, som misshagade honom, men knapt var dådet gjordt, förr än ångern infann sig. Han lät genast upphemta den söndersargade kroppen och bisätta den med de största hedersbetygelser, men från den dagen kunde alla se konturerna af en menniskokropp afteckna sig der nere i hafssanden vid klippans fot; *hvems* kropp visste alla. Kejsaren lät kasta lasstals med grus dit ned, men gruset föll alltid i samma linier; tunga klippblock nedvältrades, men då gled konturerna upp i vattnet som en oåtkomlig skugga, hvilken sakta följde med vågornas squalp upp och ned, upp och ned. Det var värre än allt annat. I dagar, i veckor satt Tiberius som fasttrollad på klippan och stir-

rade ned i det klara vattnet, som dolde en så förfärlig hemlighet, till dess han slutligen en dag störtade nedför den svindlande höjden, lockad i döden af vännens ohämnade ande. Så slutade gumman sin berättelse, och hon tycktes hafva reda på saken.

En dag gjorde vi en tur rundt kring ön för att besöka grottorna, och det var en färd, väl värd att göra. För de flesta turister eger Capri blott *en* grotta, »den blå», och endast ett fåtal besöker de öfriga, som dock alla äro mer eller mindre märkliga. Hafvet låg lugnt och stilla som en spegel; »Giovanni med det präktiga hufvudet» (utvändigt notabene), artisternas stående modell, framdref utan svårighet den lätta båten med sin brokiga åra, och snart voro vi framme vid »röda grottan», der vattnet tyckes bestå af blod och väggarne af purpur. En stund derefter gled båten in i den »gröna grottan», som nästan täflade med den blå om skönhetspriset. Väggarne skiftade i de rikaste, mjukaste färgöfvergångar, från spädaste ljusgrönt till djupaste mossfärg, vattnet upphemtade hvarje reflex och bröt sig i de underbaraste färgskiftningar. Tonen i hela grottan var matt ljusgrön och det hela af en utomordentlig verkan. »Den hvita grottan» frapperar kanske minst, men på mig slog den särdeles an. Allt var här hvitt, väggar, tak, vatten. Det var, som om man rott i en genomskinlig snö. Genom en öppning i taket föll en bred ljusstrimma in, och rundt kring väggarne löpte en skiftande krans af mossa och mörkröda koraller (Capri-koraller, ett slags förhårdnade växter), hvilken gaf värme åt den eljest kanske hårda färgtonen.

Sedan vi nu rott genom »porta naturale», en storartad naturföreteelse, ett stenhvalf, genom hvilket hafvet rullar sina vågor, och farit förbi

marinan, voro vi framme vid öns älsklingsbarn, »den blå grottan», hvilken icke likt sina systrar tager emot de besökande utan alla ceremonier, utan stänges af en ingång, så låg och trång, att man icke kan komma dit in annat än med dertill särskildt afsedda båtar.

Den blå grottan var genom sägner känd från Tiberii tid, men sedan dess hade århundraden och än århundraden gått, utan att någon dödlig fått njuta af dess prakt. Man visste, att kejsaren der brukade bada och ställa till praktfulla fester till flodgudens ära; men *hvar* den var belägen, visste ingen. Fiskare hade visserligen talat om en stor grotta på öns vestra sida, men som onda andar ansågos bo derinne, vågade ingen undersöka den. Presterne underhöllo vidskepelsen för vidskepelsens skull, som de ofta göra, och så gick tiden ända till 1822, då en tysk målare, dels af nyfikenhet, dels på trots, samm in i den fruktade hålan. Han blef så hänryckt öfver den underbara prakt, som utvecklade sig för hans blickar, att han icke gaf sig någon ro, förr än han fått en passande båt byggd och lyckats öfvertala en andlig att följa sig in för att blifva öfvertygad om att i en *sådan* sal kunde inga onda andar bo. Presten, som för säkerhetens skull fört de heliga medlen med sig, kom ut lika förtjust som målaren, och från den stunden var »den blå grottans» rykte stadgadt.

Grottan har en längd af 50 meter, och hvalfvet höjer sig i midten 13 meter från vattenytan. Att beskrifva det intryck den gör är omöjligt. När man reser sig upp från den nedhukade ställning man nödgats intaga för att komma genom den trånga öppningen, smyger sig ett ofrivilligt ah! öfver ens läppar, och man vågar knapt andas af fruktan, att den underbara bilden skall försvinna.

Hela grottan är som ett praktfullt gemak i blått och silfver. Vattnet, fullkomligt genomskinligt, har himmelens — himmelens i Södern — färg, och hvarje föremål under det samma glänser som silfver. Väggarne tyckas bestå af samma dyrbara metall, och när årorna doppades ned, gnistrade vattenperlorna som blixtrande juveler. Luften har samma klara, genomskinliga, ljusblå ton som vattnet, och harmonien, prakten, skönheten af det hela är fullkomligt förtrollande. Huru länge vi voro derinne, vet jag icke. Jag tröttnade icke på att låta händerna släpa i det härliga vattnet och se, huru de antogo silfrets glans och hvithet, och det föreföll mig, som om jag villigt skulle hafva försvurit mig i bergakungens våld, om jag blott fått stanna derinne för evigt. Tyske målaren skref i den bok han utgaf om blåa grottans återupptäckande: »Som vansinnig af hänryckning, samm jag fram och åter, till dess krafterna sveko mig och jag afsvimmad sjönk ned på den klippafsats, som i dag bär namnet Tiberii trappa.» Jag log, när jag läste de orden, men nu förstår jag dem.

Vår färd kring ön hade tagit en tid af fyra timmar. Att man kan hinna se så mycket härligt på fyra timmar! Menniskan är ändå bra lycklig. Det naturen behöft århundraden för att kunna framalstra, deraf kan hon njuta inom en sekund. Nästa gång skall jag berätta sagan om Anacapri.

Sagan om Anacapri.

För många många Herrans år tillbaka, ja, för så länge sedan, att man icke ens rätt vet när, bodde vid en af de smala gränderna i Capri, der man famnar husväggarne bara man sträcker ut armarne, en af stadens förmögaste män. Ryktet hviskade om, att han tjenat under fribytareflagg och att han från den tiden hemfört så väl sin förmögenhet som sitt vilda mod, sitt häftiga och Gudsförnekande sinne, med hvilket han roade sig att skrämma byns fredliga och djupt religiösa invånare. Men åren gingo. Ungdomsblodet svalkades; Lugio, så hette mannen i fråga, blef lugnare, men också mer människoskygg än förr. Han drog sig allt mer och mer från allt umgänge; *hans* båt var den första, som gungade på fjärden om morgonen, och *hans* nät voro de sista, som togos upp på qvällen. Man sade, att han blifvit girig. När våren kom, sällade han sig till de djerfve korallfiskarena, som på Afrikas kust med fara för eget lif, sökte aflocka hafvet dess skatter.

Ett år, när han kom tillbaka från en sådan färd, hade han i sin båt en ung vacker qvinna med skygga, mörka ögon, ett underbart, ljust skiftande hår och händer och fötter så små som ett barns. Det var hans hustru, förklarade han. Hvarifrån hon var eller hvad som förmått henne att binda sitt öde vid hans, visste ingen. Att det

icke var *kärlek*, kunde äfven den minst skarpsyn-
se. Det låg ett uttryck af vämjelse, ja, nästan
fasa öfver hennes ansigte, så snart mannen nal-
kades, och endast med möda förmådde han att
då och då aflocka henne ett enstafvigt ord. Lugio
blef så småningom allt mera ordkarg och dyster,
och sin hustru vaktade han med en aldrig trött-
nande svartsjuka.

Från husets gård var utsigt öfver hafvet, och
der kunde man dagligen se den unga qvinnan
sitta sysslolös med ansigtet hvilande mot händerna,
stirrande ut åt hafvet, som om hon hoppats kunna
genomtränga den oändliga synranden. Sällan eller
aldrig gick hon ut, och då alltid följd, eller rättare
vaktad, af mannen samt tätt beslöjad. Men de
smycken hon bar uppskattades till hundratals lire,
och hennes kläder voro gjorda af tygsorter, som
blott de rika begagna. Den våren reste icke
Lugio till Afrika, och fiskarbåten låg nu mest
obegagnad, uppdragen på strand. Han satt hela
dagarne i ände utanför dörren till sitt hus, rökande
sin pipa, lik en man, som visste sin post och
beslutit att icke vika derifrån.

En dag køm bud till presten, att Lugios
hustru var mycket sjuk och önskade att tala med
honom. Hvad som då yppades vet ingen; bigten
är ju helig, men man vet, att ett häftigt uppträde
egde rum mellan presten och mannen och att den
förra sedermera alltid gjorde korstecknet som inför
en ond ande, när deras vägar händelsevis korsades.
Två dagar senare var Lugios unga hustru död,
död utan att hafva sagt ett försonande ord åt
mannen, och ett litet barn, en späd blomknopp,
var det enda minne han egde efter den prakt-
fulla ros han med våld eller list sökt plantera
vid sin hård för att se den tvina bort och dö.
Hvem vet!

Utan en tår, med sammanpressade läppar och hårdt hopdragna ögonbryn, anordnade Lugio begrafningen. Sedan sålde han huset och flyttade tillika med barnet och sköterskan ned till Marinon, der han fullkomligt afskilde sig från sina gamla bekanta, ja, från allt umgänge för öfrigt.

Den afgudiska kärlek han hyste för barnet, en flicka, som uppkallats med det främmande namnet Ann, låter sig icke beskrifva. Hans armar voro hennes vagga, hans sång söfde henne till ro, och ingen önskan, ingen nyck, uttalad af henne, blef svår att uppfylla. Men ju äldre hon blef, ju mera drog sig fadern tillbaka. Det var, som om han börjat blifva skygg för sitt eget barn, och ibland betraktade han henne med ett uttryck nästan af förfäran. För hvarje år som gick, ju kärfvare och besynnerligare blef fadern, och när Ann slutligen vuxit upp till en sextonårig vacker, blomstrande flicka med moderns ljusa hår och mörka ögon, så nästan undflydde han henne.

En vacker flicka liknar en vacker blomma; hur mycket hon än må växa i skuggan, drager hon likväl fjärilar till sig. Lugios lilla hus fullkomligt belägrades af kärlekskranke unge män, som sökte tilldraga sig en blick eller ett leende från den sköna flickan, som sjöng och qvittrade hela dagen bakom verandans blomstergaller, alldeles som en fogel i bur, och ibland, när fadern icke såg henne, stack fram det ljuslockiga hufvudet och log och nickade utan att synas det ringaste förvånad öfver den hyllning hon uppväckte. Fadern hade på senare tiden blifvit allt mera karg och häftig, och hennes ljusa hår fördrog han alls icke. Hon måste hafva det täckt af en slöja; »det gjorde ondt i hans ögon», förklarade han. En dag yttrade han helt kort, att han nu gjort dotterns val af make. Hon skulle

gifta sig med Pansa, han, som egde det stora vackra huset, de rika vinplanteringarne och de härliga trädgårdarne. Ann bäfvade. Hennes hjerta hade redan gjort sitt val. Hon älskade Beppo, korallfiskaren, den fattige Beppo, som hvarken egde hus, vinplantering eller trädgård, men som var ung, vacker och som älskade henne mer än sitt lif, det visste hon. Först vågade hon ingenting säga, men en dag tog hon mod till sig och anförtrodde fadern sitt hjertas hemlighet. Hon knäföll, hon bad, hon gret, men förgäfves. Fadern bleknade ända till läpparne, slog handen i marmorbordet, så att blodet sprack fram under naglarne och svor, att förr än hon fick blifva den strykerns hustru, skulle han dränka henne med egen hand. Men det behöfdes icke, tillade han lugnare, ty inom en vecka skulle hon vara Pansas hustru, och sedan fick »mannen vakta henne sjelf», tillade han dystert. De unga voro förtviflade. Tiden flög, som om den hade vingar. Anns bruddrägt var redan bestäld och Pansa kom dagligen med blommor och presenter. Fadern var icke ovänlig, men Ann såg likväl, hur noga han bevakade hvarje hennes steg. Slutligen återstodo blott några timmar till bröllopsdagen. Då fattade de unga älskande ett förtvifadt beslut. Under natten firade Ann sig ned genom fönstret i hennes älskares båt, och så flydde de utåt hafvet. Men hvart skulle de taga vägen? Så snart det blef dager, skulle flykten upptäckas och de blifva förda tillbaka under spott och hån. Då fick den unge mannen en idé. Han rodde till öns östra sida, som nästan lodrätt höjer sig från hafvet och som genom otillgängliga bergspass var afskild från det egentliga Capri. Här skulle ingen söka dem. Sedan de dragit upp båten bakom ett par stenar, som fullkomligt dolde den, lastade de på sig sina få

förmögenheter och började det besvärliga uppåtstigandet. Mången gång slant Anns fot, och mången gång skulle hon hafva störtat tillbaka i det svindlande djupet, om icke Beppos hand uppehållit henne och om icke hans röst intalat mod i hennes hjerta. Slutligen voro de uppe, och de uppgåfvo ett ofrivilligt utrop af förvåning och förtjusning. I stället för den otillgängliga klippöken de trott sig finna möttes de af öppna leende ängar, som ännu aldrig en lie afnejat, härliga skogar, dansande bäckar, och, bäst af allt, mellan två klipputsprång låg en lugn vik, der en båt kunde ligga trygg för alla vindar. Så länge dagen räckte, tordes de icke röra sig, men när skymningen föll på, tog Beppo sin älskling vid handen och så klättrade de vidare ända upp till toppen af Monte Solario (öns högsta spets), der den helige eremiten bodde, som endast vid hvar helg lemnade sin tillflyktsort för att afhemta de gåfvor, som befolkningen buro till bergets fot. Eljest bodde han ensam här uppe för att med böner och fasta försona ett okänt fordom. Den helige mannen mottog de unga tu med stor vänlighet. Huru skild han än lefde från världen, hade likväl icke minnet af hans egen ungdom hunnit att alldeles förkolna i hans hjerta. Han lyssnade med stort deltagande på deras berättelse och lät slutligen på Beppos ifriga böner förmå sig att med vigsel afsluta den roman, hvars näst föregående kapitel uppväckt en sådan storm af undran och skadeglädje der nere i staden.

Beppo och hans unga hustru uppförde nu åt sig en primitiv koja, och sålunda grundlades Anacapri eller »Anacapri», nu en stad med 1600 invånare.

Två år förrunno, och ännu var flyktingarnes uppehållsort obekant. Eremiten delade trofast med

sig åt dem af sina knappa håfvor, och ehuru det visserligen väckte en viss undran, att han på senare tider hehöft så mycket husgerådssaker, var hans rykte för helighet allt för stadgadt för att det skulle kunna lida af att litet jordisk slagglade sig på vingarne. Emellertid hade så småningom ett litet enkelt hus vuxit upp der uppe bland ängarne och träden; två unga lyckliga människor arbetade från morgon till qväll för att hålla nöden aflägsnad, och om också den unga hustruns ögon tårades ibland vid tanken på, hur dyrt hon köpt sin lycka, behöfdes blott en blick på mannens lyckliga ansigte för att ånyo framkalla leendet på hennes läppar.

En dag vid slutet af andra året gick Lugio, nu en gubbe med snöhvitt hår och böjda skuldror, efter sjöstranden, då han plötsligt stannade som förstenad. Der uppe, högst bland klipporna, stod en ljus qvinnogestalt, hållande som ett bylte på ena armen, under det hon skuggade ögonen med handen och stirrade ned mot staden. Lugio vågade icke andas af fruktan att synen skulle försvinna. Hade han varit som *förr*, hade han klättrat dit upp, om också lifvet skulle ha sprungit, men han var bruten nu till kropp och själ; dotterns flykt hade slitit den sista hårda strängen ur hans hjerta. Hade han henne blott åter! Hvad rådde *hon* för, att hon liknade allt mera sin moder, ju äldre hon blef; hvad rådde *hon* för, att hvarje påminnelse om modern för honom blef som salt i ett öppet sår; hvad rådde *hon* för, att han handlat som en skurk och förblindad af en vanvettig passion med föraktligt våld stulit en lycka, som icke var hans; hvad rådde *hon* för, att hennes hjerta just skulle fästa sig vid sonen till den man han en gång så grymt bedragit — och som fann sin graf derute bland korallrefven, en ofrivillig

graf, trodde alla, men *han* visste bättre och — *hon*, hustrun, som hatade honom intill döden?

Den ljusa skepnaden stod orörlig der uppe; plötsligt ryckte hon till, kastade sig på knä, höjde som bedjande upp de båda armarne med dess börda och försvann som en andesyn.

Dagen derpå stod Lugio på samma plats. Han tänkte på, huru hustrun längtat tillbaka till det främmande land, som sett henne födas, och huru han hånat henne; nu erfor han samma känslor. Han längtade med hela sin själ dit upp, till de ovänliga klipporna. Det föreföll honom, som om der vore hans hemland och som om han der först skulle finna den ro, den lycka, han hittills saknat.

Qvinnoskepnaden visade sig äfven i dag och sedan alla dagar. Lugio infann sig på bestämd tid, så äfven den. En dag stod en manlig figur vid dess sida. Lugios hustru hade en gång bedt att få se Beppo, hennes trolofvades son i första giftet, och då hade mannen *slagit* henne till svar. Kunde detta vara Beppo? Lugio böjde ned hufvudet. Nå, om så vore, hvad mer! Beppo hade älskat hans barn, medan han...! Det föreföll Lugio, som om skepnaden dagligen nalkades allt mer och mer. Kunde det vara en synvilla? Nej. En dag urskilde han tydligen dotterns anletsdrag, der hon stod med ett litet ljuslockigt barn på armen. Då vaknade den gamla energin med ens. Förgätande sin svaghet började han att klättra uppför de otillgängliga klipporna, men han hade icke hunnit långt förr än krafterna sveko, och han skulle hafva störtat tillbaka i djupet, om icke en klippspets varit i vägen, på hvilken han nedföll afsvinnad. När han vaknade till sans igen, låg han med hufvudet i dotterns knä. Glömsk af egen fara, hade hon vid åsynen af faderns fall tryckt barnet intill sig, halkat sig nedför klipp-

väggen och oskadd kommit honom till hjälp. Hemligheten af hennes gradvisa närmande uppdagades nu. Under hvarje natt hade mannen huggit ett trappsteg i det hårda berget för att far och barn skulle kunna träffas till sist. Men berget var högt, och arbetet skred blott långsamt framåt. Sedan, när försoningen väl var öfver och den gamle med sina skatter flyttat upp till sina barn, hvilka på inga villkor ville öfvergifva sin kära tillflyktsort, fullbordades Beppos vackra idé: »Kärlekens trappa», som den kallas än i dag och som slutligen räknade 535 steg. Längre utgjorde den Anacapris enda föreningslänk med det egentliga Capri. Nu leder en bred, dyrbar landsväg dit upp, anlagd i zig-zag allt efter bergens skiftande böjningar, och dock, huru fattig förefaller den icke, jemförd med den mossbelupna, igenrasade trappstigen med dess rörande legend! Knappt hade Anns och Beppos tillflyktsort blifvit upptäckt, förr än flere olyckliga älskande togo sin tillflykt till dem. Eremiten sammanvigde par efter par, hvartill han egde full rätt såsom prest, ehuru han lemnat klostrets frid. Och så småningom blef det en hel liten kärlekskoloni der uppe bland bergen. Men förbittringen der nere i gamla staden blef allt häftigare, och kärlek och förbittring äro ännu i dag Anacapris lösen. Anacapriboarne bilda sins emellan ett samhälle af sällsynt enighet, men med »den gamle», som Capri helt kort kallas, lefva de fortfarande på krigsföt. Det finnes många Capri-boar, som aldrig sett systerstaden, och tvärtom. Endast kärleken, som icke vet af någon gränsskilnad, smyger sig emellan de båda lägren och ställer till oreda och besvär, men så småningom skall väl dess mission vara uppfylld, »de tu blifva ett», och »den brännande fråga», om hvilken striden först uppflammade, sålunda lösas.

Från utsigtsplatån på Anacapri har man den härligaste utsigt öfver Neapel, Vesuvius, Ischia, Amalfi och Paestum, hvars sköna ruiner hägra som en hellenisk saga, bunden i ett nutidsband af sagolik prakt. I timmar sutto vi en dag deruppe utan att tröttna, men slutligen återvände vi likväl till sjelfva staden. Kyrkan låg så täck och inbjudande, gatorna voro relativt breda, och husen buro alla spår af att vara uppförda på senare tider. Jag frågade efter Beppos och Anns grafvar, men ingen visste, hvar de voro belägna; sjelfva deras namn voro bortglömda. De tillhöra nu sagan blott. Men der eremitens koja stått, lästes i halft utplånad skrift, inristadt i stenväggen: »den som älskar, lefver». Det var kanske hans testamente åt en nyfiken verld.

Sedan vi druckit ett glas af det härliga Capri-vinet, började vi åter nedstigandet — vi valde den gamla vägen, men på de öfvervuxna, söndriga, utnötta steg, som en gång bildat »Kärlekens trappa», stannade jag ännu en gång och drömde »sagan om Anacapri».

Klosterlif.

Det var en solig och varm dag, som vi lemnade Neapel för att med jernvägen fara till Salerno och derifrån fortsätta till Amalfi, der vi ämnade uppehålla oss några dagar. Efter två och en half timmes färd voro vi framme vid Salerno, en stad, som har ett förtjusande läge vid en vik af Medelhafvet och som lik Amalfi en gång varit »mäktig och rik», ehuru den nu sjunkit ned till en småstad af föga betydenhet, trots sin folkmängd af nära 29,000 invånare. Salerno eger rätt intressanta fornlemningar och en vacker domkyrka, hvars förnämsta prydnader utgöras af de från Pæstum röfvade — ja, jag kallar det rof — antika konstverken. En trappa leder till den framför kyrkan belägna platformen, som omgifves af 28 grekiska kolonner och i hvars midt den praktfulla marmorbassin stått, som nu pryder Villa Nationale i Neapel. Under högaltaret är en krypta, som är dekorerad i slösande prakt med olikfärgad marmor och dyrbara mosaiker. Här förvaras de heliga relikerna efter evangelisten Mattheus, hvilka år, ja, jag tror 930 hitfördes från Orienten och till hvilkas ära templet blifvit uppfördt. Fyra timmars väg från Salerno ligger Pæstum med dess beryktade ruiner. Pæstum hette från början Posedonia, eller Neptuns stad, och anlades 600 år före Kristus af grekerne. Men 375 föll staden i romarnes händer, hvilka

då gäfvö den namnet »Pæstum» och ditskickade en romersk koloni, som så småningom utträngde den gamla befolkningen. Men ingen välsignelse hvilade öfver den nya staden. Malarian bortryckte hundratals offer, och redan under Augustus var den i det närmaste öfvergifven i och för sitt dödsbringande klimat. Ännu i dag anses det vara förenadt med en viss fara att nalkas de sumpuppfyllda kärr, som utgöra Pæstums grund och omgifning, men de flesta turister våga dock lifvet för att få glädjas åt de härliga grekiska tempelruinerna, hvilka der finnas och hvilka kanske äro de mäktigaste minnen från fordom, som Italien eger. Att här gifva en beskrifning öfver dem hvarken kan eller vill jag, utan skall blott med några ord omnämna »Neptuns tempel», hvilket är det skönaste och det bäst bibehållna af dem alla. Neptuns tempel har en längd af 58 meter och en bredd af 26. Sex mäktiga pelare af den tyngsta doriska stilen uppbära fäsadens, och sex liknande sammanbinda väggen midt emot med sidornas härliga pelarrader. Hela templet består af 36 fullkomligt väl bibehållna pelare, utom de 16, som uppbära taket till cellen, der Neptun själf, den helige guden, hade sin plats.

Det intryck denna majestätiska, väldiga och ändå så harmoniska tempelbyggnad gör här i den ödsliga, glädjelösa naturen är i sanning storartadt.

Vägen mellan Salerno och Amalfi är kanske ett af de märkligaste arbeten, som den nyare vägbyggnadskonsten har att erbjuda. Den är huggen i sjelfva klippväggen, som följer kusten, och hvilar bitvis på murade gallerier och viadukter, hvilka på sina ställen höja sig ända till 150 meter från hafsytan. För öfrigt slingrar den sig i oändliga böjningar, genomkorsar flere leende byar och erbjuder vid hvarje krökning de skönaste vyer.

Hafvet hade en så genomskinlig färg, bergen skimrade och bröto sig i de mest olikartade skiftningar, olivträden hade nyss påtagit sin fagra sommardrägt. Vi ville åka sakta — mellan Salerno och Amalfi fins ingen jernväg, gud ske lof — för att kunna njuta riktigt, men vår kusk hade annorlunda beslutit. Hans kuskstolthet bjöd honom att söka köra om en vagn med *två* hästar (han hade blott en), och först när vi lemnat den hatade rivalen så långt bakom oss, att icke ens hjulens rullande urskildes, villför han vår önskan att köra fot för fot. Amalfi har anor ända från sjetteseklet, när staden lydde under grekiskt välde och hade en folkmängd af öfver 50,000 människor.

Men Amalfiboarne voro ett oroligt slägte. De gjorde uppror, afkastade konungaoket och lät utropa staden till republik. De styrdes nu i några år af en doge, men lågo i ett ständigt gräl med sina grannar, prinsarne af Salerno, som de med framgång bekrigade. Nu kände den unga republikens öfvermod inga gränser; den rustade sig till krig med den norrmanke konung Roger, som då regerade i Neapel. De blefvo likväl slagne och nödgades betala vasallskatt samt införlifvades sålunda ånyo med konungamakten. Men Amalfiboarne förmådde icke att hålla sig lugna. De anföllo Pisa, som med knapp nöd kunde försvara sig, härjade och brände, och först i tolfte seklet blef deras öfvermod fullkomligt brutet, och det af en makt, som ingen kan motstå, af naturen. Hafvet slukade allt mer och mer af stadens gränser, till dess slutligen en förfärlig öfersvämning fullbordade förstörelseverket och under sina vågor begrafde både vallar och torn samt mer än halfva stadens befolkning. Sedan dess har Amalfi varit i ett ständigt sjunkande och är nu en liten obetydlig plats med 6,000 invånare, hvilka försörja

sig med pappers- och maccaronitillverkning och hvilkas eröfringslusta inskränker sig till kopparslantarne i främlingarnes fickor. Amalfis klimat anses vara det mildaste i hela Italien. Staden ligger skyddad af höga berg för alla vindar, utom den sydliga, hvilken, uppfriskad af hafvet, sveper öfver nejden. Man talade om att der skulle inrättas en kurort för bröstsjuka, men jag vill icke gå i borgen för påståendets riktighet.

Emellertid låg nu den lilla staden solljus och täck på hafsstranden, med sin bakgrund af höga skogbevuxna berg, på hvilkas öfversta topp den gamla capucinerkyrkans hvita väggar glindrade. Vi togo in på »Hôtel Luna», ett gammalt för detta kloster, hvilket, lik så många af sina syskon, nödgats öppna de heliga portarne för det brusande, bullrande verldslifvet. Från gatan såg »Luna» ut som blott en hög, otillgänglig mur med ett par skottgluggar till fönster. — Munkarne byggde ofta så för att icke fresta verdens barn till syndig afundsjuka. — Men sedan man gått upp för ett par branta trappor och in genom en lång gång, möttes man af en den allra täckaste »klosterinteriör», den gamla klostergården, hvars öfvertäckta pelarrader instängde den blomstersmyckade fyrkanten i midten. En präktig, förfallen brunn, som skiftade i hundratals färger, stod i ett hörn, omgifven af kolossala krukor af antik form, och upp till taket ledde en söndrig trappa, på hvars steg man med minsta spår af inbillning kunde se märken efter munkarnes fötter innötta. Den gamla klockstapeln var ännu kvar. Lutande och bräcklig, skänkte den lika väl ett slags skydd åt klosterklockan, som hängde på ett förvittradt rep och täljde underbara sagor för den som förstod dem. En dag slog jag med parasollen mot den ergiga malmen. Den gaf ifrån sig ett doft, klagande

ljud, lik en skendöd, som väckts till lif af en ovarsam hand. Jag bad den gamla klockan om förlåtelse i mitt sinne och sköt igen den rankiga dörren. Hvem vet, om icke en stackars osäll munksjäl bodde derinne!

Kloster låta i allmänhet särdeles väl omskapa sig till hotell, och »Luna» utgjorde icke något undantag. Cellerna användes till gästrum, kyrkan till matsal, refektoriet till kök, och penitensrummet var värdfolkets sängkammare. Det är omöjligt att beskrifva det behag, den onämnbare frid, som den gamla klostergården spred omkring sig. Dess makt var fullkomligt trolsk. Man tröttnade aldrig att vandra i dess svala gångar, att från taket lyssna till vågornas sqvalp och glädjas åt den härliga utsigten eller att gömd i något skuggigt hörn söka att teckna af den mossbelupna brunnen, som lockade fram papper och färger lika oemotståndligt som en trollkarl. »Luna» var ett genomitalienskt hotell, som lefde i den tron, att det var fullkomligt anordnad efter franskt mönster. Värden kunde icke ett ord af något främmande språk, värdinnan, ung och vacker, bar fiskarflickornas korta kjol, virade gerna en brokig duk kring de glänsande hårmassorna och betraktade med fullkomlig vördnad hvarje värdelös småsak, som mannen anskaffat till hotellets prydnad; koeken uppträdde som medlem af familjen, och hvad fakinen angår, ansåg han sig tydligen vara hvarje resandes vän och bror samt rättade sitt uppförande derefter. Snyggheten var fransk — utvändigt — men hvad gjorde det? Man kunde ändå icke slita sig lös från klostergårdens förtrollning och utsträckte vistandet från dagar till veckor. Men det är sant! Jag höll på att glömma »Lunas» allra viktigaste personage »herr kyparen», en bränd, friserad uppenbarelse i frack och hvit hals-

duk, som talade flere språk och kujonerade hela huset för resten.

En morgon såg jag den gamla klostergården i deshabillé, och kanske hade den aldrig tett sig så pittoresk. Mellan ett par pelare satt den otymplige värden — han var 40 år äldre än sin hustru — i brokig rökmössa, med hela ansigtet täckt af tvällödder, som han försökte att skrapa af med en slö rakknif, under det han gjorde de vidunderligaste grimaser framför en spegelbit, fastslagen i bröstet på ett för detta helgon, som nu mist både hufvud och ben. En bit derifrån stod kocken i sitt hvita livré, pratande och gestikulerande framför två muskulösa, solbrända fiskare, som med näten kastade öfver axeln höllo upp skimrande fiskar till påseende. Fakinen låg framstupa i en blomsterrabatt och gjorde sig älskvärd för de två tjänstflickorna, som, barbenta, klädda i trasiga kjolar med brokiga färger, vid brunnen tvättade linne, fast — nå, kanske är det icke värdt att blotta, huru en italiensk tvätt skötes. På tröskeln till det mörka sofrummet stod den unga hustrun med det glänsande håret utslaget, den bara halsen prydd af ett korallhalsband och en den lättaste toilett för öfrigt, vyssjande och dansande med sitt lilla barn, under det hon skratade så, att de hvita tänderna lyste likt perlor. Det låg en färgprakt, en friskhet öfver dessa små »genretaflor i antik ram», som gjorde dem helt enkelt förtjusande. Men nu slog klockan sju, och som genom ett trolleri förvandlades scenen med ens. Det blef en brådska, en oro, en villervalla, som om världens sista stund nalkades.

Inom fem minuter var gården tom, och klockan tio minuter öfver sju trädde »herr kyparen» ur sin cell. Nu var gåtan löst. Han hade »befalt»,

att gården skulle vara städad hvarje morgon klockan sju, och hans befallning var lag.

Till klosterlifvet hörde för öfrigt musik nästan hvarje qväll. Det är känt, att i Italien bruka sångare infinna sig, när skymningen faller på, för att roa hotellens gäster med sång och musik, och Amalfis trubadurer voro outtröttliga. Må vara, att deras visor hade föga värde, men de föredrogos så mjukt och musikaliskt, att de räddades från slagdängans dom. I allmänhet sjunga dessa »folksångare» rent och med en pietet, som kommer dem att med yttersta noggrannhet iakttaga tempo och nyansering. Zittran och gitarren sköta de med smak, men deras fiolspel är förfärligt. Det gjorde ett särdeles behagligt, ja, ibland ett till och med fullkomligt tjusande intryck, när man från den qvafva matsalen med dess sorl af olika talande röster och olikljudande språk kom ut i den ljumma, blomsterdoftande qvällsluften och hörde en låg, mjuk röst, ackompanjerad af zittra, föredraga en sång, som man kanske icke förstod, men som så underbart tycktes sammansmälta med stundens stämning.

En dag begärde en Capribo eller rättare en engelsman, som genom sin kärlek till en skön Caprifficka blifvit en naturaliserad Capribo, Vesuvii-visan. Som en eld löpte den underrättelsen genom huset: värden, kocken, fakinen och ännu ett par karlar kommo springande och stälde upp sig bakom sångarne. Ja, till och med den gravitetiske »herr kyparen» sällade sig till dem. De bildade chör, upplyste Capri-engelsmannen, och så stämdes Vesuvii-visan upp. Denna visa komponerades samma år, som jernvägen till Vesuvius invigdes, och gör narr »af det svarta vidundret, som flåsar och stånkar, under det att en käck man bär 'Inglesi' på sin rygg och skrattar och sjunger

som barnet vid lek». »Chören» gjorde sin sak ypperligt. Den instämde med en precision i hvarje refräng, som lemnade intet öfrigt att önska; den gapskrattade, så att man måste skratta med, och den härmade med den mest burleska trohet tågets slingringar och ryckningar för att komma uppför det branta berget. Slutligen blef Capri-engelsmannen så elektriserad, att äfven han rusade upp och instämde i sången. Skratt, støj, munterhet rådde, till dess slutligen föredraget slutade under åhörarnes bravorop.

Musiken dämpades nu. Från dur öfvergick den till moll. Fakinen, som var en framstående talang i pantomimen, började att vackla fram och åter, som om han varit drucken eller sjuk. Plötsligt föll han till marken, död. Två af sångarne trädde nu fram, sjungande en munter visa, men ryggade hastigt tillbaka, när de fingo se den på marken utsträckta kroppen. De gjorde hastigt korstecknet, men beslöto sig slutligen under ett sorgset tremolando, för att undersöka om lifvet verkligen flytt. Sedan de öfvertygat sig att så var händelsen, uppstämde de en klagosång och började att gräfvä en inbillad graf. Sedan togo de den döde under ett dystert adagio i benen och axlarne samt började att ringa med honom fram och åter, under det att de härmade klockorna: bing, bång, bing, bång. Men vid en hastig vändning råkade de att tappa sin börda i marken. Med ett skutt, som kunnat hedra en pajazzo, rusade nu den förmente döde upp och började att med gester och ord anklaga de båda barmhertige samariterne att hafva velat råna och mörda honom. Den trio, som nu följde, väckte ohejdad munterhet, och slutet blef en den allra vildaste försoningsdans, i hvilken en klumpig nordbo icke

ens skulle kunna hafva deltagit, äfven om en stor förmögenhet blifvit hans belöning.

Men skymningen blef allt djupare, klostergården lockade allt mer. Bland pelarraderna smög en ensam munkgestalt, de engelska artisternas modell, men som här såg ut som en ande, sprungen upp ur jorden; i hvarje vrå hviskades ett sakta ave; den gamla klockan kallade ännu en gång till bön — i fantasiens verld. Skrattet och skämtet dogo ut så småningom. Det gamla klosterlivet hade trängt ut det nya.

S:ta Rosalies kapell.

Ett julminne från Palermo.

Tyskarne i pensionen hade med stort besvär lyckats förskaffa sig ett sexqvarters högt lärkträd, som, uppställt på en hög fot, utpyntadt med alla tänkbara granlåter, skulle föreställa julgran. »Granen» stod midt i växthuset mellan två alléer af praktfulla palmträd och såg så förkrympt och sorglig ut, att den med ens framlockade alla hemlängtans andar i min själ. För att förströ mig gjorde jag en promenad i staden, der lifvet brusade och pulserade som vanligt. Luften var varm, som en högsommardag, i gathörnen stodo blomsterförsäljare, utropande buketter af rosor, orangeblommor och violer, hafvet vältrade sig i långsamma blåskimrande vågor mot stranden, och på Chiaian koketterade parasollklädda damer för herrar i hvita linnekläder och bredskyggiga halmhattar. Aldrig hade dessa taflore förefallit mig så främmande som i dag. Utanför kyrkdörrarne sutto skrumpna käringar, utbudande skefögda jesusbarn af vax med eldröda mantlar och guldkronor af papp på hufvudena. Det var det enda, som tydde på helg, om man undantager tiggarna, som fördubblat sin efterhängsenhet i förhoppning, att främlingarnes hjertan nu skulle varra lättare att beveka än vanligt.

Utan att märka det hade jag så småningom lemnat staden bakom mig och genom porta Macqueda

gått ut på den väg, som förde till landsbygden. Bullret dog bort allt mer och mer. De byggnader, som här på ömse sidor instängde vägen, lågo alla gömda i skuggrika trädgårdar och läto mer ana än se sig. Längre fram togo orangelunderna vid, och de få ekipager, som syntes — det var icke corsotid — rullade framåt med ett visst aristokratiskt lugn. Monte Pellegrinos mjuka spetsar tycktes alldeles sammansmälta med den lätta, genomskinliga dimma, som hvilade öfver synranden, och aldrig hade det beryktade berget förefallit mig skönare, mer stämningsfullt. Monte Pellegrino är det gamla Erkte, der Hannibals far, den tappre Hamilcar Barcas, i sju år höll sig befast, trotsande romarnes flotta, som låg nedanför, och deras kavalleri, som förgäfves försökte storma det mästerligt försvarade berget. Ännu lefver den tappre afrikanens minne under namnet »Blixten» i folksagan, och ännu visas fragment af vallar och befästningar, som sägas vara från hans tid. Men Monte Pellegrino har äfven minnen af senare dato. I tio år var det uppehållsort för ett beryktadt röfvarband, hvars anförare »gick klädd i silke och guld, som han tog från främling så huld», som det står i röfvarvisan, der bandets alla mandater äro upprepade.

Men det var på fredligare väg, som Monte Pellegrino skulle vinna det höga anseende, som det än i dag eger. Det var nämligen här, som den heliga Rosalie framlefde och avslutade sitt åt Gud helgade lif. S:ta Rosalie var en skön, högättad flicka, ja, så högättad till och med, att hon räknade konungar i sin släkt. En dag flydde hon, i full förtviflan öfver den sedeslöshet hon såg råda så väl vid hofvet som i sitt eget hem, upp till Monte Pellegrinos högsta spets, der hon under tårar och böner anropade Gud om tröst och råd.

Då fick hon se en snöhvit örn kretsa öfver berget, till dess han slutligen sakta sänkte sig ned och försvann i en fördjupning. Med klappande hjerta följde honom Rosalie och befann sig då i en stor håla, hvars väggar skiftade i de skönaste färger. Då förstod hon, att det var Guds vilja att hon för alltid skulle draga sig tillbaka från världen och här, i denna håla, bedja för deras själar, som eljest skulle komma att brinna i evig eld. I många år lefde den heliga Rosalie, som hon snart kallades, så som hon föresatt sig, och inga befallningar förmådde att ånyo locka henne med i verldshvimlet. En dag när den uppretade fadern infann sig med beväpnadt följe för att använda våld, sänkte sig ett ogenomträngligt moln som en skyddande sköld ned framför dottern. Då förstod han, att hon var en af Guds utvalda ooh lemnade henne i fred för alltid. Slutligen dog den heliga Rosalie i följd af de späkningar och försakelser hon underkastade sig, och när hennes qvarlevor fördes genom staden för att bisättas i familjegravven, upphörde pesten, som just då grasserade, att vidare anfälla nya offer. Undret var tydligt, och nu utnämndes den heliga Rosalie till stadens skyddshelgon, en rang, som hon innehar än i dag. Hålan, i hvilken hon bott, omskapades till kyrka, och en väg, hvilande på hvalfbågar, anlades dit upp, som har kostat orimliga summor.

Nu emellertid stod jag vid bergets fot. Till följd af sammanstötande omständigheter hade vi ännu icke gjort vårt besök i »Rosalies kapell», ett besök, som eljest plägar vara ett af främlingarnes första. Men i dag erfor jag ett oemotståndligt begär att komma upp till bergets spets, för att derifrån få kasta en blick öfver hafvet och hän mot Norden, hvars julfröjder så lockande hägrade för mitt sinne. På ett klippetsprång satt

en ung herde, sjungande en munter visa, under det hans hjord med ansträngande af all sin intelligens nyfiket betraktade främlingen, som så tydligt önskade komma upp till den; högt uppe i en krökning framskymtade en kavalkad af åsnor, bärande skådelystna misser och gentlemen», och lik skuggor gled den ena prestfiguren efter den andra mig förbi, alla med bönboken i hand, ögonen nedslagna och den vida kåpan uppskörtad för att underlätta det besvärliga uppåtstigandet.

I S:ta Rosalies kapell hålles dagligen gudstjänst, och det råder fullkomlig täflan om, hvilken orden skall få ditskicka sina kandidater. Strax nedanför berget stodo ett par sadlade åsnor med sina förare. Jag vet icke riktigt, hur det gick till, men inom några ögonblick satt jag bekvämt placerad på den enas rygg och var, tack vare pådrifvarens påpasslighet med piskan, mot hvars användande jag förgäfves opponerade mig, inom en timme vid det efterlängtrade målet. Det fins väl knappast någon af mina läsare, som icke någon gång erfarit den njutning, som ligger i en bergsbestigning, när man fot för fot känner sig lyftas upp öfver jorden och dess trånga gränser, när bröstet vidgas och sinnet med hänryckning insuper de härliga vyer, som blicken uppfattar. Palermos oändligt sköna belägenhet har jag redan beskrifvit, hvartför ett återupprepande här torde vara onödigt, men visst är, att jag först i dag fick en klar öfversigt af dess omgifningars i sanning underbara skönhet. Långt, långt borta bröt sig och skimrade en kägelformig molnmassa, som ibland flammade till i glänsande ljus och ibland försvann i tungt i rödt skiftande mörker; det var Etnas krater, som bestod sceneriet, och ett praktfullare sådant har jag sällan skådat. Hafvet hade sin lyckligaste belysning, seglare efter seglare afteck-

nade sig och försvann. Se der en, som tager kosan mot Norden! Jag vinkade åt honom med min näsduk och ropade: god jul! Det föreföll mig, som om orden måste hafva hunnit fram.

En klocka ringde till bön. Ett par prester, som nyss anländt, blottade sina hufvuden och försvunno i den byggnad, som blifvit uppförd åt kyrkans betjening och som gömmer ingången till S:ta Rosalies kapell. Jag följde dem, smög några slantar i handen på dörrvaktaren och insläpptes. En fuktig varm luft flög mig till mötes. Först såg jag ingenting, ty belysningen bestod blott af några små rykande lampor, placerade här och der på klippetsprången, men nu inträdde dörrvaktaren och tände de två silfverkronorna i taket. En mer fantastisk, egendomlig tafra än den, som nu belystes, har man svårt att få se. De nyckfulla stenväggarne, med sina utsprång och fördjupningar, hade ingen annan beklädnad än den, som fukt och mögel gifvit dem, och glänste i de varmaste, mjukaste färger; i taket voro rännor af bly uppsatta, för att hindra fukten att droppa ned, hvilka likt skimrande, breda silfverband löpte kors och tvärs utan all synbar ordning. I fonden stod ett rikt prydt altare med alnshöga vaxljus, och i en liten nisch framtittade ett lockigt flickhufvud, omgifvet af en krans med eterneller och välluktande lampor. Det var den heliga Rosalies porträtt, taget medan hon ännu var i verlden. Från en underjordisk klyfta, öfverbyggd med ett dyrbart tak, uppburet af glasväggar, strålade ett klart sken. Här låg en afbildning i kroppslig storlek af helgonet, iklädd en mantel af rent guld och med en krona af blixtrande juveler på det glänsande, utslagna håret. Bilden, modellerad af en framstående konstnär, föreställer en ung, skön, ljus kvinna med blida, milda drag och tyckes

nästan andas, der den ligger. Åtminstone gjorde den det intrycket på mig, men kanske det var »belysningens» merit.

En dämpad chör började nu sjunga katolska gudstjenstens inledningssång. Jag hade tur. Det var stor messa i S:ta Rosalies kapell i dag, men jag vet ej, hur det var. Rökelsen, de granna drägterna, presternes mumlande, chorgossarnes svängande med de blänkande rökelsekaren, allt föreföll mig så hedniskt och trolskt här inne i det djupa berget, att jag bara ville ut igen, ut i Guds fria natur och inandas Hans friska, lifgivande luft. Dörren var stängd, men samma talisman, som förskaffat mig inträde, hjälpte mig ånyo ut, och det var med en känsla af oändligt välbehag, ja, nästan tacksamhet, som jag ånyo såg den klara blå himlen hvälfva sig öfver mig. »Så löjlige de der kättarne ändå kunna vara ibland», mumlade dörrvaktaren belåtet, stoppande mina slantar i fickan. Kanske hade han rätt, men hvem rår för sin natur. Min reskamrat hade just börjat att känna sig orolig öfver min långa bortovaro, när jag slutligen återkom hem. På qvällen dansade tyskarne kring »julgranen» och roade sig af hjertans lust, men skandinaverne, vi voro tre, firade julen för sig. Kärkomna bref förkortade tiden; julbrasa hade vi, fast af kol, kaffebordet dignade under jettebuketter af rosor och orangeblommor, men hvetbröd och *riktig* kaffeградde gaf det likväl en viss hempregel. Den fantastiska underbara bilden af S:ta Rosalies kapell ville likväl icke vika ur mitt minne.

Men på natten drömde jag, att klippans tak aflyftes med ens, att den varma, af vällukter mättade luften höjde sig, som en blå genomskinlig pelare och försvann, att altarets teatraliska prakt förbyttes till en enkel altarduk, att orgeln brusade och att

hundredtals menniskor, som sutto i enkla träbänkar, instämde i den jublande sången. Utanför låg marken täckt af snö, och i den tidiga morgonen urskilde man otydligt furuskogens mörka massor. Det blef min »juldröm», en dyrbar behållning af mitt besök i »S:ta Rosalies kapell».

En påskdag i Rom.

Hvem har icke hört talas om de forna påskhögtidligheterna i Rom, när Peterskyrkan strålade af millioner ljus ända från spiran på den beundransvärda kupolen ända ned till bottenvåningen, der mosaikarbetena bedrifvas; när fyrverkerier uppsläpptes från Pincio; när gudstjensten var en fullkomlig exposé af prakt och lyx; när heliga sånger klingade från morgon till qväll; när påfven visade sig som i en guldsky, omgifven af ett hof, hvars bländande glans förvirrade och berusade de troende; när hela Rom doftade af rökelse, som sedan spred sig öfver hela världen, på lätta vingar bärande budskap om kyrkans makt och härlighet!

Vi visste ju, att denna storhetsperiod var förbi, men beslöto dock att ställa vår resa så, att vi kunde tillbringa den »heliga veckan» i den »heliga staden». Det föreföll mig, som om den, med eller utan festligheter, der borde kunna firas så som ingenstädes eljest.

Det var en mild, klar månskensqväll, när jag såg Rom för första gången. Vattenledningarnes tallösa bågar framskymtade skugglikt, hundratal efter hundratal, en värdig inledning till världens mäktigaste verk; Campagnans oändliga fält utbredde sig skiftande och glänsande i den klara belysningen; från horisonten vältrade sig sakta en mjuk, gråhvit dimma, bildande fantastiska figurer bland stenarne och de enstaka träden; långsamt,

ja, nästan högtidligt, som om om äfven det erfarit stundens stämning, gled tåget in på perrongen, och så var jag *i Rom!* Huru mycket innebar icke det ordet, huru mycken längtan, huru många drömmar, och nu skulle allt förverkligas.

När man kommer från det brusande lifvet i Neapel, inger Rom en känsla af hvila, höghet och lugn, som verkar ytterst välgörande på sinnet. Det käns, som om ingen sorg, ingen äflan, ingen oro skulle kunna finna en här. Den öfriga verlden sjunker tillbaka som tonerna af en nyss brusande orchester. Man är hemma och erfar en känsla af frid; endast melodien leker ännu sakta i örat, grundtonen, kärnan är funnen. Rom är så underbart mäktigt. Det rycker till sig hela ens själ, gjuter sitt lif droppe efter droppe i ens ådror och tröttnar ej i sitt pånyttfödelseverk förr än den blinde blir seende, den tviflande troende.

Umgänget med den konstverld, som här finnes och som i alla tider skall göra Rom till alla städers stad, verkar först öfverväldigande och oförklarligt tjusande, som en syn ur drömmens verld. Man vacklar från konstverk till konstverk, till dess man slutligen tror sig se, huru en flick tillbakakastas från den gudaverld, der forntidens konstnärer hemtade sina ideal; då kommer lugnet. Underbara, mäktiga, förädlande Rom! Man glömmmer dina synder, dina brott och brister för det rika lif, som strömmar en till mötes ur de tusenåriga källor, som skänkt dig odödlighet.

Men, det var ju en påskdag jag skulle beskrifva.

Redan tidigt väcktes vi påskdagsmorgonen af stampet och trampet från en stor folkmassa. Det var två helsobringande helgon, som buros i procession af prester i full ornat, åtföljde af en mängd tjänstgörande bröder och lekmän, till alla sjuka

och kranka, som icke kunde deltaga i de allmänna gudstjänsterna. Eljest voro gatorna folktommare än vanligt; många butiker voro stängda, modellerna på Via Sistina hade gjort toalett, kvinnorna buro rosor i håret, männen rena skjortor under de lappade kapporna, och vackra grupper bildade de, der de halfågo i de mörka portikerna, skarpt belysta af den rödaktiga morgonsolen. Spanska trappan var fullkomligt garnerad af mörkögda, halfnakna barn, som utbjödo blommor högtiden till ära; ekipager med svartklädda damer med bönböcker i händerna korsade hvarandra, från alla kyrkor klingade sång; det låg sydländsk helg i luften. Klockan elfva hade påfven enskild messa i Sixtinska kapellet, dit man dock genom rekommendationer möjligen kunde få inträde. »Gula sidendruaperier voro här upphängda kring väggarne, påfven sjelf läste välsignelsen från en särskildt uppförd tron med veckad sidenhimmel (uppställd midt framför Michel Angelos »Yttersta dom«); alla damer voro i anbefald toalett af svart siden med slöjor som räckte till golvet, kardinalerne buro juveler till millioners (!) värde, och en dold kör sjöng så, att englarne i himmelen måste tystna af afund.» Allt det der berättade mig en fransman, som varit nog lycklig att erhålla inträdesbiljett och som äfven med tårar i ögonen omtalade, att påfven lofvat att uppsända förböner för hans dödssjuka barn. Jag vill här anmärka, att han dagen derpå erhöi telegram om att en kris inträffat i den sjukes tillstånd och att hvarje fara nu var öfver, ett faktum, som naturligtvis tillskrefs de höga bönerns makt. Huru som helst röjde denna medkänsla och denna godhet mot en försvifad far obestriddigen ett vackert drag i Leo XIII:s karakter, och sådana hörde man berättas många.

Klockan 2 var allmän messa anbefald i San Pietro. Redan klockan 12 stannade vårt ekipage nedanför den storartade plats, der kyrkan ligger, omgifven af sina två halfeirklar imposanta kolonnader, och der de beryktade vattenkonsterna kasta sina strålar högt mot skyn.

Första intrycket af Peterskyrkan är öfverväldigande. Men sedan, när man börjar att sönderdela intrycket i detaljer, skulle man allt önska sig litet mera himmel och litet mindre jord. Det ligger så mycken sinlig glöd öfver den stenverld, som befolkar kyrkan, så mycket verldsligt effekt-sökeri i en mängd af de beundransvärda arbeten, som gör San Pietro till en af de praktfullast inredda kyrkor i verlden, att man till slut förlorar grundidén och frågar sig, om det verkligen är i kristenhetens hufvudtempel man befinner sig. Jag vill dock i all ödmjukhet anmärka, att detta är ett helt och hållet individuelt intryck, som kanske alldeles icke håller stånd inför herrar konstcriticis ögon.

Drottning Kristinas, *vår* drottning Kristinas, sarkofag gjorde på mig ett plågsamt intryck. Den såg så kort och hopträngd ut, som om man endast med våld kunnat inpassa den i det afsedda rummet, och de skrytsamma taflor, som förtäljde det för kyrkan så smickrande omvändelseverket, gjorde ondt i mina svenska öron eller rättare mitt svenska hjerta, ty hvem kan väl glömma, *hvems* dotter hon var.

Klockan var nu half två. Trötta slogo vi oss ned på en bänk och betraktade, huru folkmassan vältrade sig in genom de breda dörrarne för att straxt derpå skingras och försvinna i det kolossala rummet, som behöfver tusen och åter tusen för att fyllas.

Den helige Petri störtå var utsatt för den lifligaste hyllning, men för öfrigt tycktes herrar

och damer anse sig vara i en salong, der man kunde konversera, kokettera, kasta ömma blickar på hvarandra och uppvisa eleganta toiletter.

»Det är ju, som om vår Herre hade mottagning», sade mitt resällskap, och hon hade rätt. Sydbon spar sin andakt till sista stunden, men rättvisan fordrar dock tillägga, att den snabbhet, hvarmed han kastar om från den ena känslöstämningen till den andra, fredar honom mot hvarje anklagelse för hyckleri.

Framme vid kryptan, der Canovas Pius den ... — ja, i hvilken ordning han kommer, kan jag för tillfället icke upplysa — knäböjer med det långa marmorsläpet bakom sig och händerna sammanknäppta, vaktande ingången till det rum, der kyrkans skatt bevaras, var en afskrankning uppförd, innanför hvilken stod en fyrkant med bänkar, öfverklädda med blått kläde. Äfven golfvet var täckt med samma slags tyg. Här skulle messan ega rum. En förgyld armstol, tydligen en hedersplats, stod litet för sig sjelf, och strax bredvid afskrankningen var en tillfällig musikläktare uppförd.

Man hviskade om att påfven sjelf skulle deltaga i gudstjensten, men det ryktet visade sig vara ogrundadt. Så småningom fylles det väldiga templet af andäktiga och nyfikna, och slutligen blef trängseln så stark, att man hvarken kunde komma fram eller tillbaka. Precis klockan två hördes flere klockor klinga, och strax derpå utträdde de helige fäderne, fyra och fyra i hvarje led, företrädde af korgossarne i deras helhvita spetsbroderade drägter. I spetsen för den imponerande skaran gick en liten klotrund »kyrkans näst högste tjänare», påfvens ställföreträdare, klädd i guldgul brokad, och den platta, spetsiga mössan öfversållad med perlor och broderier.

Sedan han tagit plats i högsätet, omgifven af fyra kardinaler i purpurröda dräkter och spetskragar, uppstämde kören från läktaren en fyrstämmig sång, som dock klingade så svag, att all verkan gick förlorad. Sedan följde ett sopransolo — som jag trodde — men de höga klockrena tonerna kommo från ett par mansläppar. Det var första gången jag hört denna art af sång, och ehuru sällan en mera skär och omfångsrik röst än denna klingat mig till mötes, blef dock intrycket mer egendomligt än behagligt.

Messan fortgick. Påfvens representant, som satt orörlig som en bildstod, betjenades och uppvaktades af de tjenstgörande kardinalerne. Jag räknade, att de aflyfte och påsatte hans mössa tolf gånger, hvilket lär innebära, att han så och så många gånger anses stå inför sin Gud och sin församling. I förra fallet skall hans hufvud vara obetäckt, i det senare betäckt.

En mängd halfhöga böner frammumlades, knäfall och korstecken aflöste hvarandra, hufvudorgeln brusade, fridskyssen utdelades presterne emellan, påfvens representant reste sig upp och aftog med egen hand den betydelsefulla mössan, som sedan lades på ett hyende, de heliga relikerna visades från en sidoläktare, rökelsen vältrade sig fram i täta moln öfver våra hufvuden, fäderne aftågade, gudstjensten var slut.

När qvällen kom, låg Peterskyrkan tyst, mörk, dyster, insvept som i ett ogenomträngligt sorgflor. Vatikanens massor försvunno i skuggor från ett tungt hotande moln, men Colosseum strålade i bengalisk eld. Främlingarne, som ju måste roas, voro belåtna, utom kanske några få, som tyckte att en ruin i naturlig belysning stämmer sinnet bättre än en, som glänser i teatralisk prakt.

Huru vi besågo Herculanium.

Att Herculanium år 79 begrofs under askregnet och lavaströmmarne från Vesuvius, det vet hela världen. Men hvad kanske icke hela världen vet, är orsaken till detta sorgliga olycksöde.

Herculanium, eller Herakleia, som dess egentliga, grekiska namn lyder, är en stad med vördnadsbjudande anor. Den har till anläggare ingen mindre än Hercules sjelf, som på sin äfventyrliga färd genom Italien här betade sina oxar och genom sammanflyttade stenblock förskaffade sig tak öfver hufvudet, medan han hvilade ut efter sina ansträngningar. Halfguden snarkade emellertid så förfärligt, att Vesuvius blef rädd och stängde portarne, i tanke att en medtäflare uppstått, med hvilken det icke var skäl att täfla förr än efter allvarliga förberedelser. Dessa förberedelser slutades likväl först år 79, då berget utkastade massor af stridskrafter för att krossa sin okände medtäflare med ens. Det var under letandet efter *honom*, som lavaströmmarne utbredde sig så vidt, och blott för att qväfva *honom* föll askregnet så tätt.

Det var en afton i Sorrento, när vi beundrade det rika färgspelet på Vesuvii sidor och sågo, huru solen förvandlade röken från dess topp till lätta rosenfärgade moln, som hotellets factotum, en gammal f. d. munk, hvilken utbytt det andliga

lifvet mot det verldsliga, meddelade mig denna saga. Jag vet icke, hvad värde den kan ega i historiskt afseende, men *då*, när det praktfulla sceneriet framför oss illustrerade den gamles ord och vattnets sakta squalpande mot klipporna stämde sinnet för drömmar, anslog den mig vida mer än alla torra fakta. Bakgrunden oafsedt har Herculanium likväl alltid för mig framstått i en poetisk belysning. Jag har knapt vetat något mer tilltalande för fantasien än denna tusenåriga stad, gömd djupt under jorden med det brusande lifvet rakt öfver sitt hufvud, och jag hade alltid föreställt mig, att den stämning, man skulle få der nere i de mörka, tysta gångarne, vida borde öfverträffa den, som Pompejis soliga gator kunde erbjuda. Men — ja, dömen sjelfva.

Det var en klar, härlig dag, som vi lemnade Neapel för att göra den efterlängtdade färden till Herculanium och Pompeji. Regn hade fallit under natten, och brisen från hafvet svepte så uppfriskande öfver staden, som om den velat säga: »Känn bara så härlig jag är, hvarför vill ni inte taga emot mig?» Men det vill Neapel så sällan, utan jagar honom tillbaka med sina autoriserade rännstensångor.

Härliga Neapel, hvarför skall du anse snygghet vara en sådan öfverflödsartikel! Färden gick långsamt trots kuskens hojtande och skrik, alltför långsamt för min oroliga väntan, men slutligen voro vi framme i Portici, Neapels förstad, uppförd på den grund, i hvars djup Herculanium hvilar. Vagnen stannade framför ett lågt, gulbrunt hus.

— Herculanium! — sade vår körsven lakoniskt. Ändtligen! Skyndsamt hoppade jag ur åkdonet, och mitt hjerta slog som det brukar slå, när man hoppas få se en af sina käraste förhoppningar förverkligad.

Men paradisetts port var spärrad, spärrad af ett hyrkuskekipage, i hvilket satt en herre och en dam, den förre gulblek, förtorkad med slocknad blick och skruppna händer, mer lik en egyptisk mumie, än en menniska egentligen har rätt att vara; den senare fyllig, rödblommig, med korta uppdragna ögonbryn, spotsk min och grann, öfverlastad toalett. Bredvid vagnen stod en betjent i rödgult livré, fet, stel, nyrakad med kortklippt hår och neddragna mungipor, en riktigt bra John Bull-fysionomi. Damen tycktes mycket uppretad och talade ifrigt med kusken, en smärt, mörklockig italienare, som lyssnade med sydbons hela höflichkeit, ehuru det var tydligt, att han icke förstod ett ord af den engelk-italienska rotvälskan. Just när vi kommo fram, hörde jag damen säga:

— Don't speak nonsens man (prata inte skräp karl). I have some to sen a town *città* (stad) Capise? Understand? A *città* and not questi ugly *vécchio* old house. — Men till lättnad för dem af mina läsare, som inte förstå italiensk-engelsk rotväliska, vill jag hädanefter återgifva hennes ord delvis i öfversättning.

— Säg honom, John, — fortfor damen vänd till herrn i vagnen, men »John» satt lika orörlig som en kinesisk porslinsgubbe, som fått ondt i halsen, — säg honom, John, — fortsatte hon, nu vänd till betjenten, — att han vara en rascal, ett lögnare. I have come to see Herculanum, en *stad*, and not en snuskig gammal hus.

— Herculanum, si, — nickade kusken, förtjust öfver att hafva uppfångat ett ord, som han förstod.

Nu ansåg jag det vara tid att ingripa. Jag upplyste, att äfven vi ämnade bese Herculanum, och vågade framkasta den förmodan, att huset i

fråga troligen dolde ingången till den underjordiska staden.

Damen gaf mig en förkrossande blick, men beslöt sig slutligen för att stiga ur vagnen, kvarlemnande mumien under kuskens uppsigt.

Dörren till byggnaden stod oläst, hvarför vi utan svårighet trädde in i ett temligen stort, tarfligt möbleradt rum, som icke företedde någonting anmärkningsvärdt med undantag af att en mängd sneda, halfbrända ljus i bleckstakar stodo på en hylla. På ett bord låg en massa fotografier. Ingen människa syntes till. I fonden var en hvälfd öppning, som tycktes leda till en korridor. Hit ställde vår engelska — vi antogo, att hon var engelska — sina steg med ens, åtföljd af »John», betjenten, som tittade sig misstänksamt omkring och alls icke såg ut som en hjelte, samt af oss. Hvem kan motstå det fördoldas hemlighetsfulla makt!

Vi hade icke tagit många steg, förr än en fuktig, möglig luft slog oss till mötes och en nästan ogenomtränglig skymning föll på. Vår anförarinna befalde John »to go and look for people», som hon uttryckte sig. John lydde, ehuru motvilligt, men kom nästan ögonblickligen tillbaka dödsblek och darrande. Han hade sett en svart gapande afgrund, förklarade han.

Hans matmor ryckte på axlarne och befalde honom gå vidare, men John tryckte sig med försvifans energi intill väggen.

— Never never! — mumlade han. — We go to hell. (Det är så fult, att det omöjligen *kan* öfversättas.) Engelskan, som tydligen var ett hjeltemodigt fruntimmer, mumlade ett föraktligt: pultron! och tog ett steg framåt, men i det samma dånade som en åska ur djupet: *Basta!* Ljudet

hoppade från afsats till afsats och dog slutligen bort i ett hemskt hemlighetsfullt mummel.

John, som skälfde i hvar led, började att med hög röst sjunga en metodistsalm, och vi andra drogo oss ofrivilligt tillbaka. Men nu löstes gåtan.

Några ljuspunkter rörde sig der nere i mörkret, ett med en uniformsmössa beklädt hufvud stack upp ur »afgrunden», som icke visade sig vara någonting annat än en mörk, brant trappnedgång, och inom några ögoblick var ett sällskap af åtta tyskar församladt i vaktrummet, alla mer eller mindre högljuddt uttalande sin belåtenhet eller missbelåtenhet med besöket i den underjordiska staden. Trappan ledde till Herculani gamla taeter, upptäckt redan år 1719, men utgräfd först 1828, samtidigt med en del af forum, en basilika och flere enskilda hus. Inom parentes sagt, är det från denna period som flere af Neapels mest berömda konstverk förskrifva sig.

Det blef nu vår tur att nedstiga. Först gick vaktaren — han med uniformsmössan — så engelskan med sidensläpet på armen och tvifvel uttryckt i hvarje rynka — hon *hade* rynkor, i synnerhet på näsan — så John med lika bedröflig uppsyn, som om han trott att färden gått direkt »to hell», och så vi, alla med brinnande ljus i händerna.

När vi stigit nedför ungefär 100 branta, nötta steg, voro vi vid målet. Mörkret var ogenomträngligt. Jag inandades antik luft, rörde vid tusenåriga väggar, icke profanerade af någon nutidsvind. Den stämning jag drömt mig smög sig omärkligt öfver mina sinnen. Det kändes som om verlden aflägsnats genom sekler och som om sagans rika land öppnat sina portar med ens. Så härligt det var!

Vaktaren höjde sitt ljus och bad oss betrakta en egendomlig skuggformation på ena väggen. Man hade här funnit skeletet af ett barn, så tätt tryckt intill den hårda stenen, att den, så att säga, sugit åt sig de späda formerna. Man såg tydligt det lockiga hufvudet, den fina foten, ja, man tyckte sig nästan se, huru andedrägten smög öfver de korta, halföppna läpparne.

— Don't speak nonsens man, — sade vår engelska föraktligt. — I vill säga you what it vara. *Smuts* is it. Ja, smuts. Understand? Give me a borste and some soap, and I will brush your gosse away. Understand? Jag vilja borsta honom ihjäl!

Nu frågar jag: *Kan* någon poesi hålla stånd mot dylikt?

Vi voro nu i sjelfva teatern. Med böjda ryggar inträdde vi i klädlogerna, hvars väggar ännu glänsa i varma, röda toner.

Här hade man funnit vapen, halskedjor, smink, välluktande oljor, tvenne kostymer och här en ung flicka, klädd i en danserskas lätta dräkt, med de smala handlederna nedtyngda af gyldene band och det rika håret prydt af en blomsterkrans.

— Don't speak nonsens man, — ljöd vår obevekliga engelskas röst ånyo. — Why hon vara här, quite alone? Nonsens. Hon inté dansa för nobody. I will tell you, what hon vara a *skurerska*. Just a skurerska. Nothing else ... hon somna från arbete: those people always do. Jag känna dem by heart.

I det ögonblick hatade jag hela den engelska nationen, och jag undrar, om det fins någon, som kan förebrå mig den känslan.

Det fordrades stor försigtighet att famla sig fram der nere i de trånga gångarna, ty den upp-

lysning, som ljusen spredo, var alldeles otillräcklig. Men slutligen voro vi framme vid scenen.

Här hade orchestern haft sin plats, och här hade man upptäckt de tvenne präktiga bronsstatyer, som anses vara far och son.

— Far and son, — upprepade samma angenäma röst, som redan två gånger förut uttryckt så mycken illusorisk uppfattning. — *How could people know!* Här vara svart, quite black, nobody se någon likhet. Nonsens every word. — För resten var hon trött vid alltsammans. Hon hade kommit för att se Herculanium, en *stad* »and not to be dragged round in a smutsig, ruskig, gammal uggelbo».

Vi försökte att öfvertyga henne om att detta *var* Herculanium, men nu blef hon upprorisk, talade om att folk utan omdöme skulle hålla sig hemma och slutade med att förklara, att hon icke ämnade taga ett steg vidare.

Hon satte sig på en trappafsats, gaf John ett ljus i hvardera handen och befalde honom stå orörlig framför sig, till dess vi återkommo. Det var riktigt bedröfligt att se på John. Hans tänder skallrade, och stakarne hoppade i hans händer, som om de varit försedda med ett elektriskt batteri.

Jag erkänner, att det var med en känsla af stor lättnad, som jag återtog min vandring.

Här hade »de tre danserskorna», som nu pryda Neapels museum, haft sin plats; här hade man upptäckt tvenne vackra, väl bibehållna fresker; här hade den beryktade brunnen, som haft Herculani återupptäckande till följd, gått fram, och här ... I detsamma ljud ett skri, som riktigt hemskt fortplantade sig i de krokiga gångarne, och vi hörde tydligt dunset af en fallande kropp.

— Inglesi! — ropade vaktaren och vände hastigt tillbaka, naturligtvis åtföljd af oss.

Troligen hade vår engelska tröttnat på att vänta och skickat ut betjenten på rekognoscering. Der låg nu den stackars John, kullnarrad af ett par förfallna trappsteg, framstupa i mullen, med ett ljus i hvardera handen, ögonen stirrande af fasa, frammumlande alla böner han kunde, medan hans matmor, stående bredvid, öfveröste honom med en massa af dessa kraftiga genomkomiska adjektiv, hvarpå engelska språket öfverflödar, allt emellanåt understödjande deras verkan med ett slag af sin parasoll, som hon på inga villkor velat släppa ifrån sig. Tänk dig, läsare, denna tafra i denna omgifning, ofullständigt upplyst af det fladdrande skenet från de rinnande stearinljusen, och säg sedan, om du tror, att det var möjligt att bibehålla någon »antik stämning». Skyddad af en pelare skrattade jag så, som om död, uppståndelse, tusenåriga minnen och lockande sagner icke funnes till i verlden, och endast med möda förmådde jag tillkämpa mig så mycken fattning, att jag tillika med de öfrige förmådde börja uppåstigandet. Knappt hade ljuset från öppningen börjat skymta fram, förrän vår engelska skuffade undan vaktaren och ilade uppför de återstående stegen med en lätthet, som ingen skulle hafva tilltrött henne, i hack och häl åtföljd af John, hvilken i hast tycktes hafva fått vingar under fötterna. När vi kommo upp, satt hon redan i vagnen. Lutande sig framåt, ropade hon: »You vara ett lögnare, en rascal man! This place not vara Herculanium, but en usel, smutsig old canal. How dare you narra en fri amerikansk undersåte? I will tala med consulat. Kör!» Det glädde mig, ätt hon var en amerikanska. Amerika är stort. Hon kunde hafva varit från urskogarne. Några

timmar senare, när vi suto i portiken till Pansas hus i Pompeji och drucko skålar för de »kransomvirade skuggor, som irrade kring», hvem fingo vi se, om icke vår älskvärda amerikanska, nu med sidensläpet ringlande i dammet, eskorterad af tvenne guider och af John, som i solskenet hade återfått allt sitt gravitetiska lugn. Mumien syntes icke till. Han hade troligen blifvit »qvarglömd» på något hotell. Damen tycktes fortfarande förargad, och när hon gick förbi, hörde jag henne yttra:

— Don't speak nonsens man, I have come to see a town stad *under* jord, not *over*. Pompej vara begrafd. Don't try to tell me nonsens. Those houses so clean and proper kan inte vara two thousand years — *Herculanum* vara begrafd: *Herculanum* vara a nice old town. Ni vara be- dragare allesammans!

När vi återvände, var det redan mörkt. Vi fingo se Neapel i gassken. Mycket har jag sedan dess sett, många tafflor har mitt minne förvarat, men ett är visst: aldrig glömmet jag, huru vi besågo *Herculanum*.

